

ยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย Thai MOOC : กลไก พัฒนา และนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน

| รองศาสตราจารย์ ดร.ฐาปนีย์ ธรรมเมธา

ยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย Thai MOOC : กลไก พัฒนา และนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน

| รองศาสตราจารย์ ดร.ฐาปณีย์ ธรรมเมธา

ยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย Thai MOOC : กลไก พัฒนา และนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน

พิมพ์ครั้งแรก : กันยายน พุทธศักราช 2568

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ฐาปนี ธรรมเมธา.

ยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย Thai MOOC : กลไก พัฒนา และนวัตกรรมเพื่อความ
ยั่งยืน.-- กรุงเทพฯ : [ม.ป.พ.], 2568.

110 หน้า.

1. การเรียนรู้ -- การจัดการ. I. ชื่อเรื่อง.

371.1024

ISBN 978-616-626-923-9

จัดทำโดย รองศาสตราจารย์ ดร.ฐาปนี ธรรมเมธา

โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

328 ถ.ศรีอยุธยา แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400

02-039-5671-77

<https://thaicyberu.go.th>

ยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย Thai MOOC : กลไก พัฒนา และนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน

หนังสือเล่มนี้นำเสนอภาพรวมของระบบนิเวศการเรียนรู้ออนไลน์ โดยใช้แพลตฟอร์ม Thai MOOC เป็นกรณีศึกษา ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล ครอบคลุมทั้งมิติ แนวคิด ทิศทางการพัฒนา การบูรณาการนวัตกรรม Micro-Credentials รวมถึงกรณีศึกษาจากภาคปฏิบัติ ที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงานยุคใหม่ด้วยการวิเคราะห์เชิงระบบจากทั้งด้านนโยบาย การบริหารจัดการ และการพัฒนา ผู้เรียน หนังสือเล่มนี้ไม่เพียงแต่ถ่ายทอดบทเรียนจากการดำเนินงาน Thai MOOC หากยังชี้ให้เห็นถึงโอกาส ในการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเท่าเทียม และยั่งยืนสำหรับอนาคตของการศึกษาไทยและระดับนานาชาติ เหมาะสำหรับนักวิจัย นักการศึกษา ผู้กำหนดนโยบาย และผู้บริหารการศึกษาที่มุ่งหวังยกระดับการเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีวิสัยทัศน์และยั่งยืน

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย 6 บทที่สำคัญเริ่มตั้งแต่ บทที่ 1 ระบบนิเวศการเรียนรู้ Thai MOOC เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่สำคัญ บทที่ 2 ถึงบทที่ 4 เป็นกรณีศึกษาตัวอย่างที่สำคัญของบทบาท Thai MOOC ในมิติต่าง ๆ ได้แก่ บทที่ 2 Thai MOOC Academy เพื่อการพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล บทที่ 3 กรณีศึกษาการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem และบทที่ 4 กรณีศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่าน Micro-Credentials เพื่อเสริม ศักยภาพแรงงานในตลาดยุคใหม่ จากนั้นในบทที่ 5 กล่าวถึงการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับสู่สากล และบทที่ 6 อนาคตการเรียนรู้ตลอดชีวิต : ทิศทางและโอกาสใหม่ ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem และแนวทางสู่ความยั่งยืน

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ได้สร้างแรงกระตุ้นต่อระบบการศึกษาอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ส่งผลให้ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) กลายเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวและเติบโตได้ในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน หนังสือ “ยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย Thai MOOC: กลไก พัฒนา และนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน” เล่มนี้ ได้รับการจัดทำขึ้นจากประสบการณ์ตรงในการขับเคลื่อนแพลตฟอร์ม Thai MOOC ภายใต้โครงการ Thailand Cyber University ซึ่งมีพันธกิจในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ดิจิทัลระดับประเทศ โดยมีเป้าหมายสำคัญในการสร้าง “ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ที่เชื่อมโยงทั้งด้านนโยบาย การออกแบบ การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และการรับรองผลการเรียนรู้แบบใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคดิจิทัล เนื้อหาในหนังสือแบ่งออกเป็น 6 บทสำคัญ โดยเริ่มจากการวางกรอบแนวคิดของระบบนิเวศ Thai MOOC (บทที่ 1) และการจัดตั้ง Thai MOOC Academy (บทที่ 2) ซึ่งเป็นฐานในการพัฒนาผู้เรียนแห่งอนาคต ต่อด้วยการนำเสนอกรณีศึกษาการใช้ Micro-Credentials ทั้งในมิติของการเรียนรู้และการเสริมศักยภาพแรงงาน (บทที่ 3 และ 4) ขยายผลด้วยการวิเคราะห์การยกระดับ Thai MOOC สู่ความยั่งยืนและการยอมรับในระดับสากล (บทที่ 5) จนถึงบทสุดท้ายที่ฉายภาพอนาคตของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและนวัตกรรมเชิงระบบเพื่อการเปลี่ยนผ่าน (บทที่ 6) หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย เนื้อหาสาระทางวิชาการที่ถูกต้อง ชัดเจน และทันสมัย มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงระบบ ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดหรือใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสอดแทรกประสบการณ์ตรงจากการบริหารจัดการระบบ Thai MOOC และผลการค้นคว้าวิจัยของผู้เขียน ซึ่งผ่านการทดลองใช้จริงในระดับประเทศ จึงกล่าวได้ว่า หนังสือเล่มนี้ได้เป็นเพียงเอกสารทางวิชาการ หากแต่เป็น “แผนที่ความคิด” ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนา Thai MOOC ในเชิงกลยุทธ์และเชิงระบบ โดยสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในหลากหลายบริบท ทั้งในระดับสถาบัน องค์กร และระดับนโยบาย

ขอขอบคุณผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ ตลอดจนผู้เรียนทุกท่านที่ร่วมเป็นพลังสำคัญในการพัฒนา Thai MOOC และขอให้หนังสือเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างแรงบันดาลใจ และนำไปสู่การพัฒนา “สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน

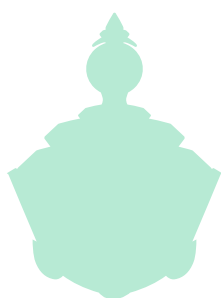

หน้า

บทที่ 1 ระบบนิเวศการเรียนรู้ Thai MOOC เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล	1
บทนำ.....	1
ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในรูปแบบ MOOC ของประเทศไทย.....	3
ทฤษฎี Andragogy ของ Malcolm Knowles	5
ปัจจัยการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ออนไลน์ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ในระบบเปิด	6
การเชื่อมโยง Thai MOOC กับแนวนโยบายระดับชาติและนานาชาติ.....	9
การขับเคลื่อนเชิงบูรณาการ	10
บทสรุป.....	11
บทเรียนและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: มิติการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล.....	12
บทที่ 2 Thai MOOC Academy เพื่อการพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล	15
บทนำ.....	15
Thai MOOC Academy พัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างไร	17
ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับ Thai MOOC Academy เพื่อการพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล.....	18
การประเมินและออกแบบการสอนใน Thai MOOC Academy เพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล.....	19
กรณีศึกษา	21
จุดเด่นของ Thai MOOC Academy.....	25
ระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนผลการเรียนรู้.....	31
ประเด็นกระตุ่นคิด	31
บทสรุป.....	34

บทที่ 3 กรณีศึกษาการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem	35
บทนำ.....	36
กรณีศึกษา: ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต “มีดี (MEDEE)”	36
Case Box: นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย Micro-Credentials จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	38
การเชื่อมโยงกับการบูรณาการ Micro-Credentials ใน Thai MOOC Ecosystem	41
ข้อเสนอแนะจากโครงการที่สอดคล้องกับ Micro-Credentials Ecosystem.....	42
ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem	42
ความสำคัญของการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem	44
บทสรุป	45
Thai MOOC Ecosystem กับ Micro-Credentials.....	46
ประเด็นกระตุกคิด	47
บทที่ 4 กรณีศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่าน Micro-Credentials เพื่อเสริมศักยภาพแรงงานในตลาดยุคใหม่ ...	49
บทนำ.....	50
การเปลี่ยนผ่านของตลาดแรงงาน และทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21	50
การเชื่อมโยงทักษะสำคัญของ World Economic Forum กับรายวิชา Thai MOOC.....	52
กรณีศึกษาการบูรณาการ Micro-Credentials: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และ Thai MOOC.....	54
กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Micro-Credentials กับระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนา ศักยภาพแรงงาน.....	55
การพัฒนาศักยภาพแรงงานผ่าน Micro-Credentials.....	56
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่าน Micro-Credentials เพื่อพัฒนาศักยภาพแรงงาน	57
ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพแรงงานผ่าน Micro-Credentials.....	58
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	59
บทสรุป Micro-Credentials: กลไกใหม่ในการยกระดับศักยภาพแรงงานในยุคดิจิทัล.....	60
ประเด็นชวนคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่าน Micro-Credentials เพื่อเสริมศักยภาพแรงงานในตลาดยุคใหม่	61

บทที่ 5 การเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับสู่สากล	63
บทนำ.....	63
แนวทางการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	66
ตัวอย่างความร่วมมือระดับสากลเพื่อพัฒนา Thai MOOC.....	68
Thai MOOC กับบทบาทระดับภูมิภาค	71
บทบาทของ MOOC ในการสนับสนุนเป้าหมาย SDGs.....	72
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับสู่สากล	74
ความท้าทายในการขยาย MOOC สู่ความยั่งยืน.....	75
บทสรุป.....	77
ประเด็นชวนคิดสำคัญในการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับสู่สากล	77
บทที่ 6 อนาคตการเรียนรู้ตลอดชีวิต: ทิศทางและโอกาสใหม่ ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem และแนวทางสู่ความยั่งยืน	79
บทนำ.....	79
ทิศทางใหม่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบท Thai MOOC.....	80
การเชื่อมโยงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทิศทางใหม่ของ Thai MOOC.....	82
ตารางที่ 6.1 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทิศทางใหม่ แนวปฏิบัติ เทคโนโลยีและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	84
โอกาสใหม่ในการขับเคลื่อน Thai MOOC สู่ความยั่งยืน.....	86
บทบาทของการประชาสัมพันธ์ในการเสริมพลัง Thai MOOC Ecosystem.....	87
บทสรุป.....	92
ประเด็นชวนคิด.....	92
รายการอ้างอิง.....	94
ดัชนี.....	98

ระบบนิเวศการเรียนรู้ Thai MOOC เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล

ในบทนี้จะกล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล โดยนำเสนอแนวคิด ระบบ และกลไกของ Thai MOOC ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและยั่งยืนสำหรับทุกคนในสังคมไทย บทนี้ครอบคลุมถึงนโยบายระดับชาติและนานาชาติ แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ระบบการจัดการเรียนรู้แบบเปิด ตลอดจนรูปแบบการดำเนินงานและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขับเคลื่อน Thai MOOC ให้ตอบโจทย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อย่อย ดังนี้

- บทนำ
- ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในรูปแบบ MOOC ของประเทศไทย
- ทฤษฎี Andragogy ของ Malcolm Knowles
- ปัจจัยการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ออนไลน์ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ในระบบเปิด
- การเชื่อมโยง Thai MOOC กับแนวนโยบายระดับชาติและนานาชาติ
- การขับเคลื่อนเชิงบูรณาการ
- บทสรุป
- บทเรียนและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: มิติการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจากปัจจัยเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จึงไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงในช่วงวัยหรือภายในสถานศึกษาอีกต่อไป แต่ต้องขยายออกไปตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ แนวคิด “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ การสร้างนวัตกรรม และการรับมือกับความท้าทายใหม่ของสังคมและตลาดแรงงาน (UNESCO, 2022; OECD, 2021) เพื่อตอบสนองต่อพลวัตดังกล่าว ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านกลไกดิจิทัล หนึ่งในนั้นคือ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดขนาดใหญ่ (Massive Open Online Course – MOOC) ในชื่อ “Thai MOOC” ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2560 ภายใต้การดำเนินงานของโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University – TCU) สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชาติ

ที่เปิดกว้าง เสมอภาค และไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนพัฒนาให้เป็นแพลตฟอร์มระดับมาตรฐานสากล เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ยั่งยืนในสังคมไทย (Khlaisang & Songkram, 2023)

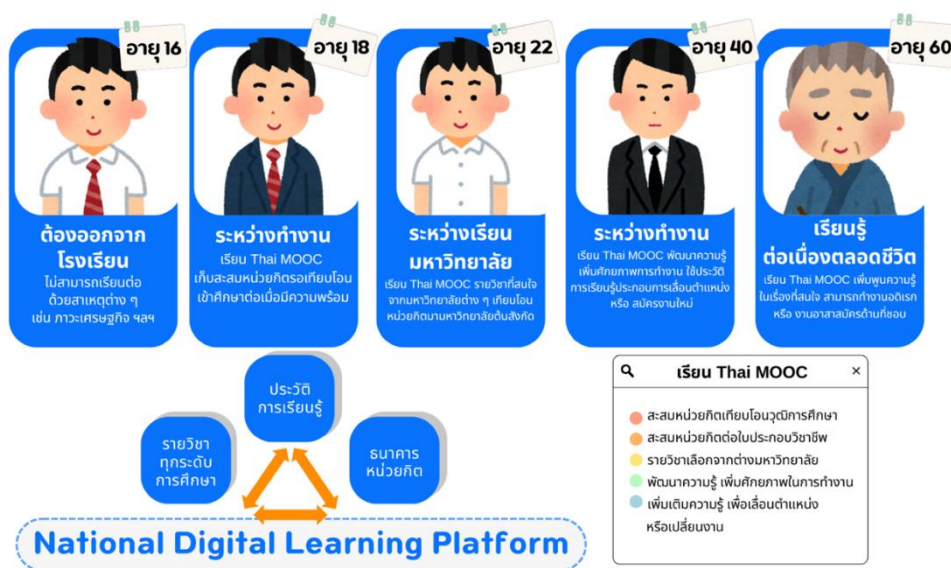
ระบบนิเวศการเรียนรู้ Thai MOOC ไม่ได้จำกัดเพียงบทเรียนออนไลน์กว่า 700 รายวิชาจากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานชั้นนำทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่ยังพัฒนาโครงการเพื่อเสริมศักยภาพผู้นำทางการศึกษา เช่น โครงการ “พัฒนารูปแบบเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับ Thai MOOC” ที่ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งมุ่งเน้นการยกระดับทักษะด้านดิจิทัล การเป็นผู้นำทางการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี รวมถึงการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community: PLC) อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ Thai MOOC ยังบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อยกระดับประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น ระบบ Credit Bank เพื่อการสะสมและเทียบโอนหน่วยกิตระบบ Digital Certificate และ e-Profile ที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงอาชีพ ระบบพิสูจน์ตัวตนแบบ “One Person One Account” เพื่อความปลอดภัย การผสานการใช้งานกับ Google Suite เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบมีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า Thai MOOC ไม่ใช่เพียงแพลตฟอร์มการเรียนรู้ แต่คือ “ระบบนิเวศ” ที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบาย เทคโนโลยี สถาบันการศึกษา ภาครัฐเครือข่าย และผู้เรียนอย่างมีพลวัต (TCU, 2024; APEC HRDWG, 2022)

ภาพที่ 1.1 ข้อมูลของ Thai MOOC

แนวทางการออกแบบและพัฒนา Thai MOOC ยังยึดหลักของ “การเรียนรู้ของผู้ใหญ่” (Andragogy) ที่เน้นความยืดหยุ่น การเรียนรู้ตามความต้องการ และการนำไปใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Knowles (1980) ที่เน้นให้ผู้เรียนควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเองและเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์เดิมอย่างมีนัยสำคัญ (Khlaisang, 2023) ความพยายามเหล่านี้ยังตอบสนองต่อกรอบนโยบายระดับชาติ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ

20 ปี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, และกรอบมาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ. 2561 ที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะแห่งอนาคต และความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ (สำนักงานสภาพัฒน์, 2565) ในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลและการปฏิวัติอุตสาหกรรม Thai MOOC จึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างทุนมนุษย์ สนับสนุนการ Upskill / Reskill ของแรงงานไทย และเตรียมพร้อมคนไทยให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (UNESCO, 2022; OECD, 2021)

ภาพที่ 1.2 Thai MOOC กับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในรูปแบบ MOOC ของประเทศไทย

การพัฒนาารูปแบบเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับ Thai MOOC มีพื้นฐานมาจาก การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตร และรูปแบบการดำเนินงาน แนวคิดและหลักการหลักที่ใช้ในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ด้วย Thai MOOC Ecosystem เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 2561-2580 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 การพัฒนารูปแบบกำหนดขอบเขตตามยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกระดับและทุกภาคส่วน และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยเพื่อสร้างคนให้สอดคล้องกับจุดหมายต่าง ๆ โดยมีการระบุถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. กรอบมาตรฐานการศึกษาชาติ 2561 มาตรฐานการศึกษาชาติเน้นให้ครุมีความพร้อมด้านวิชาการ และทักษะการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ

3. กรอบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อรองรับการพลิกโฉมฉบับพลันและวิกฤตการณ์โลก ของ สอวช.
: กรอบนี้ถูกนำมาใช้ในการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

4. แนวคิดการพัฒนาทักษะดิจิทัล รวมถึงแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเครือข่ายการเรียนรู้
ก็เป็นส่วนหนึ่งของการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

5. กรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD) แนวคิดนี้กล่าวถึงการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีการเรียนรู้
ทั้งด้านการทำงานและการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคล ครอบคลุมตั้งแต่พนักงานปฏิบัติงาน หัวหน้างาน และผู้บริหาร
ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในองค์กร

6. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) เป็นแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการศึกษา โดยคำนึงถึงตัวผู้เรียนที่
เป็นผู้ใหญ่เป็นหลัก ซึ่งผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน ดำเนินการ และประเมินการเรียนรู้ของตนเอง
ผู้จัดการเรียนรู้ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก มุ่งเน้นการนำความรู้ไปใช้งานได้จริง

7. การศึกษาจากงานวิจัยต่างประเทศ พบว่าการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเป็น
ระบบ ตั้งแต่ด้านนโยบาย การจัดหาทรัพยากร ด้านผู้จัดการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้อย่างราบรื่น
ซึ่งต้องมีการสร้างความเข้าใจให้กับผู้บริหารและผู้จัดการเรียนรู้

ตารางที่ 1.1 หลักการของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) และความสอดคล้องกับ MOOC (Khlaisang, 2023)

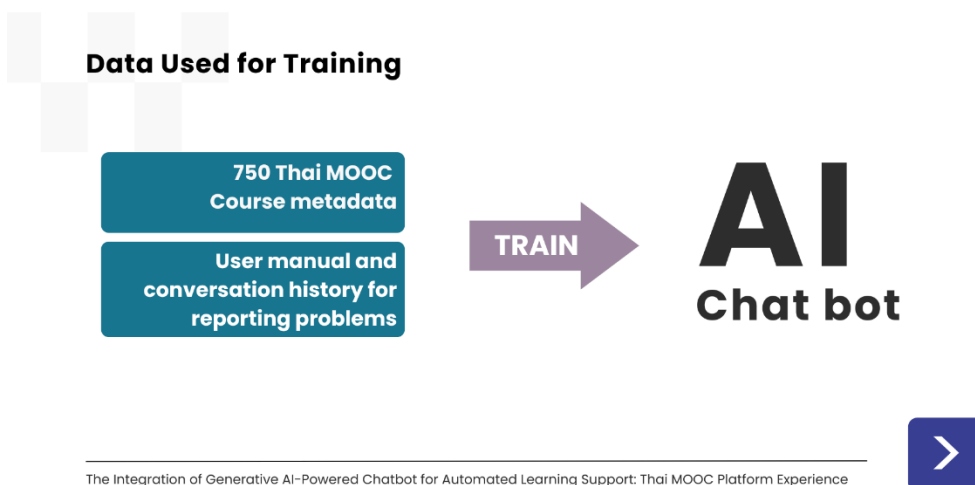
การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy)	การประยุกต์ใช้ใน MOOC
ต้องการเหตุผลในการเรียน	MOOC ควรระบุวัตถุประสงค์ชัดเจน เช่น เรียนเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ
ผู้เรียนมีประสบการณ์หลากหลาย	กิจกรรมใน MOOC ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ เช่น กระดานสนทนา
ผู้เรียนต้องการควบคุมการเรียนรู้	MOOC เปิดให้เลือกเวลาเรียนและลำดับเนื้อหาเอง
การเรียนรู้เน้นการแก้ปัญหา	MOOC ควรออกแบบบทเรียนเป็นกรณีศึกษา หรือกิจกรรมเน้นปฏิบัติ
ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายในสูง	เน้นการใช้ Micro-Credentials หรือประกาศนียบัตร เพื่อส่งเสริมเป้าหมายส่วนตัว
ผู้เรียนพร้อมเรียนเมื่อจำเป็น	MOOC ต้องสามารถเข้าถึงได้ง่ายและยืดหยุ่นเวลา การเรียนรู้

ทฤษฎี Andragogy ของ Malcolm Knowles

เสนอหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ 6 ประการที่ตรงกับแนวทางการออกแบบ MOOC ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและความต้องการของผู้ใช้งาน ได้มีการพัฒนารูปแบบเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับ Thai MOOC โดยมีองค์ประกอบและหลักการดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ส่งเสริมให้เรียนรู้ในแพลตฟอร์ม Thai MOOC ที่มีหลักสูตรขนาดสั้น กระชับ และตรงประเด็น โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง กำหนดเวลาเรียนเอง
2. การเพิ่มพูนความรู้เชิงลึก จัดเสริมด้วยเวิร์กช็อปหรือสัมมนาเชิงลึกที่สามารถอัปเดตความรู้ใหม่ ๆ และพัฒนาทักษะเชิงลึก โดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่รวมการเรียนออนไลน์กับการสัมมนาแบบพบปะ (Face-to-Face)
3. เนื้อหาที่เชื่อมโยงกับบริบทและการเปลี่ยนแปลง สร้างหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ทันที และเนื้อหาควรสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของอุตสาหกรรม เช่น ทักษะดิจิทัลและการใช้ AI ในการทำงาน
4. การสนับสนุนการเรียนรู้แบบกลุ่มและเครือข่ายชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชนวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความรู้ จัดให้มีวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้คำปรึกษาและช่วยเหลือระหว่างการเรียนรู้
5. การปรับปรุงกระบวนการและการสนับสนุน ปรับปรุงขั้นตอนการลงทะเบียนและการใช้งานแพลตฟอร์มให้ง่ายขึ้น มีระบบแจ้งเตือนและทีมสนับสนุน (Help Desk) ที่ตอบคำถามได้รวดเร็วผ่านช่องทางที่ผู้เรียนใช้เป็นประจำ
6. การวัดผลและการประเมิน ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการวัดผล เช่น แบบทดสอบออนไลน์ และการใช้ Portfolio ที่สะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน รวมถึงการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)
7. ช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย ใช้ช่องทางที่ได้รับความนิยม เช่น Email, Facebook, และ Line เป็นช่องทางหลักในการแจ้งข้อมูลและประชาสัมพันธ์
8. การจัดระยะเวลาและโครงสร้างหลักสูตร จัดหลักสูตรที่สามารถเรียนจบได้ในครั้งเดียว หรือแบ่งเป็น 2-3 ครั้ง เพื่อความกระชับและประหยัดเวลา และควรมีความชัดเจน แบ่งเป็นระดับต่าง ๆ
9. การเชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มที่มีอยู่ ใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์ม Thai MOOC ที่มีอยู่ และเพิ่มฟีเจอร์ใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ รวมถึงขยายความร่วมมือกับแพลตฟอร์มอื่น ๆ
10. การประชาสัมพันธ์และกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ และเข้าถึงได้ง่ายหลายช่องทาง การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ การมีชุมชนการเรียนรู้ และการมีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1.3 การนำ Chatbot มาใช้ใน Thai MOOC

ปัจจัยการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ออนไลน์ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ในระบบเปิด

ปัจจัยการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ออนไลน์ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ในระบบเปิด (Open Learning Ecosystem) การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในรูปแบบ “ระบบเปิด” (Open Learning) จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งในเชิงนโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยสามารถสังเคราะห์ปัจจัยสำคัญได้ดังนี้ (UNESCO, 2022; Khlaisang & Songkram, 2023)

- 1. นโยบายและวิสัยทัศน์ระดับชาติ** การกำหนดนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ในระบบเปิดอย่างเป็นรูปธรรม การสนับสนุนโครงสร้างกฎหมาย เช่น กฎหมายรองรับการเทียบโอนหน่วยกิต การรับรองประกาศนียบัตรดิจิทัล (Digital Credentials)
- 2. แพลตฟอร์มที่เข้าถึงได้และเป็นมิตรกับผู้ใช้** ออกแบบให้ใช้งานง่าย รองรับผู้ใช้ทุกกลุ่ม เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส รองรับอุปกรณ์หลากหลาย (Mobile-first, Responsive Design) การจัดการเรียนรู้แบบเปิด (Open Courseware, Open Licensing)
- 3. เนื้อหาและหลักสูตรที่เปิดกว้างและมีคุณภาพ** พัฒนาหลักสูตรในรูปแบบ Modular และ Micro-credentials ส่งเสริมการใช้ OER (Open Educational Resources) และการผลิตเนื้อหาโดยภาคีเครือข่าย
- 4. โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีและระบบข้อมูล** ระบบจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) ความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล (Data Privacy and Security) การเชื่อมโยงกับระบบนิเวศอื่น เช่น Credit Bank, e-Portfolio, หรือระบบทดสอบกลาง

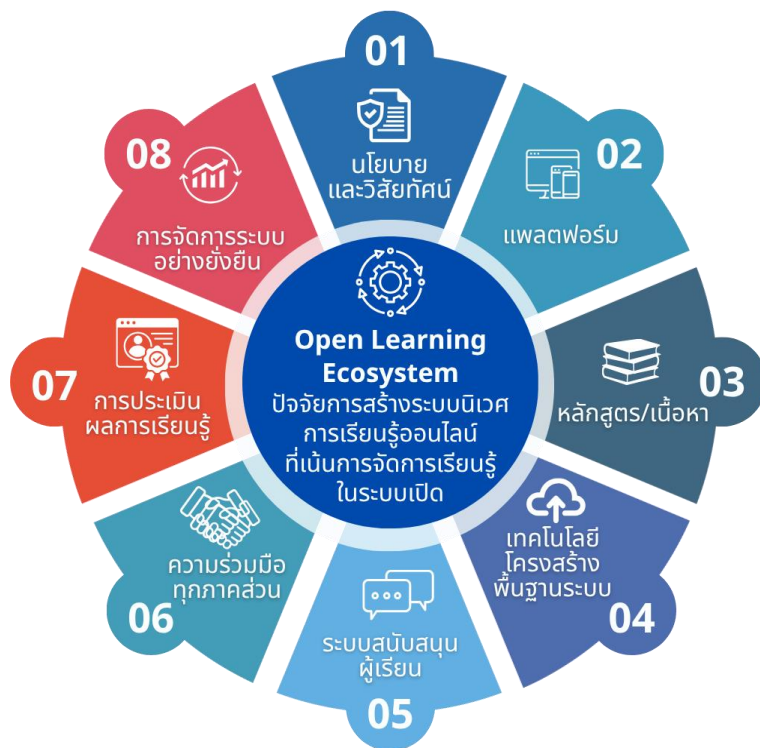
5. ระบบสนับสนุนผู้เรียนแบบรอบด้าน ที่ปรึกษาออนไลน์ (Mentors, Learning Coach) ช่องทางสื่อสารและชุมชนการเรียนรู้ เช่น Forum, Group Chat ระบบติดตามความก้าวหน้า เช่น แดชบอร์ด (Dashboard) ส่วนตัวของผู้เรียน

6. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความร่วมมือจากมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ เอกชน และชุมชน การร่วมออกแบบ (Co-design) หลักสูตรร่วมกับภาคอุตสาหกรรม

7. กลไกการรับรองผลการเรียนรู้ การประเมินผลที่ยืดหยุ่น เช่น Authentic Assessment, Self-assessment, Peer Review ระบบประกาศนียบัตรดิจิทัลที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดได้จริง (e-Certificate, Open Badge)

8. การจัดการระบบอย่างยั่งยืน โมเดลการเงินที่หลากหลาย เช่น สนับสนุนโดยรัฐ, Freemium, CSR จากเอกชน การวางแผนระยะยาวด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และบุคลากร

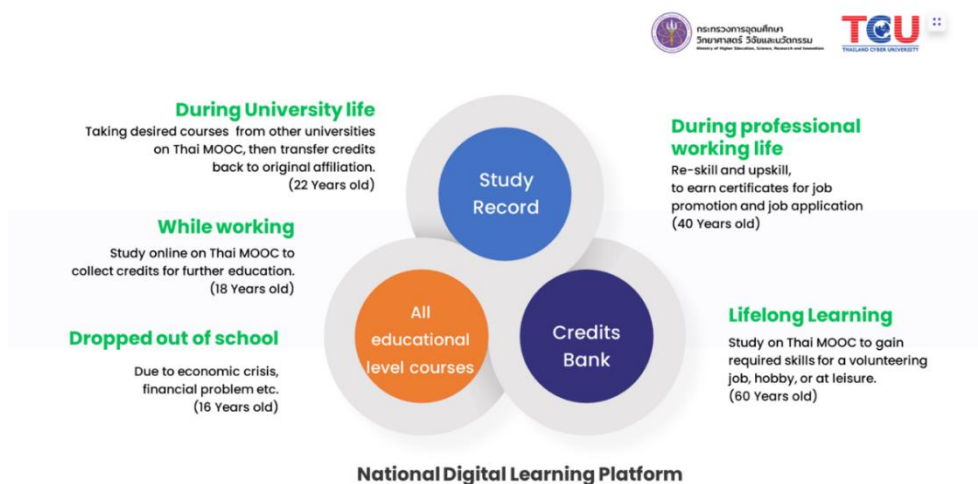
Thai MOOC ได้สะท้อนถึงองค์ประกอบเหล่านี้ผ่านการออกแบบแพลตฟอร์มที่ยืดหยุ่น เป็นมิตรกับผู้ใช้ สนับสนุนการเรียนรู้ที่ไม่มีพรมแดน พร้อมทั้งสร้างกลไกการรับรองผลการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโลการทำงานได้อย่างแท้จริง

ภาพที่ 1.4 โครงสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ออนไลน์ที่เน้นการจัดการเรียนรู้ในระบบ

ตารางที่ 1.2 ปัจจัยสำคัญของระบบนิเวศ Thai MOOC

มิติ	องค์ประกอบหลัก	รายละเอียด
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)	- ผู้เรียน - ผู้สอน/ผู้พัฒนารายวิชา - สถาบันการศึกษาและพันธมิตร - ผู้กำหนดนโยบาย - ผู้สนับสนุนด้านเทคโนโลยี	ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาใช้งาน และสนับสนุนการเรียนรู้ผ่าน Thai MOOC
โครงสร้างทางเทคโนโลยี (Technological Infrastructure)	- แพลตฟอร์ม Thai MOOC - ระบบ LMS - ฐานข้อมูลกลาง - ระบบรักษาความปลอดภัย	ระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การติดตาม และการประเมินผล
ทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources)	- หลักสูตรออนไลน์ - สื่อดิจิทัลประกอบการเรียน - ทรัพยากรเสริม เช่น E-book, Podcast	เนื้อหาคุณภาพสูงหลากหลายรูปแบบ รองรับการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น
ระบบการวัดผลและรับรองการเรียนรู้ (Assessment & Recognition)	- การประเมินผล - ใบประกาศนียบัตรและ Micro-Credentials - ระบบตรวจสอบความถูกต้อง	ส่งเสริมความน่าเชื่อถือของผลการเรียนรู้ พร้อมเชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิ
ระบบสนับสนุนและเสริมพลังผู้เรียน (Support System)	- แนวทางการเรียนรู้ - ชุมชนการเรียนรู้ - ระบบช่วยเหลือ (Helpdesk, Chatbot)	เพิ่มแรงจูงใจและความมั่นใจในการเรียนรู้แบบเปิดและเรียนรู้ตลอดชีวิต

ภาพที่ 1.5 ระบบนิเวศการเรียนรู้ด้วย Thai MOOC Ecosystem

การเชื่อมโยง Thai MOOC กับแนวนโยบายระดับชาติและนานาชาติ

การพัฒนาระบบ Thai MOOC มิได้เป็นเพียงโครงการด้านเทคโนโลยีการศึกษาเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกสำคัญที่สอดคล้องกับแนวนโยบายในระดับชาติและระดับสากล ซึ่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับพลเมืองในศตวรรษที่ 21 และสามารถสรุปความเชื่อมโยงได้ดังตารางที่ 1.3

แนวนโยบายระดับชาติ

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)

Thai MOOC สนับสนุนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นให้ประชาชนทุกช่วงวัยเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง

2. นโยบาย Thailand 4.0

Thai MOOC เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนากำลังคนที่มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะในอุตสาหกรรมเป้าหมาย ผ่านการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเวลาและสถานที่

3. แผนพัฒนาการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

Thai MOOC เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ในการยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมการบูรณาการการศึกษากับการวิจัยและการพัฒนาท้องถิ่น

4. กฎหมายส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (อยู่ระหว่างการผลักดัน)

Thai MOOC เป็นแพลตฟอร์มต้นแบบที่สามารถสนับสนุนระบบคลังหน่วยกิตแห่งชาติ (National Credit Bank) ได้อย่างเป็นรูปธรรม

แนวนโยบายระดับนานาชาติ

1. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) – เป้าหมายที่ 4

Thai MOOC มีบทบาทโดยตรงในการสนับสนุน “การศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพ” โดยเฉพาะข้อ 4.3 ที่ระบุให้ส่งเสริมการเข้าถึงการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาและนอกระบบ

2. นโยบายของ UNESCO

Thai MOOC สอดคล้องกับแนวทาง “Open and Distance Learning for Lifelong Learning” ที่เน้นการเปิดกว้างในการเข้าถึงความรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล

3. OECD Learning Compass 2030

Thai MOOC ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เพื่ออนาคต (Future-ready Learning) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านความร่วมมือ การคิดวิเคราะห์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ

4. UNESCO Recommendation on Open Educational Resources (2019)

Thai MOOC ตอบรับแนวทางการใช้ทรัพยากรการเรียนรู้แบบเปิด (OER) เพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้แบบเสรีและยั่งยืน

การขับเคลื่อนเชิงบูรณาการ

Thai MOOC มิได้เพียงปรับใช้แนวนโยบายเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่กลับเชื่อมโยงเป้าหมายระดับชาติและสากลอย่างมียุทธศาสตร์ โดยเฉพาะการพัฒนา Micro-Credentials การจัดการเรียนรู้แบบ Personalized Learning และการเชื่อมโยงกับตลาดแรงงานผ่านระบบ Skill Mapping ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวยังส่งผลต่อการยกระดับศักยภาพแรงงาน การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนการเรียนรู้ และการขยายผลไปสู่การรับรองในระดับภูมิภาค ASEAN

ตารางที่ 1.3 การเชื่อมโยง Thai MOOC กับแนวนโยบายระดับชาติและนานาชาติ

ระดับนโยบาย	นโยบาย/กรอบแนวทาง	การเชื่อมโยงกับ Thai MOOC
ระดับชาติ	ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)	ส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาทุกช่วงวัย สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต
	Thailand 4.0	พัฒนาแรงงานที่มีทักษะใหม่ ผ่านการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นและออนไลน์
	แผน อว. ด้านอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	ขับเคลื่อนแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษา
	ร่างกฎหมายส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต	เป็นต้นแบบระบบเปิดที่เชื่อมโยง กับคลังหน่วยกิตแห่งชาติ

ระดับนโยบาย	นโยบาย/กรอบแนวทาง	การเชื่อมโยงกับ Thai MOOC
ระดับนานาชาติ	SDGs เป้าหมายที่ 4 (การศึกษาที่เท่าเทียมและมีคุณภาพ)	ขยายโอกาสการเรียนรู้โดยไม่จำกัดอายุ เวลา หรือสถานที่
	UNESCO – Open and Distance Learning	ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและทั่วถึง
	OECD Learning Compass 2030	สนับสนุนการเรียนรู้เพื่ออนาคต พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ และเทคโนโลยี
	UNESCO Recommendation on OER (2019)	ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรแบบเปิด (OER) และแบ่งปันความรู้ร่วมกัน
การขับเคลื่อนเชิงบูรณาการ	Micro-Credentials & Personalized Learning	รองรับการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน พร้อมรับรองทักษะรายหน่วย
	Skill Mapping กับตลาดแรงงาน	สร้างสะพานเชื่อมระหว่างระบบการศึกษาและโลกของการทำงาน
	ความร่วมมือระดับภูมิภาค (ASEAN)	สนับสนุนการเทียบเคียงคุณวุฒิ และการพัฒนาทักษะในภูมิภาค

บทสรุป

ระบบนิเวศการเรียนรู้ด้วย Thai MOOC Ecosystem เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นระบบที่บูรณาการองค์ประกอบสำคัญของเทคโนโลยีการศึกษา กลยุทธ์ระดับชาติ และแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ครอบคลุม และตอบโจทย์ความต้องการของสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย (1) นโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติ (2) กรอบมาตรฐานการศึกษาชาติ (3) แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ (4) โครงสร้างและองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ (5) การขับเคลื่อนและกิจกรรม เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาทักษะได้อย่างเท่าเทียม ทุกที่ทุกเวลา โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก สนับสนุนการ Upskill/Reskill ให้คนไทยพร้อมรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ในตลาดแรงงานและสังคม และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในสังคมไทย

ระบบนิเวศการเรียนรู้ด้วย Thai MOOC Ecosystem เป็นการบูรณาการนโยบายระดับชาติ แนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่ เทคโนโลยีดิจิทัล และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ครอบคลุม และตอบโจทย์ความต้องการของทุกกลุ่มเป้าหมาย Thai MOOC จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมไทยยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

ประเด็นกระตุ่นคิด

การพัฒนากระบวนวิธีการศึกษาเรียนรู้ด้วย Thai MOOC Ecosystem เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และตอบโจทย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล สามารถแบ่งได้เป็น 4 มิติหลัก ดังนี้

1. การขยายโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำ

การเข้าถึงการเรียนรู้อย่างทั่วถึง เพิ่มช่องทางการเข้าถึงสำหรับกลุ่มเป้าหมายใหม่ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยอาจใช้กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์แบบลงพื้นที่ (Thai MOOC สัญจร) และปรับระบบให้รองรับอุปกรณ์หลากหลายรูปแบบ

2. การพัฒนาคุณภาพและความทันสมัยของเนื้อหา

ปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะดิจิทัล AI การคิดวิเคราะห์ และทักษะด้านสังคม รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน สนับสนุนการเรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) โดยใช้เทคโนโลยี Big Data และ AI เพื่อแนะนำหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

3. การเสริมสร้างชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ รวมถึงกิจกรรมเสวนา อบรม และเวิร์กช็อป และขยายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ สร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษา องค์กรธุรกิจ และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อร่วมกันออกแบบและพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

4. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

พัฒนาระบบติดตามและประเมินผล ใช้ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) เพื่อติดตามพัฒนาการของผู้เรียน และปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบโจทย์ผู้เรียนมากขึ้น ส่งเสริมการประเมินตนเอง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง

บทเรียนและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: มิติการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล

การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ควรถูกจำกัดเฉพาะในระบบการศึกษา

จากแนวปฏิบัติของ MOOC ระดับสากล พบว่าความสำเร็จอยู่ที่การออกแบบหลักสูตรให้ตอบโจทย์ผู้เรียนวัยทำงาน ผู้สูงวัย และผู้เปลี่ยนสายอาชีพ โดยมีรูปแบบที่สั้น กระชับ และเข้ากับการเรียนรู้แบบ Microlearning

ความยืดหยุ่นของแพลตฟอร์มเป็นกุญแจสำคัญ

แพลตฟอร์ม MOOC ชี้นำทั่วโลกให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบ Anytime Anywhere ที่สามารถเข้าถึงได้จากคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือ พร้อมระบบแจ้งเตือนและปรับเปลี่ยนตามพฤติกรรมผู้เรียน (Adaptive Learning)

การสร้างแรงจูงใจด้วยระบบรับรองผลและเส้นทางอาชีพ

ผู้เรียนมักมีแรงจูงใจมากขึ้นเมื่อเห็นว่า “ผลการเรียนรู้” ของตนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง หรือเข้าสู่อาชีพที่ต้องการได้ ระบบ Micro-Credentials ที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมจึงมีบทบาทสำคัญมาก

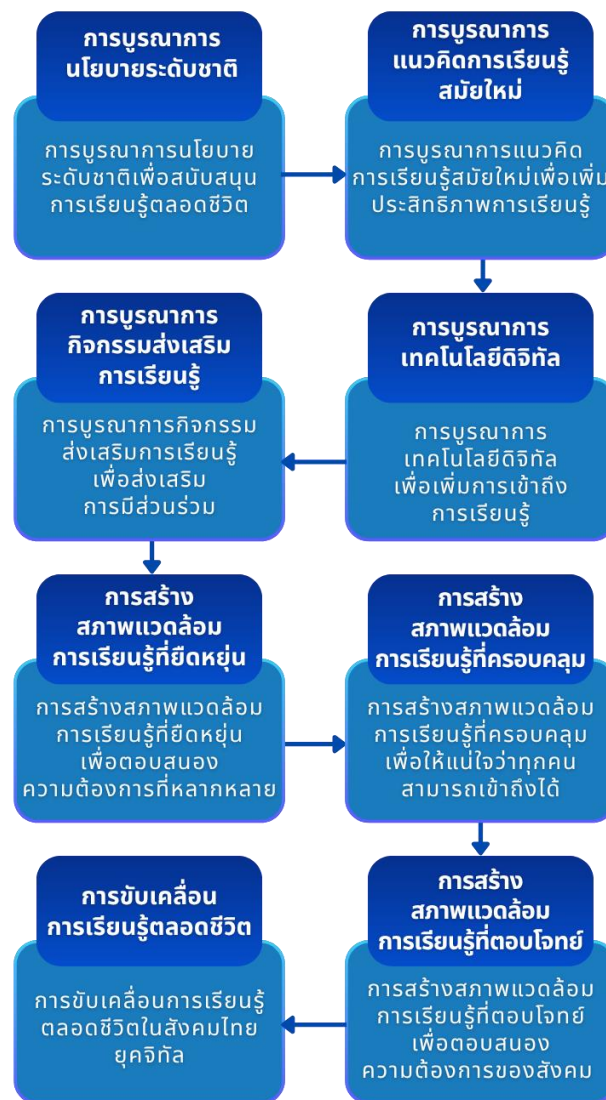
ชุมชนผู้เรียนคือหัวใจของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

แม้จะเป็นระบบออนไลน์ แต่แพลตฟอร์มระดับโลกต่างส่งเสริมการสร้างกลุ่มเรียนรู้ย่อย (learning communities) ที่ช่วยสร้างแรงสนับสนุนและการเรียนรู้ร่วมกัน

ตารางที่ 1.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการพัฒนา Thai MOOC เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
การออกแบบหลักสูตรเพื่อ Lifelong Learning	ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับชีวิตจริง เช่น ทักษะดิจิทัล, ทักษะอาชีพ, และทักษะชีวิต เช่น การจัดการเวลา การเงิน การดูแลสุขภาพ
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนผู้เรียน	นำเทคโนโลยี AI และ Learning Analytics มาวิเคราะห์ พฤติกรรมผู้เรียนเพื่อเสนอหลักสูตรที่เหมาะสมในเชิง Personalized Learning
การรับรองผลที่มีมูลค่าในตลาดแรงงาน	ขยายระบบ Micro-Credentials ให้เชื่อมโยงกับหน่วยงานรับรองวิชาชีพ และส่งเสริม ให้ภาคธุรกิจยอมรับใบรับรองจาก Thai MOOC
การเข้าถึงของกลุ่มเปราะบาง	พัฒนาเนื้อหาที่รองรับผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้มีข้อจำกัดด้านภาษา พร้อมสนับสนุนการใช้งานบนอุปกรณ์เคลื่อนที่
การสร้างแรงจูงใจและเส้นทางการเรียนรู้	พัฒนา “ระบบแนะแนวเส้นทางการเรียนรู้” (Learning Pathway Advisor) บน Thai MOOC เพื่อช่วยผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต
ความร่วมมือกับระดับสากล	ผลักดันความร่วมมือระหว่าง Thai MOOC กับแพลตฟอร์มในต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร เปิดหลักสูตรร่วม และยอมรับผลการเรียนรู้ร่วมกัน

การบูรณาการระบบนิเวศการเรียนรู้ Thai MOOC

ภาพที่ 1.6 การบูรณาการระบบนิเวศการเรียนรู้ Thai MOOC

ระบบนิเวศการเรียนรู้ Thai MOOC เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทยในยุคดิจิทัล ด้วยการบูรณาการนโยบายระดับชาติ เทคโนโลยีดิจิทัล และแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เข้าด้วยกัน Thai MOOC ไม่เพียงเปิดโอกาสการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เข้าถึงได้ และไม่มีค่าใช้จ่าย แต่ยังเชื่อมโยงทักษะกับตลาดแรงงานผ่านระบบ Micro-Credentials และ Credit Bank อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายในการยกระดับศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

Thai MOOC Academy เพื่อการพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล

บทนี้นำเสนอการพัฒนาและบทบาทของ Thai MOOC Academy ในฐานะแพลตฟอร์มระดับชาติที่ไม่เพียงเป็นระบบเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด แต่ยังเป็น กลไกเชิงนโยบาย ในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศไทยในยุคดิจิทัล โดยเน้นการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างระบบ เทคโนโลยี และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ รองรับทั้งผู้เรียนทั่วไป บุคลากรภาครัฐ ไปจนถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะทาง บทนี้ยังเชื่อมโยงหลักการทางทฤษฎีเข้ากับการออกแบบการเรียนรู้ การประเมินผล และการดำเนินงานผ่านกรณีศึกษาที่เป็นรูปธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

- บทนำ
- Thai MOOC Academy พัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างไร
- ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับ Thai MOOC Academy
- การประเมินและออกแบบการสอนใน Thai MOOC Academy
- กรณีศึกษา: Thai MOOC Academy กับการจัดการเรียนการสอนในกองทัพบก
- จุดเด่นของ Thai MOOC Academy
- ระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนผลการเรียนรู้
- ประเด็นกระตุ้นคิดและมุมมองเชิงนโยบาย
- บทสรุป

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเรียนรู้แบบเปิด (Open Learning) ได้เปลี่ยนแปลงแนวคิดของการศึกษาไปโดยสิ้นเชิง จากระบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลางไปสู่ระบบที่ผู้เรียนมีอำนาจในการเลือกและกำกับ การเรียนรู้ของตนเอง (Self-directed Learning) (Knowles et al., 2015) ซึ่งตรงกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะให้เท่าทันโลกการทำงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง (UNESCO, 2020) ภายใต้บริบทดังกล่าว การเรียนรู้ผ่านระบบ MOOC (Massive Open Online Course) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้เข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ หรือจำนวนผู้เรียน ทั้งยังตอบโจทย์ผู้เรียนกลุ่มใหญ่ โดยเฉพาะประชาชนทั่วไปและผู้ใหญ่ในวัยทำงานที่ต้องการพัฒนาตนเองควบคู่กับภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวัน (Siemens, 2005) ในประเทศไทย

Thai MOOC ได้รับการพัฒนาโดยโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University: TCU) ภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 โดยมีพันธกิจในการ “เปิดโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน” ผ่านระบบเรียนออนไลน์ที่ไม่มีค่าใช้จ่าย ไม่จำกัดจำนวนผู้เรียน และสามารถเข้าถึงได้จากทุกที่ (Thai MOOC Executive Summary, 2023) โดยในปี พ.ศ. 2566 Thai MOOC ได้ยกระดับการดำเนินงานไปอีกขั้นด้วยการเปิดตัว Thai MOOC Academy เพื่อรองรับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในลักษณะองค์รวม โดยมีการพัฒนาองค์ประกอบใหม่ที่สำคัญ เช่น ระบบสะสมหน่วยกิตในคลังหน่วยกิตกลาง ระบบออกประกาศนียบัตรดิจิทัล (Certificate of Achievement) ระบบ e-Profile บันทึกประวัติการเรียนรู้ส่วนบุคคล ระบบสอบมาตรฐานระดับชาติทั้งแบบออนไลน์และในศูนย์สอบ นอกจากนี้ยังมีการออกแบบ แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ MOOC ให้ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge), ทักษะ (Skills), จริยธรรม (Ethics) และลักษณะบุคคล (Character) โดยใช้ทั้งแบบทดสอบออนไลน์ (Non-proctored) และแบบมีผู้คุมสอบในศูนย์สอบ (Proctored) เพื่อรองรับการเทียบโอนหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา (แนวปฏิบัติการประเมิน MOOC, 2566) และจากรายงานแนวโน้มการเรียนรู้ของประเทศไทยในปี 2023 (2023 Trend Report) Thai MOOC Academy ได้รับการระบุว่าเป็น “กลไกการเรียนรู้แห่งอนาคต” ที่ตอบสนองต่อแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ซึ่งต้องการเปลี่ยนผ่านการพัฒนาบุคลากรจากการส่งอบรมภายนอกที่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา งบประมาณ และจำนวนคน ไปสู่ระบบ Online Self-Development ที่เน้นการเรียนรู้เฉพาะบุคคล มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละกลุ่ม โดยมีการออกแบบ Training Roadmap แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ข้าราชการระดับต้น บุคลากรปฏิบัติการที่มีประสบการณ์ ข้าราชการระดับบริหาร บุคลากรด้านบริหาร/เฉพาะทาง และผู้บริหารระดับสูง กลยุทธ์นี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในหน่วยงานภาครัฐ และสนับสนุนการเป็น “สำนักงานแห่งการเรียนรู้” อย่างแท้จริง โดยใช้ระบบ e-Profile ระบบยืนยันตัวตน การเทียบโอนหน่วยกิต และการประเมินผลตามสมรรถนะ (Khlaisang, 2021; Theeraroungchaisri et al., 2022)

Thai MOOC Academy จึงไม่ได้เป็นเพียงแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) โดยเฉพาะภาคราชการและภาคการศึกษาที่สามารถนำแพลตฟอร์มนี้มาใช้ในการพัฒนาบุคลากรอย่างมีระบบ (Thammetar et al., 2023) การผสมผสานระหว่างการจัดการความรู้ เทคโนโลยี และนโยบายภาครัฐ ทำให้ Thai MOOC Academy กลายเป็นต้นแบบของการปฏิรูปการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง โดยมีการวางแผนภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ผ่านโมเดล Brand Key และการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ด้วย SWOT Analysis ซึ่งแสดงให้เห็นถึงจุดแข็งของ Thai MOOC ได้แก่ ความน่าเชื่อถือสูงจากภาครัฐ ความหลากหลายของเนื้อหา และการเป็นผู้นำด้านการเรียนรู้แบบเปิดของประเทศไทย (นฤปดี วรรณาคม และคณะ, 2566) จากกิจกรรมเปิดตัวในงานประชุมนานาชาติ IEC2023 และ ICSLE2023 มีการจัดเสวนากับพันธมิตรทั้งจากภาคการศึกษาและภาครัฐ

เทคโนโลยีเพื่อยืนยันบทบาทของ Thai MOOC Academy ในการเป็นระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพระดับสากล และสอดคล้องกับนโยบายชาติด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัล

Thai MOOC Academy จึงมีความสำคัญในหลายมิติ ได้แก่ มิติการขยายโอกาสทางการศึกษา: รองรับผู้เรียนจำนวนมาก ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร มิติการพัฒนาทุนมนุษย์: สร้างแนวทางการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เชื่อมโยงกับทักษะและหน้าที่ มีนโยบายและกลไกภาครัฐ: เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชาติ มิติความยั่งยืนของระบบการศึกษา: ช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง ไม่ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่ กล่าวโดยสรุป Thai MOOC Academy ไม่เพียงเป็นการต่อยอดจาก MOOC แบบเดิม แต่ได้กลายเป็นกลไกสำคัญใน “การปฏิรูปการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ของประเทศ ทั้งในด้านโครงสร้างระบบเทคโนโลยี และนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคนไทยในทุกระดับ

Thai MOOC Academy พัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างไร

การพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัลผ่าน Thai MOOC Academy มิได้หยุดอยู่เพียงการเปิดสอนหลักสูตรออนไลน์ แต่ได้ขยายขอบเขตไปสู่การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ผ่านกลไกและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์ยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีเป้าหมายเฉพาะบุคคล (Personalized Learning)

Thai MOOC Academy พัฒนาระบบ e-Profile เพื่อให้ผู้เรียนสามารถติดตามผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลเหล่านี้ยังเป็นพื้นฐานสำหรับการแนะนำหลักสูตรที่เหมาะสมกับความสนใจและเป้าหมายในสายอาชีพของผู้เรียน

2. สร้างทักษะดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

ระบบของ Thai MOOC Academy เชื่อมโยงกับเครื่องมือดิจิทัล เช่น Google Workspace, ระบบคลาวด์ และแพลตฟอร์มเรียนรู้แบบ Responsive ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลควบคู่กับการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการหรือวิชาชีพ

3. สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)

โดยออกแบบให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจและจังหวะของตนเอง ไม่ถูกจำกัดด้วยเวลา หรือสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered Education)

4. พัฒนาความสามารถในการประเมินตนเองและรับรองผลสัมฤทธิ์ (Assessment & Recognition)

Thai MOOC Academy มีระบบประเมินผล 4 มิติ คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) และลักษณะบุคคล (Character) ทั้งในรูปแบบ Non-proctored และ Proctored Exam ที่สามารถใช้ประกอบการเทียบโอนผลการเรียนได้อย่างเป็นทางการ

5. เสริมสร้างทักษะแห่งอนาคต (Future Skills)

หลักสูตรที่จัดสอนบน Thai MOOC Academy ครอบคลุมทั้ง Soft Skills และ Hard Skills ที่จำเป็นในยุคดิจิทัล เช่น Digital Literacy, AI for Work, Communication, Critical Thinking และ Micro-Credentials ด้านอาชีพดิจิทัล

6. เชื่อมโยงการเรียนรู้กับระบบคุณวุฒิ

ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตผ่านระบบ Credit Bank และใช้ประกาศนียบัตรดิจิทัล (Digital Certificate of Achievement) เป็นเครื่องมือประกอบการสมัครงาน การเรียนต่อ หรือการเทียบโอนในระดับอุดมศึกษา

7. สร้างความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ (Accessibility & Inclusiveness)

Thai MOOC Academy รองรับการเรียนรู้แบบหลายช่องทาง ทั้งคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และสมาร์ทโฟน พร้อมระบบยืนยันตัวตนแบบดิจิทัลเพื่อความมั่นคงปลอดภัย ทำให้ทุกคนสามารถเริ่มต้นเรียนรู้ได้ทันทีโดยไม่มีข้อจำกัด

8. พัฒนา Mindset แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Mindset)

ด้วยการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สั้น กระชับ เน้นผลลัพธ์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง Thai MOOC Academy จึงช่วยปลูกฝังเจตคติของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในบริบทชีวิตจริง

กล่าวโดยสรุป Thai MOOC Academy พัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัลทั้งในด้านเครื่องมือ ทักษะ วิธีคิด และระบบการรับรองผล เพื่อให้สามารถปรับตัวและเติบโตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับ Thai MOOC Academy เพื่อการพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล

การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลไม่อาจยึดอยู่กับรูปแบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่จำกัดด้วยเวลาและสถานที่อีกต่อไป การออกแบบ Thai MOOC Academy ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการพัฒนาผู้เรียนตลอดชีวิต จึงอิงอยู่บนรากฐานทางทฤษฎีที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 2.1 ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา Thai MOOC Academy

ทฤษฎี / แนวคิด	แนวคิดหลัก	การประยุกต์ใช้ใน Thai MOOC Academy	แหล่งอ้างอิง
Andragogy (ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่)	ผู้ใหญ่เรียนรู้จากแรงจูงใจภายใน มีประสบการณ์เป็นพื้นฐาน	- ผู้เรียนเลือกเรียนเอง - มีใบรับรองดิจิทัล - เนื้อหาตอบโจทย์สายอาชีพ	Knowles et al., 2015
Self-Directed Learning (การเรียนรู้ด้วยตนเอง)	ผู้เรียนวางแผน ควบคุม และประเมินตนเอง	- มีระบบ e-profile - คลังหน่วยกิตกลาง - เลือกเวลาเรียนได้อิสระ	Garrison, 1997

ทฤษฎี / แนวคิด	แนวคิดหลัก	การประยุกต์ใช้ใน Thai MOOC Academy	แหล่งอ้างอิง
Connectivism (การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงเครือข่าย)	ความรู้เกิดจากเครือข่ายและการเชื่อมโยงข้อมูล	- ระบบชุมชนผู้เรียนออนไลน์ - บทเรียนเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ข้ามสถาบัน	Siemens, 2005
Outcome-Based & Authentic Learning	เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้จริง และการประเมินจากสถานการณ์จริง	- การประเมิน 4 ด้าน (ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล) - แบบทดสอบออนไลน์และศูนย์สอบ - รองรับเทียบโอนหน่วยกิต	Thai MOOC, 2566
Learning Organization (องค์กรแห่งการเรียนรู้)	องค์กรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดเวลา	- หน่วยงานราชการสร้าง roadmap รายบุคคล - การพัฒนาบุคลากรผ่าน Thai MOOC Academy	Senge, 1990; TCU, 2023
Digital Assessment Principles (การประเมินผลการเรียนรู้ดิจิทัล)	ประเมินผลด้วยเทคโนโลยีที่ยืดหยุ่น โปร่งใส และวัดผลได้	- ระบบสอบ online / on-site - Feedback รายบุคคล - สอบมาตรฐานระดับ ประเทศ	Thai MOOC, 2566

การออกแบบ Thai MOOC Academy ไม่ได้ตั้งอยู่บนการนำเทคโนโลยีมาใช้เพียงอย่างเดียว หากแต่มีรากฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมสมัยที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเชื่อมโยงกับระบบนิเวศทางการศึกษาทั้งในระดับนโยบาย สถาบัน และตัวผู้เรียน การประยุกต์ใช้หลักการเหล่านี้อย่างบูรณาการ ทำให้ Thai MOOC Academy กลายเป็นต้นแบบของระบบการเรียนรู้ดิจิทัลที่ยั่งยืนและครอบคลุมสำหรับผู้เรียนในทุกช่วงวัย

การประเมินและออกแบบการสอนใน Thai MOOC Academy เพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล

การออกแบบการเรียนรู้และการประเมินผลใน Thai MOOC Academy มุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานของการเรียนออนไลน์ให้มีคุณภาพ เทียบเท่าหรือสูงกว่าการเรียนในระบบอุดมศึกษาทั่วไป โดยมีแนวทางที่ชัดเจนเพื่อให้การเรียนรู้ผ่าน MOOC สามารถวัดผลได้อย่างเป็นระบบ รับรองผลสัมฤทธิ์ได้จริง และรองรับการเทียบโอนหน่วยกิตได้ในอนาคต ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การออกแบบการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

Thai MOOC Academy ใช้แนวคิด Outcome-Based Education (OBE) เป็นหลักในการออกแบบหลักสูตร โดยระบุ ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) อย่างชัดเจนในระดับรายวิชา และการเรียนรู้แบ่งเป็นโมดูลย่อย (Modularized Structure) พร้อมกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ, Infographic, Podcast, แบบฝึกหัด, Forum และ Case Study เพื่อรองรับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

2. แนวทางการประเมินผลแบบองค์รวม

Thai MOOC Academy ได้กำหนดแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ MOOC ไว้อย่างเป็นระบบ แบ่งออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่

ตารางที่ 2.2 แนวทางการประเมินผล 4 มิติใน Thai MOOC Academy

มิติการประเมิน	รายละเอียด
ความรู้ (Knowledge)	วัดด้วยแบบทดสอบออนไลน์ เช่น Pre-Test, Quiz, Post-Test
ทักษะ (Skills)	วัดผ่านการทำแบบฝึกปฏิบัติ/โครงการ (Assignment หรือ Project-based Tasks)
จริยธรรม (Ethics)	ประเมินจากการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ เช่น การอ้างอิงแหล่งข้อมูล การไม่ลอกเลียนแบบ
ลักษณะบุคคล (Character)	เช่น ความตั้งใจ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านแบบสังเกต/ระบบติดตาม

3. ระบบการสอบแบบสองรูปแบบ

เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือ Thai MOOC Academy มีการจัดสอบใน 2 รูปแบบ ได้แก่ Non-Proctored Exam: แบบทดสอบออนไลน์ทั่วไป ผู้เรียนทำเองจากที่บ้าน และ Proctored Exam: การสอบแบบมีผู้ควบคุม เช่น ผ่านศูนย์สอบ หรือระบบออนไลน์ที่ใช้กล้องและ AI ตรวจจับ การสอบแบบมีผู้คุมสอบนี้สามารถนำผลไปใช้ในการเทียบโอนหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษาได้ ทำให้ Thai MOOC ก้าวเข้าสู่การเป็นกลไกการศึกษาแบบ credit-worthy MOOC อย่างแท้จริง

4. การรับรองผลการเรียนรู้

ผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินในทุกมิติ จะได้รับ ประกาศนียบัตรดิจิทัล (Certificate of Achievement) ซึ่งสามารถนำไปใช้งานต่อในระบบการศึกษา หรือการสมัครงานได้จริง ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทั้งหมดจะถูกบันทึกไว้ใน ระบบ e-Profile ซึ่งผู้เรียนสามารถแชร์หรือดาวน์โหลดได้ทุกเมื่อ

5. การประกันคุณภาพรายวิชา

Thai MOOC Academy มีแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพรายวิชาอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านโครงสร้างเนื้อหา ความถูกต้องของข้อมูล การออกแบบ UX/UI และการจัดการระบบทดสอบ โดยมีการอบรมอาจารย์ผู้สอนผ่านหลักสูตร Faculty Development อย่างสม่ำเสมอ

การออกแบบการสอนและระบบการประเมินของ Thai MOOC Academy ถือเป็นจุดแข็งสำคัญในการยกระดับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยเน้นผลลัพธ์ที่วัดได้ พัฒนาได้ และเชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิในโลกแห่งความเป็นจริง ทำให้ Thai MOOC Academy ไม่เพียงส่งเสริมการเรียนรู้แบบเปิด แต่ยังวางรากฐานของ “การศึกษาเพื่อการรับรอง” ที่มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล

กรณีศึกษา

การจัดการเรียนการสอนและบทเรียนจากการดำเนินงาน Thai MOOC Academy:

โครงการพัฒนารายวิชา สื่อ ข้อสอบ และการจัดการเรียนการสอน MOOC ชุดวิชาความรู้ของกองทัพบก

Thai MOOC Academy ได้รับการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา โดยหนึ่งในตัวอย่างที่เด่นชัดคือโครงการพัฒนารายวิชาเพื่อกองทัพบก ซึ่งดำเนินการโดยมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช (มสธ.) ความร่วมมือนี้ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของ Thai MOOC Academy ในการจัดการเรียน การสอนที่ยืดหยุ่น สร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริง และสามารถขยายผลในระดับระบบการฝึกอบรมภาครัฐ

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริง

จากรายงานพบว่า รายวิชา “ทักษะการเอาตัวรอดเมื่อหลงป่า” เป็นรายวิชาที่ผู้เรียนให้ความสนใจสูงสุด (ร้อยละ 50 ในระดับ “มากที่สุด”) และมีผู้เรียนผ่านเกณฑ์มากที่สุด (ร้อยละ 37.25) เนื่องจากการออกแบบ เนื้อหาในรูปแบบสารคดี สื่อภาพจริง เสียงจริง และการจำลองสถานการณ์ที่ผู้เรียนรู้สึก “มีส่วนร่วม” เสมือน ได้เผชิญเหตุการณ์จริง สอดคล้องกับแนวคิด experiential learning ที่ Thai MOOC Academy สนับสนุนให้ ผู้ออกแบบหลักสูตรนำมาใช้

ความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย

Thai MOOC Academy รองรับผู้เรียนที่มีความรู้พื้นฐานต่างกัน เช่น วิชา “มวยไทยแบบทหาร” มีผู้เรียนมากที่สุด (567 คน) เนื่องจากเป็นรายวิชาที่เข้าถึงง่าย ไม่ต้องมีพื้นฐาน ขณะที่วิชา “มวยไทยอาชีพ” มีผู้เรียนน้อยกว่า เพราะมีลักษณะเฉพาะด้านและความยากของเนื้อหา เป็นกรณีตัวอย่างของการที่ Thai MOOC Academy สามารถเปิดพื้นที่การเรียนรู้ทั้งแบบ general-purpose และเฉพาะทางได้ในแพลตฟอร์มเดียว

ช่องทางการเข้าถึงและประชาสัมพันธ์

ผู้เรียนส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลรายวิชาผ่าน เพื่อน หรืออาจารย์ผู้สอนแนะนำ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ของ เครือข่ายการเรียนรู้แบบปากต่อปาก (Word of Mouth Learning Ecosystem) และย้ำถึงบทบาทของ ผู้สอนในฐานะ influencer ด้านการศึกษา Thai MOOC Academy จึงควรส่งเสริมระบบ Social Learning ที่ให้ผู้เรียนรีวิว แชรประสบการณ์ และสนับสนุน peer recommendations ผ่านแพลตฟอร์ม

การบริหารจัดการหลักสูตรออนไลน์

รายงานยังระบุถึงความสำเร็จในการจัดการเวลา การผลิตเนื้อหา และการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะ ในรายวิชา “มวยไทยแบบทหาร” และ “ทักษะการเอาตัวรอดเมื่อหลงป่า” ที่ดำเนินการได้ตรงตามแผน ขณะที่ วิชา “มวยไทยอาชีพ” พบปัญหาด้านเวลา และภาระงานของผู้รับผิดชอบหลัก ซึ่งส่งผลต่อการผลิตล่าช้า แต่ก็มีแนวทางแก้ไขโดยใช้ Teamwork และการวางแผนเพื่อปัญหาผู้สอนคนเดียว (Single-point failure) ซึ่งเป็นบทเรียนสำคัญในการจัดหลักสูตร Thai MOOC

การควบคุมคุณภาพ

โครงการนี้มีการใช้แนวทางควบคุมคุณภาพ เช่น การตรวจสอบคำศัพท์กราฟิก ความถูกต้องของเนื้อหา และการตรวจทานจากผู้สอนก่อนขึ้นระบบ ซึ่งสะท้อนถึงแนวปฏิบัติของ Thai MOOC Academy ในการสร้างหลักสูตรที่มีคุณภาพ โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอน นักเทคโนโลยีการศึกษา และทีมผลิตสื่อ

จะเห็นได้ว่า Thai MOOC Academy สามารถทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มที่ตอบโจทย์การจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็น (1) ด้านเนื้อหา สื่อหลากหลายแบบมีผลต่ออัตราการผ่านเกณฑ์ (2) ด้านกลุ่มเป้าหมาย ยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ตั้งแต่ระดับเบื้องต้นถึงวิชาชีพ (3) ด้านกระบวนการบริหาร ใช้การทำงานเป็นทีมและระบบสนับสนุนจากแพลตฟอร์มช่วยลดความล่าช้า และ (4) ด้านคุณภาพ ควบคุมมาตรฐานรายวิชาได้อย่างมีระบบ

ทั้งหมดนี้สะท้อนว่า Thai MOOC Academy ไม่ได้เป็นเพียงระบบการเรียนออนไลน์ทั่วไป แต่เป็น “กลไกการพัฒนาศักยภาพของประเทศไทย” ที่รองรับทั้งมิติการเรียนรู้ส่วนบุคคลและระบบฝึกอบรมของหน่วยงานรัฐ

บทเรียนสำคัญ

- การผลิตสื่อที่มีบริบทจริง สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูง
- การใช้ Thai MOOC Academy ทำให้เกิดการวางแผนรายวิชาแบบ Outcome-based และมีระบบควบคุมคุณภาพ
- การบริหารจัดการโครงการที่ดี ช่วยลดความล่าช้า แม้เกิดปัญหาด้านบุคลากร
- แนวทางการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์ม MOOC สามารถขยายผลสู่ระบบฝึกอบรมของหน่วยงานรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

Thai MOOC Academy ควรส่งเสริมการใช้สื่อสารคดีหรือ immersive media ในรายวิชาทักษะชีวิต ควรจัดอบรมการสร้างหลักสูตรแบบ modular และ interactive ให้กับผู้สอนในหน่วยงานภาครัฐขยายความร่วมมือกับหน่วยงานทหาร ตำรวจ และรัฐวิสาหกิจ ในการผลิตหลักสูตรเฉพาะทาง

ภาพที่ 2.1 ระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับกำลังพลกองทัพบก

บทสรุป

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ จากระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมที่จำกัดอยู่ในห้องเรียน ไปสู่การเรียนรู้ที่ขยายตัวอย่างไร้พรมแดนในรูปแบบดิจิทัล ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลงนี้ได้แก่ การปฏิวัติทางเทคโนโลยีดิจิทัล ความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะทาง และแนวโน้มของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (UNESCO, 2020) ภายใต้บริบทนี้ แนวคิดการเรียนรู้แบบเปิด (Open Learning) และการเรียนรู้แบบออนไลน์ (MOOC: Massive Open Online Course) จึงกลายเป็นรูปแบบที่ตอบโจทย์ผู้เรียนยุคใหม่ โดยเฉพาะผู้ใหญ่และบุคลากรวัยทำงานที่ต้องการพัฒนาทักษะให้เท่าทันโลกการทำงาน ในประเทศไทย Thai MOOC Academy ได้รับการพัฒนาขึ้นในฐานะกลไกหลักของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภายใต้การดำเนินงานของโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University: TCU) โดยมีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน Thai MOOC Academy ทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มกลางที่เชื่อมโยงผู้เรียนสถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ ผ่านระบบการเรียนออนไลน์ที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และเข้าถึงได้สำหรับทุกคน

การออกแบบและดำเนินงานของ Thai MOOC Academy อิงอยู่บนหลักการทางทฤษฎีด้านการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประสบการณ์ การเรียนรู้ที่มีเป้าหมายชัดเจน และแรงจูงใจจากภายในของผู้เรียน (Knowles et al., 2015) รวมถึงแนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระในการวางแผนและกำกับกับการเรียนรู้ของตนเอง โดย Thai MOOC Academy มีระบบ e-Profile และคลังหน่วยกิตกลาง (Credit Bank) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถออกแบบเส้นทางการเรียนรู้เฉพาะตนได้อย่างยืดหยุ่น (Garrison, 1997) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด

การเรียนรู้ผ่านเครือข่าย (Connectivism) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านชุมชนออนไลน์ (Siemens, 2005) Thai MOOC Academy สนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านฟอรัม กลุ่มสนทนา และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนในระบบดิจิทัล จุดเด่นอีกประการหนึ่งของ Thai MOOC Academy คือระบบการประเมินผลการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่เน้นทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) และลักษณะบุคคล (Character) ตามกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ของไทย โดยผู้เรียนสามารถเข้ารับการประเมินในรูปแบบออนไลน์ (non-proctored) หรือในศูนย์สอบที่มีการคุมสอบ (proctored) เพื่อรองรับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา (Thai MOOC, 2566) Thai MOOC Academy ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์กรภาครัฐให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับหน่วยทรัพยากรบุคคล (HR) ของแต่ละหน่วยงานเพื่อกำหนด Roadmap การเรียนรู้รายตำแหน่งงาน ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการจนถึงผู้บริหารระดับสูง เป็นการพัฒนาศักยภาพเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ เช่น แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Thammetar et al., 2023)

ในภาพรวม Thai MOOC Academy ถือเป็นระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ดิจิทัลที่เชื่อมโยงนวัตกรรมทางเทคโนโลยี แนวคิดทางการศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เข้าไว้ด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันประเทศไทยให้ก้าวเข้าสู่ยุคการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

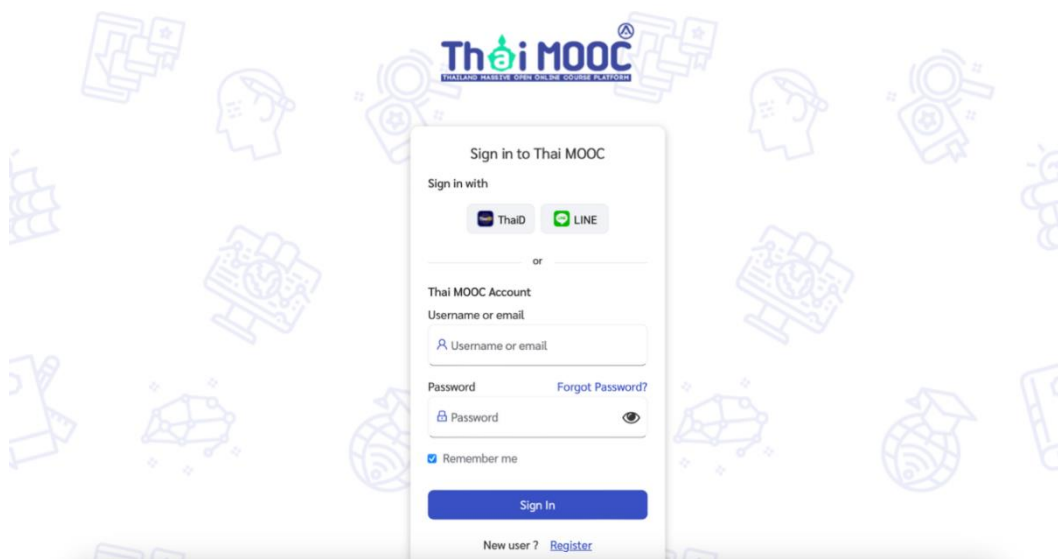

ภาพที่ 2.2 การเทียบโอนรายวิชาของ Thai MOOC Academy

จุดเด่นของ Thai MOOC Academy

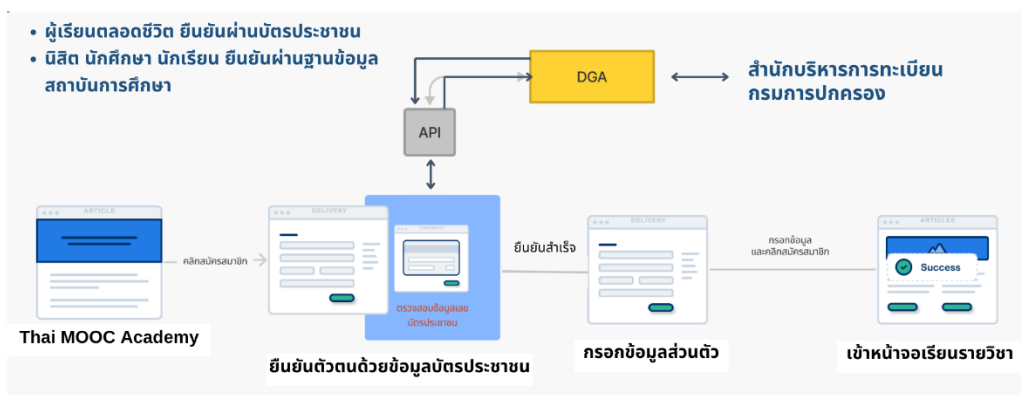
Thai MOOC Academy มีจุดเด่นที่แตกต่างจากแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์อื่น ๆ ดังนี้

1. เข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา (Anytime, Anywhere Learning) ด้วยระบบที่รองรับการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์หลากหลาย ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทั้งจากคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และแท็บเล็ต ตลอด 24 ชั่วโมง ผ่านการยืนยันตัวตนบน ThaiID ซึ่งจะช่วยให้การเชื่อมโยงกับระบบคลังหน่วยกิตแห่งชาติมีความน่าเชื่อถือ ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตจากรายวิชา MOOC และใช้ในการศึกษาต่อ เทียบโอน หรือประกอบการสมัครงานได้

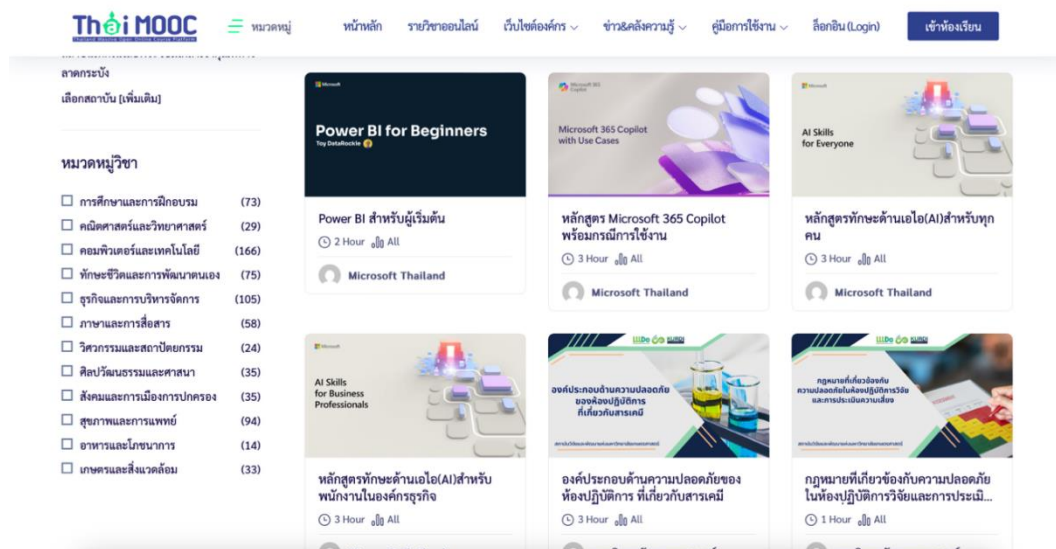
ภาพที่ 2.3 การยืนยันตัวตนด้วย ThaiID

การระบุตัวตน / ยืนยันตัวตน (one learner one verified account)

ภาพที่ 2.4 การสมัครเข้าเรียน

2. หลักสูตรที่ครอบคลุมและหลากหลาย มีทั้งหลักสูตรพื้นฐาน (Core Competency) และหลักสูตรเฉพาะด้าน (Functional Competency) รองรับความต้องการของบุคลากรทุกระดับ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน

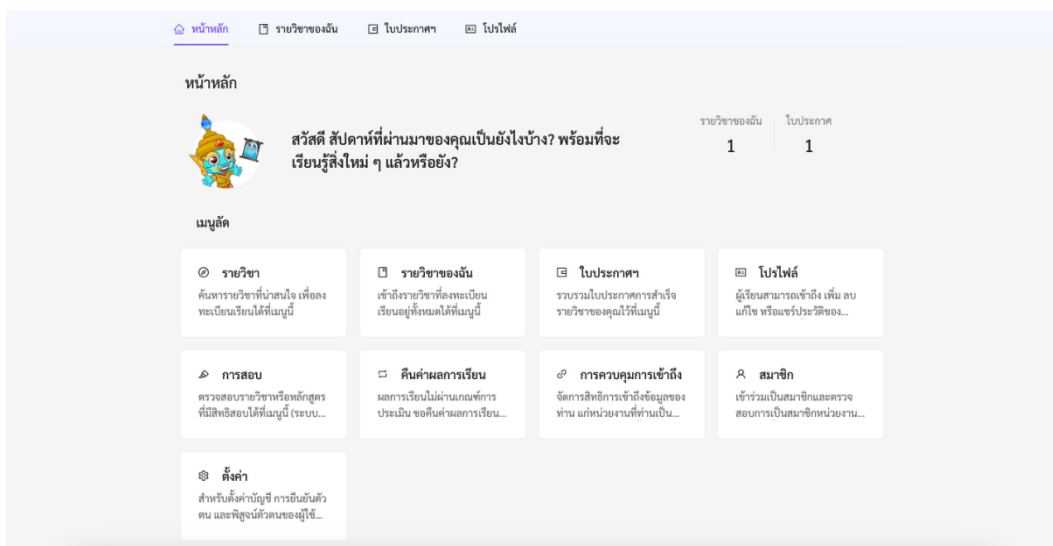
ภาพที่ 2.5 หมวดหมู่วิชาทั้งหลักสูตรพื้นฐาน (Core Competency) และหลักสูตรเฉพาะด้าน (Functional Competency)

3. ออกแบบตามหลักการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Andragogy) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ตามเป้าหมายส่วนบุคคล มีระบบประเมินผลที่เชื่อถือได้ มีระบบศูนย์ทดสอบกลาง (MOOC Testing Center) เพื่อยืนยันผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในเชิงประจักษ์

ภาพที่ 2.6 ประเภทรายวิชาออกแบบตามหลักการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Andragogy) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. สนับสนุนการวางแผนพัฒนาทักษะรายบุคคล ผ่านระบบแฟ้มประวัติการเรียนรู้ (Personal Portfolio) ผู้เรียนสามารถมองเห็นพัฒนาการและวางแผนการเรียนรู้ในอนาคตได้ชัดเจน

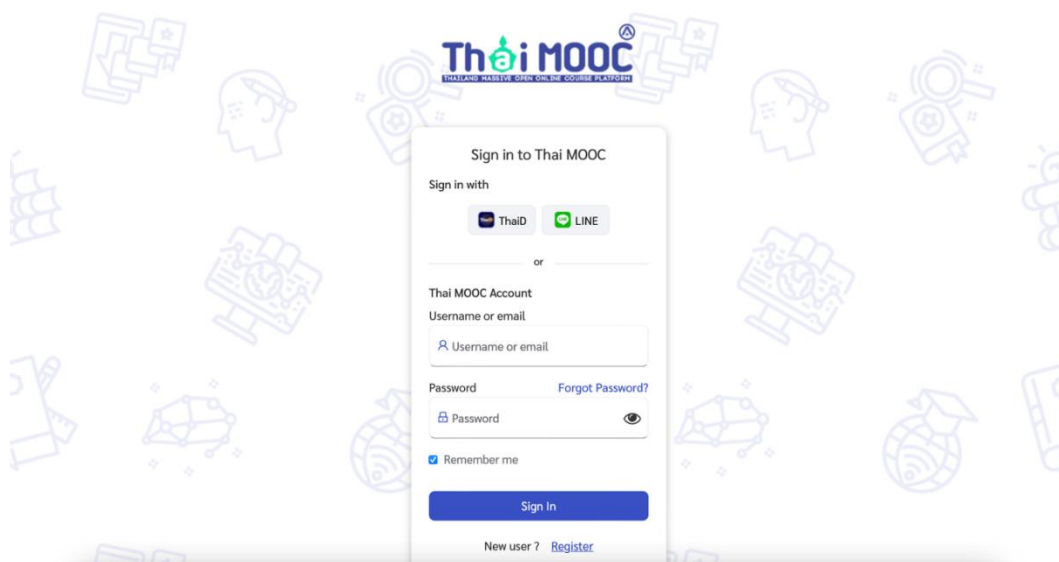

ภาพที่ 2.7 โปรไฟล์การเรียนรู้ส่วนบุคคล

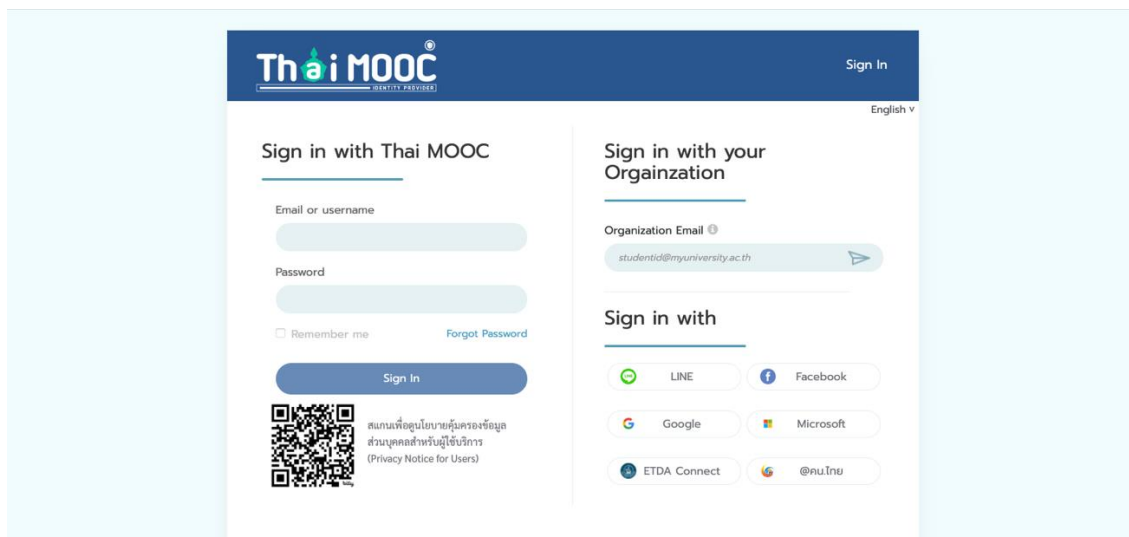
5. เป็นแพลตฟอร์มที่พัฒนาโดยภาครัฐ รับรองคุณภาพโดยกระทรวง อว. และมหาวิทยาลัยของรัฐทั่วประเทศ

จุดเด่นเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้ Thai MOOC Academy กลายเป็นระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศ

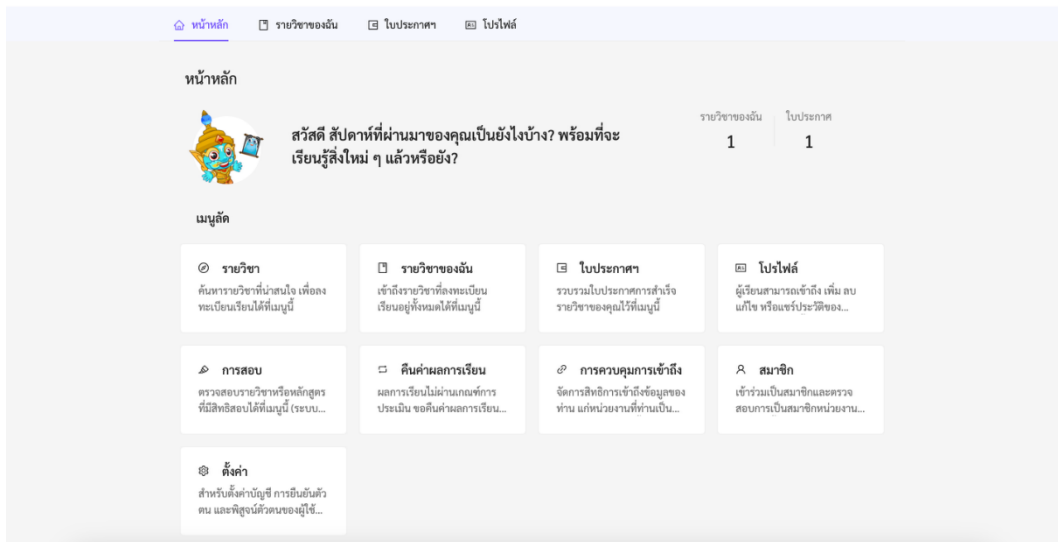
รายละเอียดการเปรียบเทียบแพลตฟอร์ม Thai MOOC Academy และ Thai MOOC ซึ่งประกอบด้วยหน้า Login หน้าโปรไฟล์ กลุ่มรายวิชา และตัวอย่างรายละเอียดรายวิชา

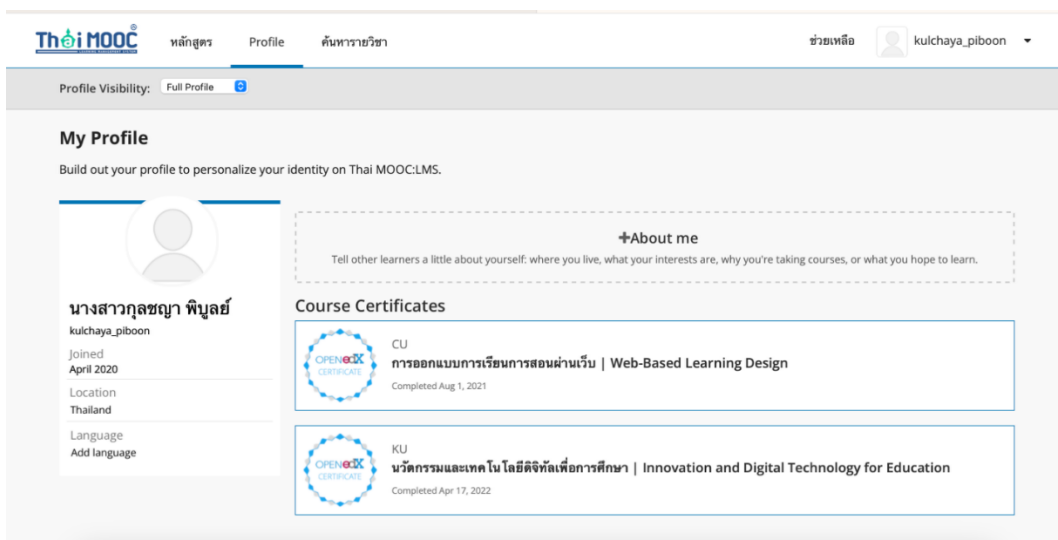
ภาพที่ 2.8 หน้า Login ของ Thai MOOC Academy (www.thaimooc.ac.th)

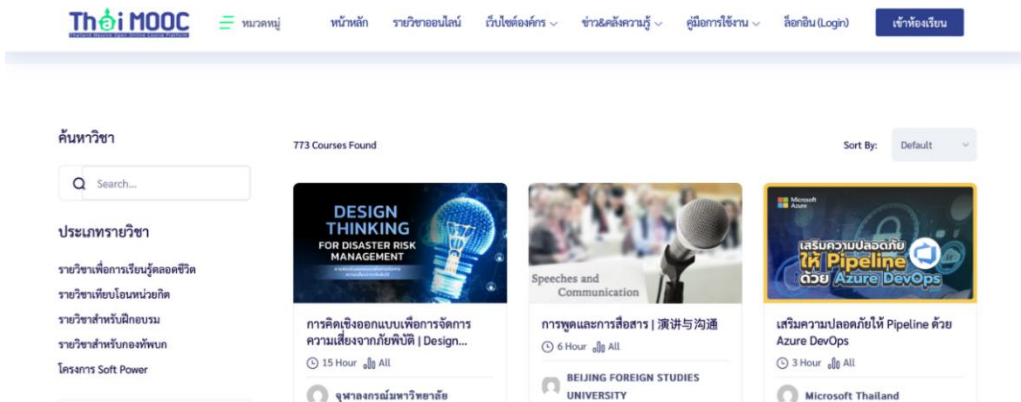
ภาพที่ 2.9 หน้า Login ของ Thai MOOC (www.thaimooc.org)

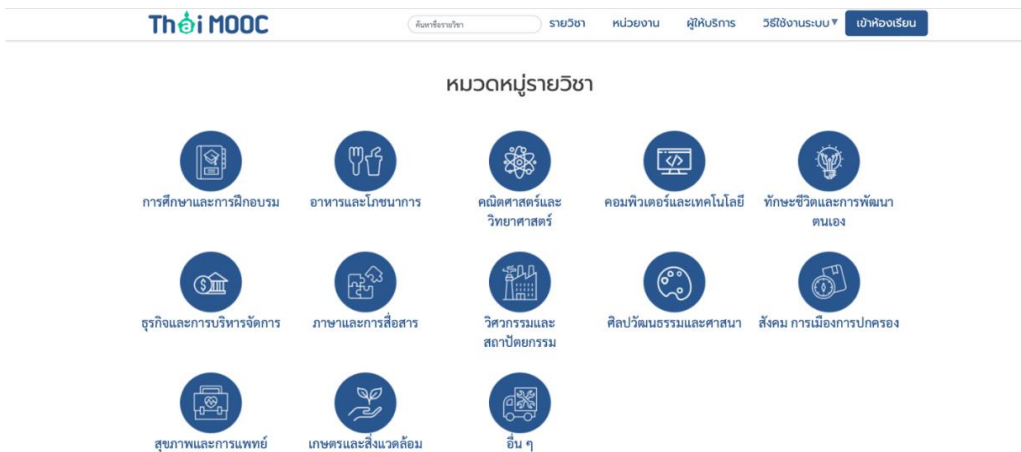
ภาพที่ 2.10 หน้าโปรไฟล์ของ Thai MOOC Academy

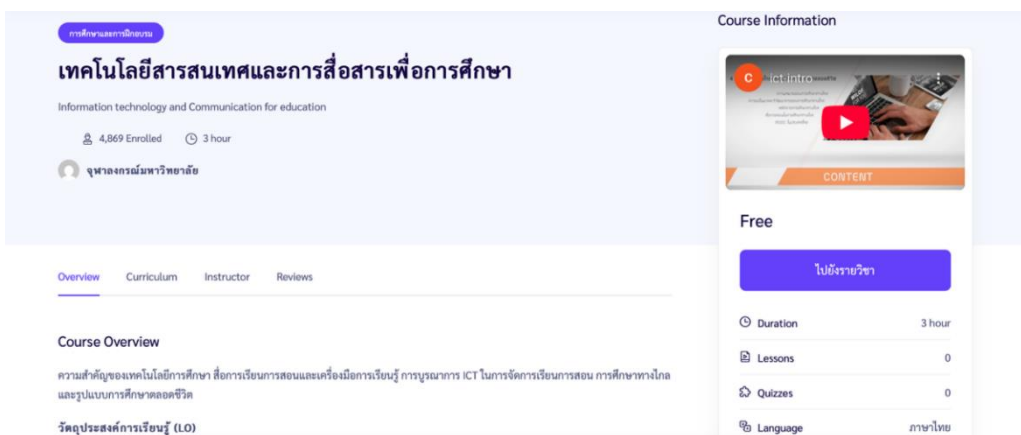
ภาพที่ 2.11 หน้าโปรไฟล์ของ Thai MOOC

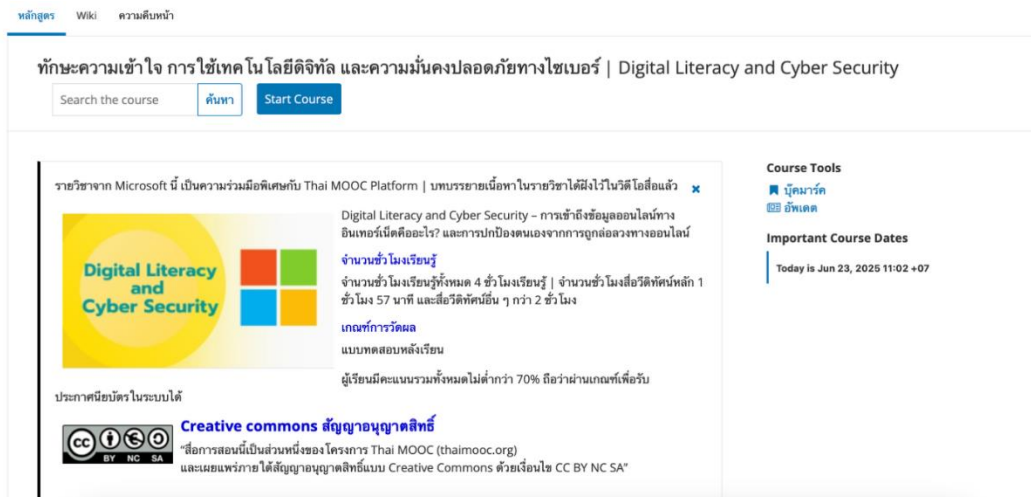
ภาพที่ 2.12 กลุ่มรายวิชาของ Thai MOOC Academy

ภาพที่ 2.13 กลุ่มรายวิชาของ Thai MOOC

ภาพที่ 2.14 ตัวอย่างรายละเอียดรายวิชาของ Thai MOOC Academy

ภาพที่ 2.15 ตัวอย่างรายละเอียดรายวิชาของ Thai MOOC

ระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอนผลการเรียนรู้

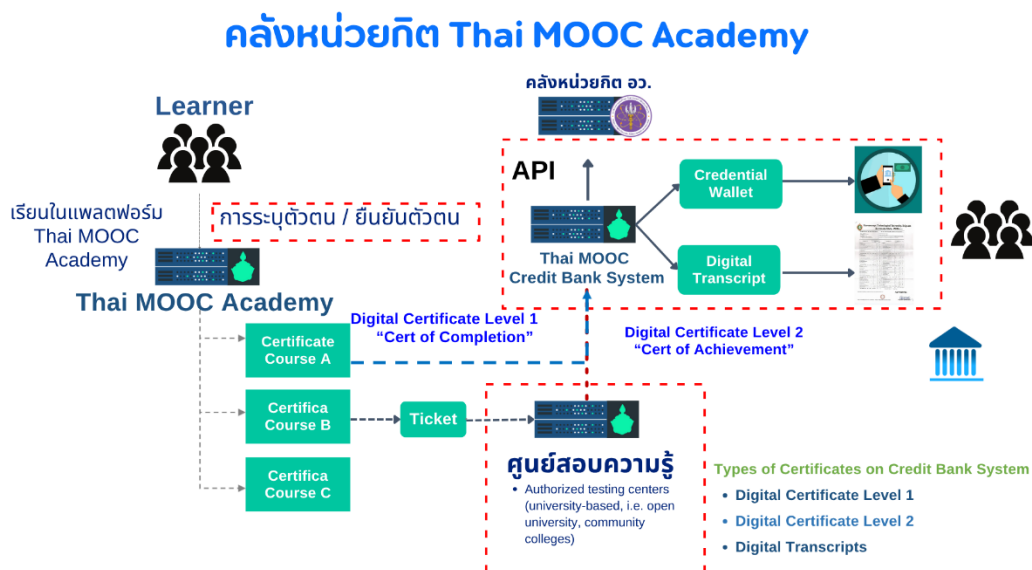
หนึ่งในจุดแข็งของ Thai MOOC Academy คือการเชื่อมโยงกับระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank System) ซึ่งสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตจากคอร์สเรียน MOOC ที่ได้รับการรับรอง และนำไปเทียบโอนเป็นหน่วยกิตทางการศึกษา หรือใช้ในระบบ National Credit Bank System (NCBS) ที่กระทรวง อว. ได้พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2565

ระบบคลังหน่วยกิตนี้ประกอบด้วย 5 ระบบหลัก ได้แก่ (1) ระบบคลังหน่วยกิต Thai MOOC (Thai MOOC CBS) (2) ระบบคลังหน่วยกิตแห่งชาติ (NCBS) (3) ระบบส่งออกข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์การเรียนรู้ (LLL Data Analytics) (4) ระบบแค็ตตาล็อก หลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ (5) ระบบแฟ้มประวัติ การเรียนรู้รายบุคคล (Personal LLL Portfolio) ระบบเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบผลการเรียนของตนเอง ยืนยันหน่วยกิต และวางแผนพัฒนาทักษะได้อย่างเป็นระบบ

ประเด็นกระตุ่นคิด

การเรียนรู้ในระบบ Thai MOOC แบบเดิม (www.thaimooc.org) ได้เริ่มต้นขึ้นในฐานะแพลตฟอร์ม การเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิดสำหรับทุกคน (Open Online Learning for All) ที่เน้นการเข้าถึงเนื้อหา คุณภาพสูงจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจโดยไม่มีค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม Thai MOOC ในระยะแรกยังมีข้อจำกัดในด้านการประเมินผล การรับรองผลการเรียน และการนำผล การเรียนไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเทียบโอนหน่วยกิต หรือใช้ในการประเมินสมรรถนะ การทำงาน เพื่อยกระดับการเรียนรู้ดิจิทัลของประเทศและตอบโจทย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาคราชการ และประชาชนทั่วไป Thai MOOC Academy (<https://thaimooc.ac.th>) จึงถูกพัฒนาขึ้นเป็นโครงการ ต่อ ยอด โดยเน้นการออกแบบหลักสูตรตามสมรรถนะ (Competency-based) ระบบคลังหน่วยกิตการประเมินผล

ที่ได้มาตรฐานระดับชาติ และระบบสนับสนุนการเรียนรู้รายบุคคลที่เป็นระบบมากขึ้น จุดแข็งเหล่านี้ทำให้ Thai MOOC Academy มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริง

ภาพที่ 2.16 การเรียนรู้ของผู้เรียนใน Thai MOOC Academy

การออกแบบระบบ Thai MOOC Academy ในฐานะแพลตฟอร์มกลางเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศนั้น ไม่เพียงแต่ต้องอิงจากแนวคิดทางทฤษฎีด้านการศึกษาเท่านั้น หากยังต้องตอบโจทย์ปัจจัยด้านบริบท สังคม เทคโนโลยี และนโยบายอย่างรอบด้าน การพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัลผ่านระบบดังกล่าว จึงควรพิจารณาหลายมิติที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้ง โดยสามารถจัดกลุ่มประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาได้ดังนี้

1. มิตินโยบายและระบบ

Thai MOOC Academy มีศักยภาพในการเป็นกลไกหลักของรัฐในการขับเคลื่อนสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายด้านความเท่าเทียมในการเข้าถึงและการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนหลากหลายกลุ่ม การนำ Thai MOOC Academy มาใช้เป็นฐานข้อมูลกลางในการวางแผนเส้นทางการฝึกอบรมของหน่วยงานรัฐ เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการยกระดับสมรรถนะบุคลากร และอาจขยายผลต่อไปยังภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และเศรษฐกิจฐานรากได้ในอนาคต

2. มิติด้านการประเมินและรับรองผล

การเทียบโอนผลการเรียนจากระบบ MOOC ไปสู่ระบบอุดมศึกษาและการพัฒนาทางอาชีพ จำเป็นต้องมีกลไกประเมินผลและการรับรองที่โปร่งใสและน่าเชื่อถือจากทั้งภาครัฐและเอกชน ระบบการประเมินผลผ่านเทคโนโลยี เช่น การสอบแบบมีผู้คุมสอบทางไกล (online proctored exam) ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือในการวัดผล แต่ก็ต้องคำนึงถึงประเด็นด้านจริยธรรมและความเป็นส่วนตัวของผู้เรียนด้วย

3. มิติด้านการเข้าถึงและความเท่าเทียม

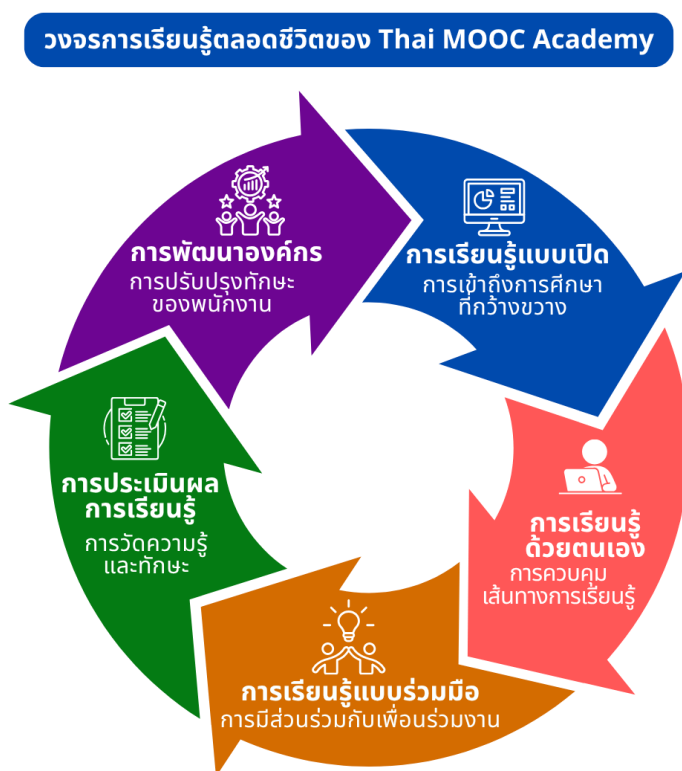
Thai MOOC Academy ออกแบบมาเพื่อรองรับผู้เรียนทุกช่วงวัย แต่การเข้าถึงของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ผู้สูงอายุ หรือผู้มีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี ยังเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญในการออกแบบเนื้อหา และรูปแบบการเรียนรู้

4. มิติด้านคุณภาพของหลักสูตรและนวัตกรรม

ความท้าทายด้านคุณภาพของรายวิชา MOOC ในระบบขนาดใหญ่ จำเป็นต้องมีการพัฒนาเกณฑ์คุณภาพและกลไกสนับสนุน เช่น การใช้ AI ในการให้คำแนะนำผู้เรียน หรือระบบผู้สอนร่วมแบบ peer coach

5. มิติด้านผู้เรียนและสมรรถนะ

ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ใช้ Thai MOOC Academy ควรได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการจัดการตนเองในสภาพแวดล้อมดิจิทัล และมีความต้านทานต่อความผันผวนของเทคโนโลยี การพัฒนา Thai MOOC Academy ให้เชื่อมโยงกับระบบ e-Portfolio, e-CV หรือ Digital Transcript ระดับชาติ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงศักยภาพของตนข้ามระบบการศึกษาและเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมั่นใจ

ภาพที่ 2.17 วงจรการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ Thai MOOC Academy

บทสรุป

Thai MOOC Academy เป็นกลไกสำคัญของประเทศไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาผู้เรียนในยุคดิจิทัล ด้วยแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สมัยใหม่ ระบบคลังหน่วยกิต และโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างยืดหยุ่น สะสมผลการเรียนรู้ และเทียบโอนเข้าสู่ระบบการศึกษาที่เป็นทางการ ซึ่งการลงทุนพัฒนา Thai MOOC Academy จึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ แต่เป็นการวางรากฐานการเรียนรู้แห่งอนาคตของประเทศ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและการพัฒนาทุนมนุษย์ในระยะยาว

กรณีศึกษาการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem

บทนี้นำเสนอกรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการบูรณาการ Micro-Credentials ผ่านแพลตฟอร์ม Thai MOOC เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงวัย ผ่านโครงการ “MEDEE” และ “พลังเกษียณสร้างชาติ” โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่น เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถรับรองทักษะด้วย Digital Badges ซึ่งสะท้อนให้เห็นศักยภาพของ Thai MOOC ในการเป็นระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการศึกษา ชุมชน และตลาดแรงงาน โดยบทนี้ยังเสนอแนวทางเชิงนโยบาย ปัจจัยความสำเร็จ และประเด็นเชิงคิดที่สำคัญสำหรับการขยายผล Micro-Credentials อย่างยั่งยืนในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

- บทนำ
- กรณีศึกษา: ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต “มีดี (MEDEE)”
- Case Box: นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย Micro-Credentials จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- การเชื่อมโยงกับการบูรณาการ Micro-Credentials ใน Thai MOOC Ecosystem
- ข้อเสนอแนะจากโครงการที่สอดคล้องกับ Micro-Credentials Ecosystem\
- ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem
- ความสำคัญของการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem
- บทสรุป
- Thai MOOC Ecosystem กับ Micro-Credentials
- ประเด็นกระตุ้นคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการศึกษาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) และการพัฒนาทักษะเพื่ออาชีพ (upskilling/reskilling) โดย Micro-Credentials และ Digital Badges ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการรับรองความสามารถเฉพาะด้านของผู้เรียน ซึ่งสามารถเรียนรู้และได้รับการรับรองจากแหล่งที่หลากหลายและยืดหยุ่นมากขึ้น (Şimşek, 2023; Zia, 2023) ทำให้การเรียนรู้ตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลได้ดีขึ้น และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษา ในประเทศไทย Thai MOOC ภายใต้การบริหารของมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้พัฒนาระบบการเรียนรู้ดิจิทัลระดับชาติที่เปิดกว้างสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม และได้เริ่มบูรณาการระบบ Micro-Credentials เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ในโลกจริง (Khlaisang et al., 2023) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ได้ดำเนินการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต “มีดี (MEDEE)” และโครงการ “พลังเกษียณสร้างชาติ” ถือเป็นต้นแบบที่แสดงให้เห็นถึงการนำ Micro-Credentials เพื่อพัฒนาทักษะผู้สูงวัยและเชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับคุณภาพชีวิตของชุมชน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2567) จากแนวทางการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ตามแนวทางของ Knowles (1980) และ Brockett & Hiemstra (2018) การออกแบบการเรียนรู้ใน Thai MOOC ได้รับการปรับให้ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่นอกระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม (Taylor & Hamdy, 2023) ส่งผลให้ Micro-Credentials กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง “ความยืดหยุ่นเชิงนโยบาย” ที่ช่วยให้การศึกษาและอาชีพมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น (Steel & Drager, 2022)

บทนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบ Thai MOOC ผ่านกรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยวิเคราะห์กลยุทธ์ แนวคิดเชิงทฤษฎี และผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อเสนอแนะนโยบายและแนวทางพัฒนาระบบการศึกษาที่ตอบโจทย์ยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

กรณีศึกษา: ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต “มีดี (MEDEE)”

1. ความร่วมมือเชิงนวัตกรรม: Thai MOOC x มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมมือกับ แพลตฟอร์ม Thai MOOC เพื่อพัฒนา Micro-Credentials และ Digital Badges ในการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุและผู้เรียนในบริบทท้องถิ่น โดยพัฒนาโครงการ “MEDEE (มีดี)” และ “พลังเกษียณสร้างชาติ” แสดงถึงการนำ Thai MOOC เป็นโครงสร้างดิจิทัลกลางในการส่งมอบการเรียนรู้ที่เข้าถึงง่าย

2. การประยุกต์ใช้ Micro-Credentials ในบริบทจริง

Micro-Credentials ถูกนำมาใช้รับรองทักษะเฉพาะด้านในแต่ละหลักสูตร โดยใช้รูปแบบ Digital Badge ที่ตรวจสอบได้ มีกระบวนการออกแบบหลักสูตรแบบ modular ผ่าน Thai MOOC ซึ่งเชื่อมโยงผลลัพธ์

การเรียนรู้กับทักษะที่ตลาดต้องการ และใช้ LINE เป็นเครื่องมือ LMS เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายสูงวัย สอดคล้องกับการเรียนรู้ในบริบทท้องถิ่น

3. บทบาทของ Thai MOOC ในการสร้างระบบนิเวศ Micro-Credentials

Thai MOOC ทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มกลางที่รองรับการออกแบบ จัดการ และติดตามการเรียนรู้ด้วย Micro-Credentials รวมถึงเป็นศูนย์รวมของมาตรฐานกลางที่สามารถขยายผลและประเมินได้ ช่วยเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับอุดมศึกษา ชุมชน และตลาดแรงงาน

4. ทฤษฎีที่รองรับแนวทางนี้ในระบบนิเวศ Thai MOOC

ตารางที่ 3.1 ทฤษฎีที่รองรับในระบบนิเวศ Thai MOOC

แนวคิด	รายละเอียด
Andragogy (Knowles, 1980; Taylor, & Hamdy, 2023)	เน้นการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ปัญหาและมีเป้าหมายชัดเจน เหมาะกับผู้ใหญ่
Self-Directed Learning (Brockett, & Hiemstra, 2018)	ผู้เรียนเลือกเส้นทางการเรียนรู้ของตนเองโดยอิงกับ Digital Badge
Lifelong Learning (Jarvis, 2022)	สนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัย
Design Thinking (Steel, & Drager, 2022; Zia, 2023)	ออกแบบหลักสูตรร่วมกับชุมชนและผู้ใช้งานจริง เช่น ในโครงการ MEDEE

5. ผลลัพธ์และการขยายผล

ผู้สูงอายุกว่า 175,000 คน ได้รับการอบรมผ่าน Thai MOOC และโครงการ MEDEE พร้อม Micro-Credentials เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุทั่วประเทศกว่า 2,456 แห่ง ร่วมใช้ระบบนี้ นอกจากนี้โครงการได้รับผลตอบแทนทางสังคม (SROI) สูงถึง 11.88 สะท้อนผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจและสังคมที่จับต้องได้

6. แนวทางเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับ Thai MOOC Ecosystem

ตารางที่ 3.2 ข้อเสนอเชิงนโยบาย ระบบนิเวศ Thai MOOC

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
การยอมรับอย่างเป็นทางการ	ควรผนวก Micro-Credentials เข้ากับระบบ Credit Bank และระบบอุดมศึกษา
คุณภาพและมาตรฐาน	สร้างกรอบประกันคุณภาพกลางภายใต้ Thai MOOC
การสนับสนุนจากรัฐ	สนับสนุนงบประมาณสำหรับการพัฒนาแพลตฟอร์มและเนื้อหา Micro-Credentials
ความร่วมมือภาคเอกชน	เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมในการออกแบบทักษะที่ตลาดต้องการ

กรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ยืนยันว่า Micro-Credentials ไม่ใช่เพียงเครื่องมือรับรองการเรียนรู้เฉพาะรายวิชา แต่สามารถเชื่อมโยงกับเป้าหมายใหญ่ของ Thai MOOC ในการสร้าง “ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ครอบคลุม ยืดหยุ่น และเท่าเทียม” ได้อย่างแท้จริง

Case Box: นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย Micro-Credentials

จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชื่อกรณีศึกษา: “MEDEE: ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงวัย”

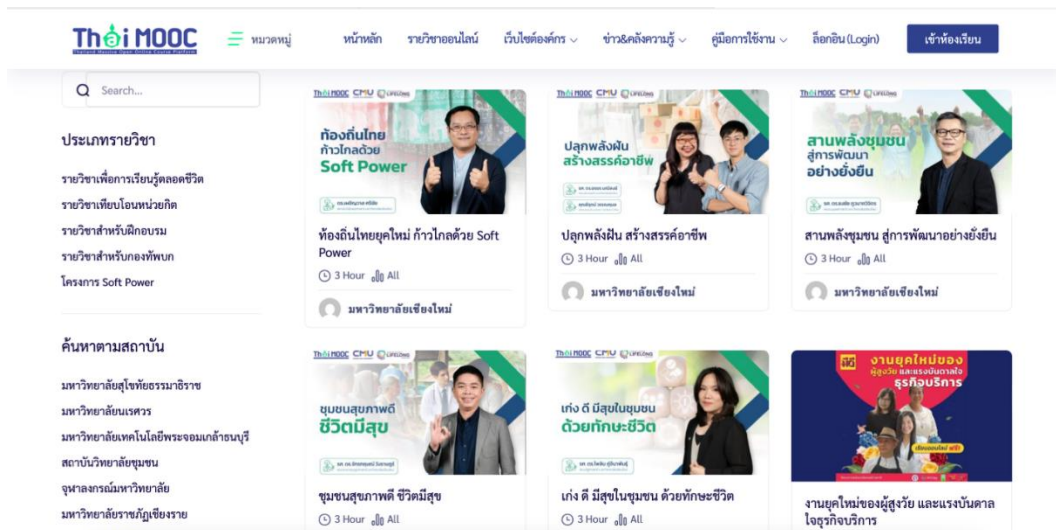
(โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับ Thai MOOC)

บริบท: เพื่อรับมือกับสังคมสูงวัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่พัฒนาระบบ MEDEE (Multi-generation Entrepreneur Development Educational Ecosystem) โดยบูรณาการ Micro-Credentials และ Digital Badges ผ่านแพลตฟอร์ม Thai MOOC เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะดิจิทัลแก่ผู้สูงอายุ

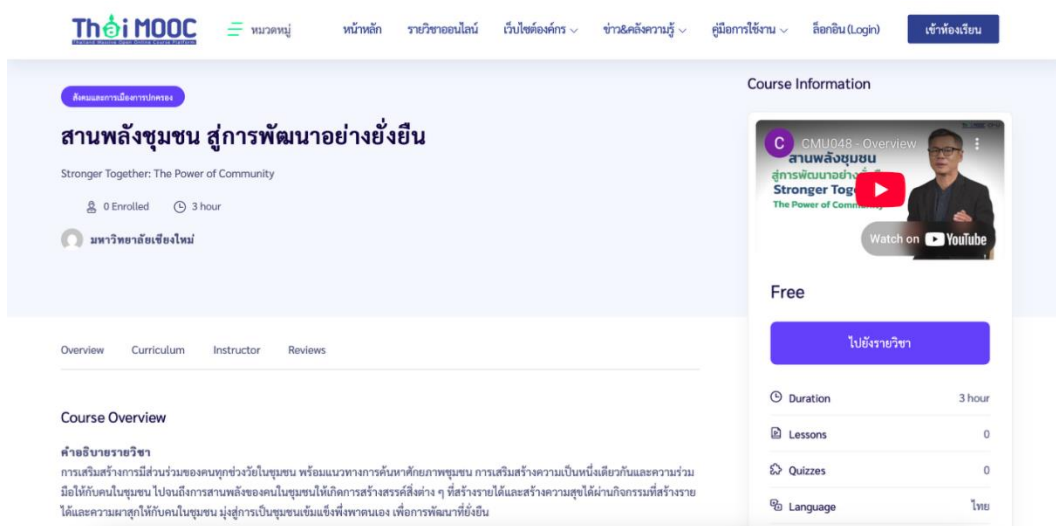
แนวทางการดำเนินงาน: พัฒนา 26 หลักสูตรออนไลน์ ที่ออกแบบตามหลัก andragogy และ CBE (Competency-Based Education) มีการใช้ LINE Application เป็นช่องทางการเรียนรู้เพื่อความเข้าถึงง่ายของผู้สูงวัย รวมถึงออกใบรับรอง Micro-Credentials และ Digital Badges เมื่อเรียนจบ สร้างชุมชนผู้เรียนออนไลน์ (Community of Mavericks) สำหรับการแลกเปลี่ยนและจำหน่ายสินค้าผ่าน e-Commerce

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น: ผู้เข้าร่วมกว่า 21,566 คน จาก 77 จังหวัดทั่วประเทศ มีการขยายผลร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุ 2,456 แห่ง และสร้างโอกาสในการมีรายได้เสริมและเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย ได้รับรางวัลระดับประเทศ เช่น Ombudsman Award และ Thailand Digital Transformation Award

บทเรียนสำคัญ: การออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และเข้าถึงได้ง่าย มีผลโดยตรงต่อความสำเร็จ โดยมี Micro-Credentials ทำหน้าที่เป็น “ใบเบิกทาง” ในการยกระดับทักษะชีวิต เพิ่มศักยภาพ และเสริมเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งการใช้ Thai MOOC เป็นแพลตฟอร์มกลาง ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ และขยายผลไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 3.1 รายวิชาในโครงการ “MEDEE (มีดี)”

ภาพที่ 3.2 ตัวอย่างรายละเอียดของรายวิชา “สานพลังชุมชน สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”
ในโครงการ “MEDEE (มีดี)”

จำนวนชั่วโมงการเรียนรู้

จำนวนทั้งหมด 3 ชั่วโมงการเรียนรู้ (ระยะเวลาสื่อวีดิทัศน์ 2 ชั่วโมง)

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนสามารถอธิบายความสำคัญของคนในชุมชนและการเป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชน พร้อมระบุแนวทาง ไปจนถึงประโยชน์ของการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายความสำคัญของการขับเคลื่อนชุมชนให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน สามารถระบุแนวทาง ประโยชน์ และยกตัวอย่างการค้นหาคำขวัญชุมชน การเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันและความร่วมมือให้กับคนในชุมชน ไปจนถึงการสานพลังของคนในชุมชนให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ที่สร้างรายได้และสร้างความสุขได้
3. ผู้เรียนสามารถอธิบายความหมายและความสำคัญของชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง พร้อมระบุปัจจัยแนวทาง ยกตัวอย่าง และบอกประโยชน์ของการเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

คุณสมบัติผู้เรียน

ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัคร แกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน และบุคคลคนทั่วไปที่สนใจ

เกณฑ์การวัดผล

แบบทดสอบก่อนเรียน Pre Test	ไม่เก็บคะแนน
กิจกรรม Self-Check หรือแบบฝึกหัด	เก็บคะแนน 10%
แบบทดสอบระหว่างเรียนทุกบท Unit Test	เก็บคะแนน 60%
แบบทดสอบประมวลความรู้ Final Exam	เก็บคะแนน 30%

ผู้เรียนมีคะแนนรวมทั้งหมดไม่ต่ำกว่า 70% ถือว่าผ่านเกณฑ์เพื่อรับประกาศนียบัตรในระบบได้

ภาพที่ 3.3 ตัวอย่างเกณฑ์การวัดประเมินผลรายวิชา “สานพลังชุมชน สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”

ภาพที่ 3.4 ตัวอย่างเนื้อหาบทเรียนรายวิชา “สานพลังชุมชน สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”

การเชื่อมโยงกับการบูรณาการ Micro-Credentials ใน Thai MOOC Ecosystem

ในยุคที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตกลายเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แนวคิดเรื่องการรับรองทักษะเฉพาะทางในรูปแบบที่ยืดหยุ่นและเป็นรายหน่วยย่อยอย่าง Micro-Credentials จึงได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อถูกบูรณาการเข้ากับแพลตฟอร์มการเรียนรู้แบบเปิด เช่น Thai MOOC ซึ่งทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานระดับประเทศในการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง เข้าถึงได้ และมีมาตรฐาน

Thai MOOC Ecosystem จึงไม่เพียงแต่เป็นแหล่งเรียนรู้ แต่ยังสามารถทำหน้าที่เป็นระบบนิเวศที่เอื้อต่อการสร้าง การจัดเก็บ และการรับรอง Micro-Credentials ให้สามารถนำไปใช้จริงในระบบการศึกษาและตลาดแรงงาน ทั้งนี้ การพัฒนาและทดลองใช้หลักสูตร MOOC สำหรับชุมชนและผู้สูงอายุโดยวิทยาลัยการศึกษาดูแลชีวิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นตัวอย่างหนึ่ง que แสดงให้เห็นศักยภาพของการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ดิจิทัล การพัฒนาอาชีพ และระบบ Micro-Credentials ที่ตอบสนองบริบทไทยได้อย่างแท้จริง ด้วยพื้นฐานดังกล่าว จึงสามารถต่อยอดสู่การออกแบบระบบ Micro-Credentials บน Thai MOOC ที่รองรับการพัฒนาทักษะแบบเฉพาะบุคคล (personalized learning) การวัดผลตามสมรรถนะ (competency-based assessment) และการรับรองผลในรูปแบบดิจิทัล (digital badge) เพื่อสร้างกลไกการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น และยั่งยืนอย่างแท้จริง

ตารางที่ 3.3 การเชื่อมโยง Micro-Credentials กับระบบนิเวศ Thai MOOC

ประเด็น	รายละเอียด
แนวคิด Modular Learning	โครงการแบ่งรายวิชาออกเป็นหน่วยย่อยที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในเวลาสั้น (Micro-learning) และจบได้ภายใน 3 วัน เหมาะกับการออกแบบ Micro-Credentials
การวัดสมรรถนะ (CBE)	การประเมินผู้เรียนมีความชัดเจนผ่านเกณฑ์การเรียนรู้รายวิชา สะท้อนความพร้อมในการนำระบบ Digital Badge หรือ Micro-Credentials มาใช้รับรองผลสัมฤทธิ์
ความยืดหยุ่นและเข้าถึงง่าย	รายวิชาถูกออกแบบให้สั้น เข้าใจง่าย และใช้สื่อดิจิทัลที่ผู้สูงอายุเข้าถึงได้ จึงสามารถใช้ Thai MOOC เป็นแพลตฟอร์มกลางที่เชื่อมโยง Micro-Credentials กับการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้
แผนการพัฒนาระยะยาว	โครงการมีข้อเสนอแนะในการพัฒนา Digital Badge (3–5 ปี) และสร้างแพลตฟอร์มระดับชาติ/อาเซียน (5–10 ปี) ซึ่งตรงกับเป้าหมายของการสร้าง Thai MOOC Ecosystem ที่รองรับ Micro-Credentials อย่างเต็มรูปแบบ
การใช้ผลลัพธ์ในนโยบายและพื้นที่	โครงการนี้ถูกเสนอให้ใช้ในการอบรมเสริมทักษะแรงงานกลุ่มเปราะบาง และสร้างแรงกระตุ้นในชุมชน นำไปสู่ การยอมรับ Micro-Credentials ในภาคปฏิบัติ และแรงงานท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะจากโครงการที่สอดคล้องกับ Micro-Credentials Ecosystem

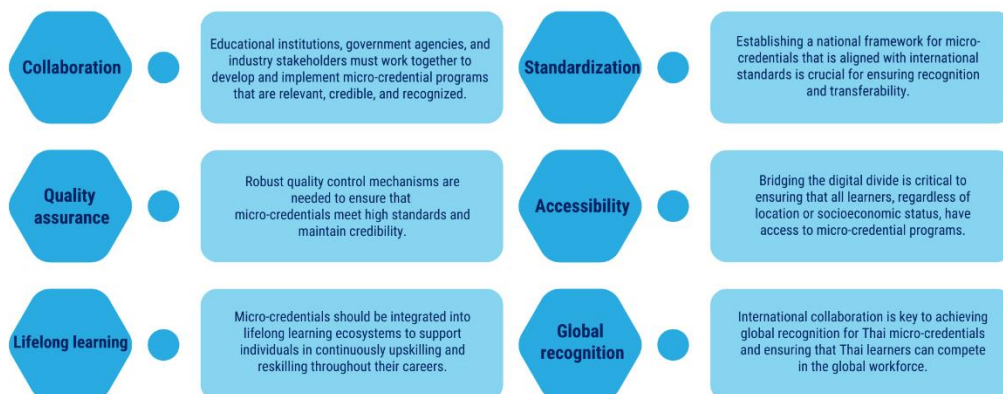
ตารางที่ 3.4 ข้อเสนอแนะจากโครงการที่สอดคล้องกับ Micro-Credentials Ecosystem

ระยะเวลา	ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์
ระยะสั้น (1–2 ปี)	พัฒนา Micro-learning และระบบพี่เลี้ยง
ระยะกลาง (3–5 ปี)	สร้าง Digital Badges และความร่วมมือกับภาคเอกชน
ระยะยาว (5–10 ปี)	พัฒนา แพลตฟอร์มระดับชาติ เชื่อมโยง ASEAN

โครงการนี้ถือเป็นต้นแบบของการนำ MOOC สำหรับกลุ่มเฉพาะ มาเชื่อมโยงกับแนวคิด Micro-Credentials ผ่าน Thai MOOC โดยเสริมสร้างสมรรถนะเฉพาะบุคคล พัฒนาระบบประเมินผลที่รองรับการออก Digital Badge ได้ รวมถึงสร้างผลกระทบเชิงบวกทั้งในมิติ เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต

Key factors for the successful implementation of micro-credentials in Thailand:

ภาพที่ 3.5 ปัจจัยความสำเร็จของการนำ Micro-Credentials มาใช้ในประเทศไทย

ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem

ทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการ Micro-Credentials เข้ากับระบบ Thai MOOC ไม่เพียงแต่เป็นนวัตกรรมเชิงเทคนิค แต่ยังเป็นกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีศักยภาพในการเปลี่ยนผ่านระบบการศึกษาไทยสู่รูปแบบที่ยืดหยุ่น เท่าเทียม และรองรับอนาคตของงานในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3.5 ทฤษฎีและหลักการที่รองรับ Micro-Credentials ใน Thai MOOC

แนวคิดหลัก	จุดเน้น	แนวทาง การบูรณาการ	ตัวอย่าง การประยุกต์ ในแพลตฟอร์ม	แหล่งอ้างอิง
Micro-Credentials & Digital Badges	หน่วยการเรียนรู้แบบ ยืดหยุ่น รับรองทักษะ เฉพาะทาง	ใช้รับรองผลลัพธ์ การเรียนรู้แบบ modular และสะสมได้	หลักสูตร ระยะสั้นพร้อม digital badge ใน Thai MOOC	Şimşek (2023); Steel & Drager (2022)
Andragogy	การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เน้นประสบการณ์ และความเกี่ยวข้อง ในชีวิตจริง	ออกแบบการเรียนรู้ ให้เชื่อมโยงกับปัญหา ในชีวิตและอาชีพ	หลักสูตร “พลัง เกษียณสร้างชาติ” ที่เน้นกลุ่มผู้สูงวัย	Knowles (1980); Taylor & Hamdy (2023)
Self-Directed Learning	ผู้เรียนเป็นผู้นำ การเรียนรู้ด้วยตนเอง	เสนอเส้นทางการ เรียนรู้ที่ผู้เรียนเลือก เอง พร้อมใบรับรองดิจิทัล	Thai MOOC เปิดหลักสูตรเรียน ตามเวลาของตนเอง (Self-paced)	Brockett & Hiemstra (2018)
Lifelong Learning Theory	การเรียนรู้ต่อเนื่อง ตลอดชีวิต สอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลง ของโลก	พัฒนา Micro- Credentials ให้เรียน ได้ทุกวัย ทุกเวลา	โครงการ MEDEE: ส่งเสริมทักษะ ดิจิทัลผู้สูงอายุผ่าน Thai MOOC	Jarvis (2022)
Flexible Learning Design	รูปแบบการเรียนรู้ ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น รองรับผู้เรียนต่างกลุ่ม	พัฒนาหลักสูตรที่ รองรับอุปกรณ์ หลากหลาย สื่อหลาย รูปแบบ	Thai MOOC รองรับบนมือถือ วิดีโอสั้น กิจกรรม ประกอบ	Zia (2023)
Participatory Co-Design	การออกแบบร่วมกับ ผู้ใช้ ผู้มีส่วนได้ส่วน เสียในระบบการเรียนรู้	พัฒนา Micro- Credentials โดยอิง ความต้องการของ ภาคชุมชน/ ตลาดแรงงาน	หลักสูตร MEDEE พัฒนาโดยร่วมมือ กับชุมชนและภาคี ท้องถิ่น	Pérez Caldentey (2023)

ความสำคัญของการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem

การบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างการเรียนรู้และความต้องการทักษะของประชาชนในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มแรงงาน กลุ่มผู้สูงอายุ และประชาชนในชุมชนห่างไกล การนำระบบ Micro-Credentials เข้ามาใช้จึงมีความสำคัญในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเท่าเทียม Micro-Credentials ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้เฉพาะด้านในรูปแบบรายวิชาย่อย (modular) ที่สามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย (self-paced) ทำให้การศึกษาเปิดกว้างแก่ทุกคน โดยเฉพาะผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม

2. ส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำงาน ระบบ Micro-Credentials ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ทักษะใหม่ (reskill) หรือเพิ่มพูน ทักษะเดิม (upskill) ได้อย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีการรับรองผลสัมฤทธิ์ในรูปแบบ Digital Badges ที่สามารถนำไปใช้สมัครงานหรือต่อยอดการเรียนรู้ได้

3. การเชื่อมโยงกับระบบคลังหน่วยกิตและการเทียบโอน Thai MOOC Ecosystem อยู่ระหว่างการพัฒนาให้สามารถเชื่อมต่อกับ ระบบคลังหน่วยกิตกลาง (Credit Bank) ซึ่งจะทำให้ Micro-Credentials มีสถานะเทียบเท่าหน่วยกิตในระบบอุดมศึกษา และสามารถนำไปใช้ในการเทียบโอนหรือประกอบการขอรับวุฒิการศึกษาในอนาคต

4. เป็นกลไกส่งเสริมเศรษฐกิจฐานชุมชน จากกรณีศึกษาหลายโครงการ เช่น โครงการ “MEDEE” และ “ทักษะอาชีพในยุคดิจิทัลสำหรับชุมชน” พบว่า การเรียนรู้ผ่าน Micro-Credentials ช่วยเพิ่มรายได้ ลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ และกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน ผ่านการนำทักษะที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริง

5. สร้างระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตรวจสอบได้ Micro-Credentials สามารถออกแบบให้มีมาตรฐานกลาง ตรวจสอบได้ และเชื่อมโยงกับโปรไฟล์ดิจิทัลของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับทิศทางของโลกในการพัฒนาระบบ เปิดข้อมูล (Open Credentialing Infrastructure)

การบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบ Thai MOOC ไม่เพียงแต่ตอบโจทย์การเรียนรู้ยุคดิจิทัล แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเท่าเทียม เสริมศักยภาพแรงงาน และสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการพัฒนาประเทศในระยะยาว

ภาพที่ 3.6 การบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem

บทสรุป

การบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem นับเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพและความยืดหยุ่นของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน Micro-Credentials ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือรับรองผลการเรียนรู้ที่ย่อยได้ วัดผลได้ และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีความเฉพาะเจาะจงและยืดหยุ่นสูง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพผ่านระบบ Thai MOOC ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มระดับชาติที่เชื่อมโยงนโยบายกับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ แนวทางการออกแบบแบบมีส่วนร่วม (Participatory Co-Design) และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น (Flexible Learning Design) ช่วยให้ Thai MOOC สามารถตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงวัย กลุ่มอาชีพอิสระ หรือแรงงานในระบบและนอกระบบ โดยที่ระบบการรับรองผลลัพธ์ผ่าน Micro-Credentials ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือกลางในการยืนยันสมรรถนะที่สามารถใช้ในการสมัครงาน หรือสะสมเป็นหน่วยการเรียนรู้ต่อเนื่องในระดับสูงขึ้น สรุปได้ว่าการบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบ Thai MOOC ไม่ได้เป็นเพียงการพัฒนาเชิงเทคโนโลยี แต่เป็นการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีรากฐานจากทฤษฎีทางการศึกษาที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงระหว่างนโยบายระดับประเทศ กลยุทธ์ของสถาบัน และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

Thai MOOC Ecosystem กับ Micro-Credentials

ตารางที่ 3.6 การบูรณาการ Thai MOOC Ecosystem กับ Micro-Credentials

ประเด็น	สรุปสาระสำคัญ
แนวคิดหลัก	การบูรณาการ Micro-Credentials กับ Thai MOOC ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการรับรองทักษะเฉพาะทางในรูปแบบดิจิทัลที่ยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และตรวจสอบได้
Thai MOOC เป็นระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้	Thai MOOC ทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มกลางที่เชื่อมโยงเนื้อหา ผู้เรียน ผู้สอน และการรับรองผลผ่านระบบดิจิทัล สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และเป้าหมาย SDGs
Micro-Credentials สนับสนุน Lifelong Learning	สร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ แรงงานชุมชน และผู้เรียนที่ยอยู่นอกระบบ
ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคม	มีการขยายผลสู่ชุมชน เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนาอาชีพจริง
รองรับการเทียบโอนและคลังหน่วยกิต	Thai MOOC สามารถเชื่อมโยงกับระบบ Credit Bank และ Digital Transcript รองรับการเทียบโอนการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการสู่ระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ
ทิศทางในอนาคต	ควรเร่งพัฒนาเกณฑ์มาตรฐาน Micro-Credentials ระดับชาติ เชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน และขยายแพลตฟอร์มสู่ระดับอาเซียน

ภาพที่ 3.7 Thai MOOC Ecosystem

ประเด็นกระตุ่นคิด

การบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem

การบูรณาการ Micro-Credentials ในระบบ Thai MOOC ถือเป็นก้าวสำคัญของการปฏิรูประบบการศึกษาไทย แต่ก็ยังมีประเด็นหลายด้านที่ควรตั้งคำถามและคิดต่อยอด เพื่อให้แนวทางนี้สามารถขยายผลได้อย่างยั่งยืนและทั่วถึง หนึ่งในคำถามสำคัญคือ Micro-Credentials ควรทำหน้าที่เพียง “เครื่องมือรับรอง” หรือควรกลายเป็น “ระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้” หากมองให้ไกลกว่านั้น ระบบ Micro-Credentials อาจพัฒนาให้สามารถวางแผนสะสมและเทียบโอนระหว่างสถาบัน หรือแม้กระทั่งใช้เป็นใบเบิกทางในคลังหน่วยกิตแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อในทุกช่วงวัย

Thai MOOC เองก็มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นมากกว่าแค่แพลตฟอร์ม โดยอาจกลายเป็น “ศูนย์กลางสมรรถนะดิจิทัลของประเทศ” ซึ่งรองรับการฝึกอบรม ทดสอบ และรับรองทักษะในระดับชาติเพื่อใช้เชื่อมโยงกับตลาดแรงงานทั้งในประเทศและระดับภูมิภาค แต่คำถามคือ จะต้องปรับบทบาท กลไก และนโยบายในระดับ มหภาค อย่างไรจึงจะบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น อีกประเด็นที่น่าคิดต่อคือ จะรักษาสสมดุลระหว่าง “มาตรฐาน” และ “ความยืดหยุ่น” ได้อย่างไร เมื่อแต่ละสถาบันมีแนวทางออกแบบ Micro-Credentials แตกต่างกัน การจัดระบบสมรรถนะร่วม (shared competencies) อาจเป็นทางออกที่สร้างความน่าเชื่อถือ โดยไม่ลดทอนอัตลักษณ์ของผู้เรียนหรือของสถาบัน

ในด้านของการจ้างงาน มีคำถามสำคัญว่า ภาคอุตสาหกรรมให้การยอมรับ Micro-Credentials ในระดับใด และจะต้องออกแบบใบรับรองอย่างไรให้นายจ้างสามารถเข้าใจคุณค่าและใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาได้จริง ความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษากับภาคเอกชนจึงไม่ใช่เพียงเรื่องเนื้อหา แต่รวมถึงการสร้างระบบนิเวศที่ให้คุณค่าร่วมกัน สำหรับ กลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ แรงงานนอกระบบ หรือผู้ไม่มีวุฒิการศึกษา Micro-Credentials ควรเป็นเครื่องมือลดความเหลื่อมล้ำ ไม่ใช่กลายเป็นกลไกที่ยังตอกย้ำความเหลื่อมล้ำ หากออกแบบโดยไม่คำนึงถึงการเข้าถึง กลไกสนับสนุน และการใช้งานจริงในชีวิตของกลุ่มเหล่านี้

ภาพที่ 3.8 Thai MOOC Ecosystem

สุดท้ายคือคำถามปลายเปิดที่สำคัญ เราจะทำอย่างไรให้ Micro-Credentials ไม่เพียงแค่เรียนจบแต่ “นำไปใช้ได้จริง” ไม่ว่าจะเป็นในด้านการหางาน การพัฒนาอาชีพ หรือการเติบโตส่วนบุคคล เส้นทางการเรียนรู้ (learning pathway) ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ Micro-Credentials มีความหมายมากกว่า “การรับรองชั่วคราว”

กรณีศึกษาการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่าน Micro-Credentials เพื่อเสริมศักยภาพแรงงานในตลาดยุคใหม่

บทนี้นำเสนอกรณีศึกษาการใช้ Micro-Credentials ในประเทศไทย โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) และแพลตฟอร์ม Thai MOOC ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพแรงงาน รองรับตลาดแรงงานดิจิทัลและอนาคตของงาน (Future of Work) อย่างยืดหยุ่น ทันสมัย และใช้ได้จริง จุดเน้นอยู่ที่แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการเรียนรู้ การประเมินผล และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการผลักดัน Micro-Credentials ให้เป็นกลไกสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- บทนำ
- การเปลี่ยนผ่านของตลาดแรงงาน และทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21
- การเชื่อมโยงทักษะสำคัญของ World Economic Forum กับรายวิชา Thai MOOC
- กรณีศึกษาการบูรณาการ Micro-Credentials: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) และ Thai MOOC และ Thai MOOC
- กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (URU) : การใช้ Micro-Credentials กับแรงงานในพื้นที่
- การพัฒนาศักยภาพแรงงานผ่าน Micro-Credentials
- แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ Micro-Credentials
- ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพแรงงานผ่าน Micro-Credentials
- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
- บทสรุป
- ประเด็นชวนคิด

บทนำ

ในยุคที่ตลาดแรงงานเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการขับเคลื่อนของเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และความผันผวนของเศรษฐกิจและสังคม ทักษะที่ได้จากระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมมักไม่เพียงพออีกต่อไป ในการตอบสนองความต้องการของนายจ้าง (McGreal & Olcott, 2021) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) จึงกลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการยกระดับศักยภาพของกำลังคน โดยเฉพาะการพัฒนาและปรับทักษะ (Reskilling / Upskilling) ที่สามารถตอบสนองตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง หนึ่งในแนวทางที่ได้รับการยอมรับมากขึ้นในระดับโลกและประเทศไทย คือ Micro-Credentials หรือวุฒิบัตรขนาดเล็ก ซึ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่สามารถสะสม ต่อเนื่อง และนำไปใช้ประกอบอาชีพ หรือโอนหน่วยกิตเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ (Doss et al., 2024; Rajabalee, 2023) โดยมีลักษณะเด่นคือการออกแบบให้สอดคล้องกับสมรรถนะเฉพาะทาง มีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ทันต่อเทคโนโลยี และสะท้อนความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างตรงจุด

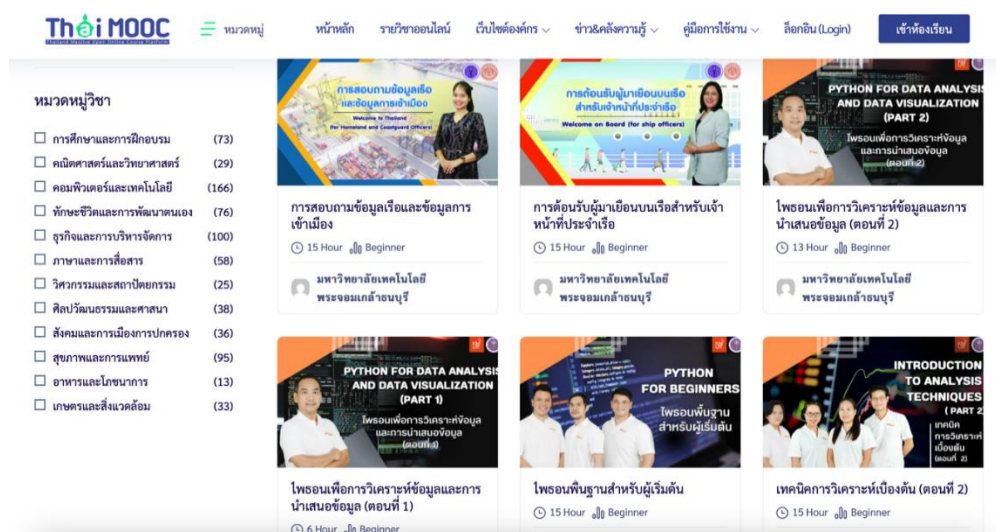
จากกรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) พบว่า การออกแบบ Micro-Credentials ที่ยึดหลักการศึกษาฐานสมรรถนะ (Outcome-Based Education: OBE) ร่วมกับการมีส่วนร่วมของภาคอุตสาหกรรม และการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวด ได้ส่งผลให้ Micro-Credentials มีความน่าเชื่อถือ และสามารถเพิ่มโอกาสการจ้างงานอย่างเป็นรูปธรรม (King Mongkut's University of Technology Thonburi, 2024) ในขณะเดียวกัน แพลตฟอร์ม Thai MOOC ซึ่งพัฒนาโดยโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (TCU) ภายใต้การกำกับของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้กลายเป็นระบบกลางระดับประเทศสำหรับการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยในปี 2566 มีหลักสูตรมากกว่า 700 รายวิชาจากกว่า 100 สถาบัน ครอบคลุมทักษะวิชาชีพ และวิชาการในหลากหลายสาขา ความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ระหว่าง มจธ. และ Thai MOOC ในการพัฒนา Micro-Credentials ที่ใช้ได้จริงในตลาดแรงงาน เช่น ชุดหลักสูตร Python, ภาษาอังกฤษเพื่อการเดินเรือ หรือการจัดการผลิตภัณฑ์ จึงถือเป็นต้นแบบสำคัญของการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการจ้างงานในบริบทประเทศไทย

บทนี้มุ่งนำเสนอแนวคิด รูปแบบ และกรณีศึกษาการประยุกต์ใช้ Micro-Credentials ในฐานะเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และกลไกการเพิ่มขีดความสามารถแรงงานของชาติ โดยเชื่อมโยง “ระบบนิเวศดิจิทัล” เข้ากับ “การพัฒนาทุนมนุษย์” ที่ตอบสนองต่ออนาคตของงาน (Future of Work) อย่างแท้จริง

การเปลี่ยนผ่านของตลาดแรงงาน และทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21

จากรายงาน Future of Jobs Report 2023 โดย World Economic Forum (WEF) ระบุว่า ทักษะที่จำเป็นที่สุดสำหรับแรงงานในช่วงปี 2023–2027 จะไม่ใช่เพียงความรู้เฉพาะทางเท่านั้น แต่รวมถึง ทักษะด้านความสามารถเชิงปัญญา การปรับตัว และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนความจำเป็นของแนวคิด

“resilience and lifelong learning” อย่างชัดเจน (World Economic Forum, 2023) ทักษะสำคัญ 10 อันดับแรกที่หน่วยงานทั่วโลกให้ความสำคัญ ได้แก่ (1) การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) (2) ความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Active Learning and Learning Strategies) (3) ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem-Solving) (4) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) (5) ความเป็นผู้นำและอิทธิพลทางสังคม (Leadership and Social Influence) (6) ความสามารถด้านเทคโนโลยี (Technology Literacy) (7) ความยืดหยุ่น ความคล่องตัว และการปรับตัว (Resilience, Flexibility and Agility) (8) การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) (9) การสร้างแรงจูงใจตนเอง (Self-efficacy and Motivation) และ (10) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) ทักษะเหล่านี้สอดคล้องโดยตรงกับเป้าหมายของการพัฒนา Micro-Credentials ซึ่งสามารถออกแบบให้ตอบโจทย์เป็นรายทักษะหรือกลุ่มทักษะเฉพาะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ “ปรับ-เสริม-สะสม” ทักษะได้อย่างยืดหยุ่นตามบริบทของตลาดแรงงาน ในบริบทประเทศไทย Thai MOOC และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น มจร. ได้ใช้ Micro-Credentials เป็นกลไกสำคัญในการเสริมศักยภาพแรงงานในตลาดยุคใหม่ โดยเชื่อมโยงกับความต้องการของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมที่แท้จริง ดังนั้น Micro-Credentials จึงไม่ใช่เพียงทางเลือกของการเรียนรู้ในยุคใหม่ แต่เป็น “เครื่องมือกลยุทธ์” ในการพัฒนาแรงงานให้มีศักยภาพสูง รองรับเศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการทำงานข้ามสาขาในอนาคต

ภาพที่ 4.1 ตัวอย่างรายวิชาที่พัฒนาโดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเชื่อมโยงทักษะสำคัญของ World Economic Forum กับรายวิชา Thai MOOC

ตารางนี้แสดงการเชื่อมโยงทักษะสำคัญที่ระบุโดย World Economic Forum (WEF) ในรายงาน Future of Jobs Report 2023 กับรายวิชาที่เปิดสอนบนแพลตฟอร์ม Thai MOOC เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทของ Micro-Credentials ในการพัฒนาศักยภาพแรงงานในตลาดยุคใหม่

ตารางที่ 4.1 การเชื่อมโยงทักษะ ของ World Economic Forum กับรายวิชา Thai MOOC

ทักษะสำคัญ	รายวิชา Thai MOOC ที่เกี่ยวข้อง	สถาบันผู้พัฒนา	หมายเหตุการนำไปใช้
การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking)	การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วย Excel (KMUTT023) การคิดเชิงระบบ (BUU001)	มจร., ม.บูรพา	พื้นฐานสำหรับ Data Analyst และงานวิจัย
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Active Learning & Learning Strategies)	การเรียนรู้รวมศตวรรษที่ 21 (NU028) องค์กรแห่งการเรียนรู้ (CU015)	ม.นเรศวร, จุฬาฯ	เสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต
การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem-Solving)	การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (WU002) การออกแบบการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี (SWU002)	ม.วลัยลักษณ์, มศว	ใช้ได้ทั้งด้านธุรกิจและการศึกษา
ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)	การผลิตสื่อกราฟิกอย่างมืออาชีพ (CMU012) การออกแบบ Infographic (SWU011)	ม.เชียงใหม่, มศว	สนับสนุนอาชีพ content creator
ภาวะผู้นำและอิทธิพลทางสังคม (Leadership and Social Influence)	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (SWU007) การสร้างทีมงานแบบมืออาชีพ (NU018)	มศว, ม.นเรศวร	ส่งเสริมทักษะผู้นำในองค์กรยุคใหม่
การรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Technology Literacy)	วิทยาการคอมพิวเตอร์เบื้องต้น (RMUTT011) Data + AI for Communication (NIDA002)	มทร.ธัญบุรี, NIDA	เตรียมพร้อมสำหรับยุค AI และ Data
ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Resilience, Flexibility, Agility)	การจัดการการเปลี่ยนแปลงในองค์กร (MU001) การคิดเชิงวิพากษ์ (OCSC009)	ม.มหิดล, ก.พ.	ปรับตัวต่อการทำงานในบริบทที่ไม่แน่นอน

ทักษะสำคัญ	รายวิชา Thai MOOC ที่เกี่ยวข้อง	สถาบันผู้พัฒนา	หมายเหตุการนำไปใช้
การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking)	การคิดเชิงระบบ (BUU001) การออกแบบระบบการสอน (SU012)	ม.บูรพา, ม. ศิลปากร	พัฒนาแนวคิดการบริหาร จัดการองค์กร
การขับเคลื่อนตนเอง (Self-motivation)	การสร้างแรงจูงใจในองค์กร (NU017) เทคนิคการพัฒนาตนเอง (WU027)	ม.นเรศวร, ม. วลัยลักษณ์	เหมาะกับสายงานที่ต้องทำงาน อิสระ
การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication)	ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ในการทำงาน (CMU040) การใช้สื่อออนไลน์อย่าง สร้างสรรค์ (NU014)	ม.เชียงใหม่, ม. นเรศวร	สำคัญสำหรับงานทีมและองค์กร

The screenshot displays the Thai MOOC platform interface. At the top, there's a navigation bar with the 'Thai MOOC' logo and links for 'หน้าหลัก', 'รายวิชาออนไลน์', 'เว็บไซต์องค์กร', 'ข่าวและกิจกรรม', 'คู่มือการใช้งาน', 'ล็อกอิน (Login)', and 'เข้าห้องเรียน'. A sidebar on the left lists course categories with counts: ภาษาและการสื่อสาร (59), วิศวกรรมและสถาปัตยกรรม (24), ศิลปวัฒนธรรมและศาสนา (35), สังคมและการเมืองการปกครอง (35), สุขภาพและการแพทย์ (94), อาหารและโภชนาการ (14), and เกษตรและสิ่งแวดล้อม (33). The main content area features several course cards:

- เทคนิคการเป็น Influencer อย่างมืออาชีพ** (Technique To Professional...): 7 Hour, Beginner level, by มหาวชิราวุธวิทยุธรรมาธิราช.
- เส้นทางสู่ Influencer | Success To Influencer**: 5 Hour, Beginner level, by มหาวชิราวุธวิทยุธรรมาธิราช.
- สำรวจแนวคิดหลักของจิตวิทยา** (สำรวจแนวคิดหลักของจิตวิทยา): 6 Hour, Beginner level, by Tsinghua University.
- จิตวิทยาในการทำงานสาธารณสุข** (จิตวิทยาในการทำงานสาธารณสุข): 4 Hour, Beginner level.
- CREATIVE THINKING FOR PERSONAL DEVELOPMENT**: 5 Hour, Beginner level.
- สหกิจศึกษา** (สหกิจศึกษา): 8 Hour, Beginner level.

ภาพที่ 4.2 ตัวอย่างรายวิชาสำหรับการพัฒนาทักษะของผู้เรียน

กรณีศึกษาการเสริมสร้างพลังแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: การปรับใช้และการบูรณาการ Micro-Credentials ผ่านความร่วมมือด้านการจ้างงานและการควบคุมคุณภาพในประเทศไทย – กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) และ Thai MOOC

บริบทของตลาดแรงงานยุคใหม่

ในบริบทของตลาดแรงงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความรู้จากระบบปริญญาแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองทักษะใหม่ที่อุตสาหกรรมต้องการได้ Micro-Credentials จึงถูกนำมาใช้เพื่อ (1) พัฒนาทักษะเฉพาะทาง (Specialized skills) (2) ยืดหยุ่นและสะสมได้ (Modular and Stackable) (3) รองรับการเปลี่ยนสายอาชีพ (Career transitions) (4) เพิ่มโอกาสการจ้างงาน (Employability) ซึ่งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ร่วมกับ Thai MOOC ดำเนินโครงการพัฒนา Micro-Credentials ที่ออกแบบตามแนวทาง Outcome-Based Education (OBE) และ Evidence-Based Design ตัวอย่างเช่น ชูติวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการเดินเรือ (8 หลักสูตร) การเขียนโปรแกรมภาษา Python (3 หลักสูตร) และ Micro-Credentials ด้าน Product Management

การออกแบบหลักสูตร

โดยการออกแบบหลักสูตรเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคอุตสาหกรรม การฝึกงานและกรณีศึกษา การประเมินผ่านงานจริง (work-sample-based) ระบบการประกันคุณภาพแบบเข้มงวด

The screenshot shows the Thai MOOC website interface. At the top, there's a navigation bar with the Thai MOOC logo and a 'Discover courses' link. On the right, there are buttons for 'Register for free' and 'Sign in'. The main content area features a course titled 'Python for beginners' by KMUTT, with an 'Enroll Now' button. To the right of the course title is a video thumbnail with the text 'PYTHON FOR BEGINNERS' and 'ไพธอนพื้นฐานสำหรับผู้เริ่มต้น'. Below the course title, there's a section for 'คำอธิบายรายวิชา' (Course Description) in Thai, followed by a table of course details.

Course Number	00291
Classes Start	May 22, 2023
Estimated Effort	03:00

ภาพที่ 4.3 ตัวอย่างคำอธิบายรายวิชา “ไพธอนพื้นฐานสำหรับผู้เริ่มต้น”

กรณีศึกษา Micro-Credentials กับระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาศักยภาพแรงงาน: กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (URU) ดำเนินโครงการพัฒนาหลักสูตร ประกาศนียบัตรชุดวิชา เศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อตอบสนองโจทย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเสริมศักยภาพแรงงานในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ อุดรดิตถ์ แพร่ น่าน และสุโขทัย โดยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาแบบ Modular Curriculum ร่วมกับ Micro-Credentials ที่สามารถสะสมหน่วยกิตและโอนไปสู่ระดับปริญญาได้ผ่าน Thai MOOC

จุดเด่นของกรณีศึกษา

- รายวิชาระยะสั้น เช่น “การวางแผนการเงิน”, “ธุรกิจดิจิทัลเบื้องต้น”, และ “การวิเคราะห์โครงการ” ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับ ทักษะอนาคต (Future Skills) และตลาดแรงงานดิจิทัล
- ใช้ระบบ Credit Bank และ Thai MOOC Platform เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง
- รองรับทั้งแรงงาน ผู้ประกอบการ ผู้ว่างงาน ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป

ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

ผู้เรียน 138 คนมีอาชีพเพิ่มขึ้นหลังจบหลักสูตร 100% โดย 85.25% เริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ 77.4% ของผู้มีงานประจำ มีรายได้เสริมจากการใช้ความรู้ที่เรียน นอกจากนี้หลักสูตรได้รับการยอมรับว่า “สร้างอาชีพได้จริง” และช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา

จะเห็นได้ว่า Micro-Credentials ไม่เพียงช่วยพัฒนาแรงงาน แต่ยังสามารถ พลิกชีวิตทางเศรษฐกิจของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง เมื่อมีการออกแบบที่เชื่อมโยงทักษะกับอาชีพและมีระบบสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน

The screenshot shows the Thai MOOC platform interface. At the top, there's a navigation bar with the Thai MOOC logo and a 'Discover courses' button. Below this, the course title 'เศรษฐกิจดิจิทัล | Digital Economy' is displayed, along with the URU logo. A prominent 'Enroll Now' button is visible. To the right, there's a video player with the title 'เศรษฐกิจดิจิทัล Digital Economy'. Below the video player, there's a section titled 'คำอธิบายรายวิชา' (Course Description) which provides details about the course content and its relevance to the digital economy. To the right of the description, there's a table with course details: Course Number (00806), Classes Start (Aug 8, 2024), and Estimated Effort (2.00). At the bottom, there's a section titled 'จำนวนชั่วโมงเรียนรู้' (Number of Learning Hours) which states that the course consists of 15 learning hours (13 hours of video content).

ภาพที่ 4.4 รายวิชา “เศรษฐกิจดิจิทัล | Digital Economy”

การพัฒนาศักยภาพแรงงานผ่าน Micro-Credentials

ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด แรงงานจำเป็นต้องมีทักษะที่ตอบโจทย์ “อนาคตของงาน” (Future of Work) ซึ่งมีลักษณะไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงเร็ว และต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในบริบทนี้ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) และการพัฒนา “Micro-Credentials” จึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมศักยภาพแรงงาน ทั้งในระดับรายบุคคล องค์กร และระบบเศรษฐกิจโดยรวม

1. บทเรียนจากกรณีศึกษา: มจร. และการพัฒนา Micro-Credentials

- มจร. ริเริ่มพัฒนา Micro-Credentials โดยอิงแนวทาง Outcome-Based Education (OBE) และ Evidence-Based Design
- รายวิชาออกแบบร่วมกับภาคอุตสาหกรรม มีการประเมินผ่าน work-based tasks และมีการควบคุมคุณภาพ เช่น peer review และ third-party accreditation
- มีการใช้ Capability Maturity Model เพื่อยกระดับมาตรฐานการออกแบบ Micro-Credentials
- หลักสูตรเช่น Python, ภาษาอังกฤษเพื่อการเดินเรือ, Product Management สอดคล้องกับทักษะที่นายจ้างต้องการ และสามารถสะสมเป็น Stackable Credentials ได้
- สร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่ “สั้น ยืดหยุ่น ใช้งานได้จริง” เพื่อ reskill/upskill แรงงานในสายอาชีพเฉพาะทาง

2. Thai MOOC: แหล่งเรียนรู้กลางเพื่อพัฒนาทักษะแรงงานในทุกระดับ

- Thai MOOC เปิดรายวิชามากกว่า 700 รายวิชา จากกว่า 100 สถาบัน ครอบคลุมทั้งสายวิชาการ วิชาชีพ และทักษะชีวิต
- วิชาจำนวนมากสามารถจัดกลุ่มเข้ากับทักษะสำคัญตามรายงานของ World Economic Forum (WEF) เช่น
 - Analytical Thinking → การคิดเชิงระบบ, Data Analysis
 - Creativity → การออกแบบ Infographic, การผลิตสื่อ
 - Digital Literacy → AI, Python, การใช้เทคโนโลยีการสอน
 - Communication & Leadership → Soft Skills, ภาวะผู้นำ, การสื่อสารในองค์กร
- ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเฉพาะทักษะรายวิชา, สะสมวุฒิย่อย และพัฒนาเส้นทางอาชีพเฉพาะตน

3. บทสังเคราะห์เชิงกลยุทธ์

เพื่อให้เห็นภาพรวมของบทบาท Micro-Credentials ต่อระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาศักยภาพแรงงานอย่างเป็นระบบ จำเป็นต้องวิเคราะห์ในมิติของ “ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” (Stakeholders) ที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับปัจเจก บุคลากรองค์กร สถาบันการศึกษา ไปจนถึงภาครัฐในเชิงนโยบายการส่งเสริมเชิงกลยุทธ์ ในที่นี้จึงเสนอกรอบวิเคราะห์ 4 มิติหลัก ได้แก่ ผู้เรียน – นายจ้าง/องค์กร – สถาบันการศึกษา – ภาครัฐ/นโยบาย เพื่อแสดงให้เห็นว่า Micro-Credentials ไม่ได้เป็นเพียงนวัตกรรมการเรียนรู้ แต่เป็น “กลไกเชิงยุทธศาสตร์” ที่สามารถส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศทั้งในระดับรายบุคคลและระบบนิเวศโดยรวม

ตารางที่ 4.2 ตารางบทบาท Micro-Credentials ในมิติผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

มิติ	บทบาทของ Micro-Credentials
ผู้เรียน	ได้เส้นทางอาชีพใหม่ เพิ่มโอกาสจ้างงาน เรียนรู้ได้ต่อเนื่อง
นายจ้าง/องค์กร	ได้แรงงานที่มีทักษะเฉพาะที่ต้องการ ปรับตัวเร็ว
สถาบันการศึกษา	ปรับบทบาทจาก “ผู้สอน” เป็น “ผู้สร้างเส้นทางการเรียนรู้”
ประเทศ/นโยบาย	ยกระดับทุนมนุษย์ สอดคล้องยุทธศาสตร์เศรษฐกิจดิจิทัล

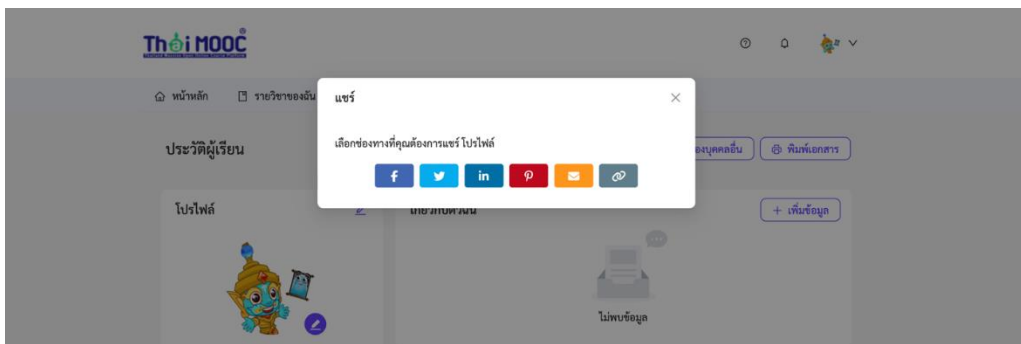
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่าน Micro-Credentials เพื่อพัฒนาศักยภาพแรงงาน

การพัฒนา Micro-Credentials เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการยกระดับศักยภาพแรงงาน ไม่ได้เกิดขึ้นโดยปราศจากรากฐานทางทฤษฎี หากแต่ตั้งอยู่บนกรอบความคิดและแนวทางที่หลากหลาย ทั้งจากศาสตร์ด้านการศึกษา เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา และการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลที่ต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะ ยืดหยุ่น และปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ทฤษฎีเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบการออกแบบ การบริหารจัดการ และการประเมินผลของ Micro-Credentials ทั้งในระดับรายบุคคลและระดับระบบ ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีความหมาย เชื่อมโยงกับโลกการทำงาน และสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อนำเสนอความเข้าใจอย่างเป็นระบบ บทนี้จึงรวบรวมและสังเคราะห์ทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้องไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 ตารางสังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่าน Micro-Credentials เพื่อเสริมศักยภาพแรงงานในศตวรรษที่ 21

ทฤษฎี/แนวคิด	ผู้เสนอ/แหล่งอ้างอิง	การประยุกต์ใช้กับ Micro-Credentials
Lifelong Learning Theory	Jarvis (2004), UNESCO (2015)	วางกรอบแนวคิดการเรียนรู้ต่อเนื่องทุกช่วงวัย โดย Micro-Credentials ทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น
Self-Directed Learning (SDL)	Knowles (1975)	ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย เลือกเรียนตามความสนใจ และความต้องการเฉพาะตนผ่าน Micro-Credentials
Competency-Based Education (CBE)	OECD, Lumina Foundation	Micro-Credentials ใช้หลักฐานแสดงความสามารถแทนระยะเวลาเรียน เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่วัดได้จริง
Human Capital Theory	UNESCO (2022)	การลงทุนด้านการเรียนรู้ผ่าน Micro-Credentials ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของแรงงานและเพิ่มผลิตภาพ
Constructivist Learning Theory	Schunk (2020)	Micro-Credentials เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (experiential learning) สร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์
T-Shaped Skills Framework	David Guest (1991), WEF (2020)	Micro-Credentials เสริมทักษะลึกในสาขาเฉพาะ (แนวตั้ง) และทักษะขวางสาขา เช่น การสื่อสาร คณิตศาสตร์ (แนวนอน)

ทฤษฎี/แนวคิด	ผู้เสนอ/แหล่งอ้างอิง	การประยุกต์ใช้กับ Micro-Credentials
Digital Learning Ecosystem	Redecker et al. (2011), European Commission	Micro-Credentials เป็นองค์ประกอบในระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ที่มีแพลตฟอร์ม เช่น Thai MOOC เชื่อมโยงหน่วยการเรียนรู้หลากหลาย
Recognition of Prior Learning (RPL)	UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL)	Micro-Credentials รองรับการรับรองประสบการณ์เดิมของแรงงาน เช่น การเทียบโอนจากประสบการณ์การทำงาน
Andragogy (Adult Learning Theory)	Knowles (1980)	Micro-Credentials เหมาะกับผู้ใหญ่ที่ต้องการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง มีแรงจูงใจในตนเอง และเน้นนำไปใช้ในงานจริง

ภาพที่ 4.5 การแชร์โปรไฟล์ ที่ผู้เรียนสามารถแชร์ให้กับหน่วยงานต้นสังกัด
เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของตนเอง

ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพแรงงานผ่าน Micro-Credentials

ในโลกของการทำงานที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และเศรษฐกิจฐานความรู้ แรงงานจำเป็นต้องมีทักษะใหม่ที่อัปเดตและยืดหยุ่น อย่างต่อเนื่อง ซึ่งระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมที่เน้นวุฒิการศึกษาระยะยาวเพียงอย่างเดียวไม่สามารถตอบสนองได้ทัน Micro-Credentials จึงกลายเป็น “กลไกสำคัญ” ที่ช่วยส่งเสริมระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเพิ่มศักยภาพแรงงานให้สามารถแข่งขันในตลาดแรงงานยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง

1. เสริมทักษะอนาคต (Future Skills) อย่างตรงจุด

Micro-Credentials สามารถออกแบบให้สอดคล้องกับ ทักษะสำคัญที่นายจ้างต้องการ ตามรายงาน Future of Jobs Report ของ World Economic Forum ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การรู้เท่าทันเทคโนโลยี และการปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ซึ่งพบว่ารายวิชาหลายหลักสูตรใน Thai MOOC สามารถ “map (แมป)” เข้ากับทักษะเหล่านี้ได้โดยตรง

2. เพิ่มโอกาสการจ้างงานและการประกอบอาชีพ

จากกรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ พบว่า 100% ของผู้เรียนที่เป็นผู้ว่างงานมีงานทำหลังจบหลักสูตร และกว่า 85% เริ่มต้นเป็นผู้ประกอบการ Micro-Credentials จึงไม่เพียงช่วยเสริมทักษะ แต่ยังสร้างโอกาสในการมีรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

3. ยืดหยุ่นและเข้าถึงได้สำหรับทุกกลุ่มวัย

ด้วยลักษณะที่เป็นโมดูลย่อย ไม่จำกัดวุฒิเดิม และสามารถเรียนออนไลน์ผ่าน Thai MOOC ได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้ Micro-Credentials เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ลดอุปสรรคทางสังคม พื้นที่ และเวลา เหมาะกับแรงงานในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในกลุ่มที่เข้าไม่ถึงระบบอุดมศึกษาแบบเดิม

4. เชื่อมโยงการศึกษาเข้ากับตลาดแรงงาน

Micro-Credentials ที่ออกแบบร่วมกับภาคอุตสาหกรรม เช่น ในกรณีของมจร. ช่วยให้แรงงานได้รับทักษะที่ “ใช้ได้จริง” พร้อมหลักฐานรับรองที่นายจ้างยอมรับได้ สร้างการเชื่อมโยงระหว่างโลกการศึกษาและโลกการทำงานอย่างเป็นระบบ

5. รองรับนโยบายระดับชาติและการพัฒนาทุนมนุษย์

Micro-Credentials สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนากำลังคน การยกระดับเศรษฐกิจดิจิทัล และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งยังสามารถบูรณาการเข้ากับระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank), Thai MOOC, และการเทียบโอนผลการเรียนรู้ในระดับชาติได้

ภาพที่ 4.6 การพัฒนาศักยภาพแรงงานผ่าน Micro-Credentials

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษากรณีตัวอย่างของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (URU) และการวิเคราะห์ฐานข้อมูลหลักสูตร Thai MOOC ในช่วงปี พ.ศ. 2559–2566 พบว่า Micro-Credentials เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการยกระดับศักยภาพแรงงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการสร้างโอกาสใหม่ทางอาชีพ การตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ยุคดิจิทัล และการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การพัฒนา Micro-Credentials มีความยั่งยืน และสามารถเชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิแห่งชาติ ระบบตลาดแรงงาน และระบบนิเวศการเรียนรู้ของประเทศอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมี ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง

กลไกสนับสนุน และมาตรการจูงใจในหลายระดับ ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไปนี้จะถูกรวบรวมขึ้นจากหลักฐานเชิงประจักษ์ของทั้งสามแหล่งข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบเชิงกลยุทธ์ของประเทศไทยในการขับเคลื่อน Micro-Credentials ให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

1. พัฒนาระบบมาตรฐานกลางในการรับรอง Micro-Credentials

จัดตั้งหน่วยงานกลางระดับชาติ เพื่อกำกับและกำหนดมาตรฐานการออกแบบหลักสูตร การประเมินผล และคุณภาพของ Micro-Credentials และสร้างฐานข้อมูลกลางของ Micro-Credentials (National Credential Registry) ที่สามารถตรวจสอบ ยืนยัน และโอนย้ายระหว่างสถาบันได้

2. ส่งเสริมการเทียบโอนหน่วยกิตและประสบการณ์

พัฒนากลไกเชื่อมโยง Micro-Credentials เข้ากับระบบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) และระบบคลังหน่วยกิต (Credit Bank) รวมถึงสนับสนุนการรับรองประสบการณ์ (Recognition of Prior Learning: RPL) สำหรับแรงงานในภาคไม่เป็นทางการ

3. สนับสนุนการพัฒนา Micro-Credentials โดยสถาบันการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม

ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัย วิทยาลัย และหน่วยงานฝึกอบรม พัฒนา Micro-Credentials ร่วมกับภาคอุตสาหกรรม/ตลาดแรงงาน เพื่อให้เกิดการออกแบบที่ “ตรงจุด ใช้ได้จริง” และส่งเสริมโครงการนำร่อง (pilot) ในอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ เช่น AI, สุขภาพดิจิทัล, โลจิสติกส์, ธุรกิจสร้างสรรค์

4. สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้าถึง Micro-Credentials อย่างเท่าเทียม

พัฒนาระบบทุนสนับสนุนหรือคูปองการเรียนรู้ (Learning Credit/Voucher) สำหรับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง แรงงานนอกระบบ ผู้สูงวัย และบูรณาการ Micro-Credentials เข้ากับระบบพัฒนาทรัพยากรบุคคลของรัฐ เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือนในระบบราชการ/รัฐวิสาหกิจ

5. ส่งเสริมบทบาทของ Thai MOOC ในฐานะแพลตฟอร์มกลางระดับประเทศ

ขยายบทบาท Thai MOOC ให้เป็น “ระบบนิเวศ Micro-Credentials แห่งชาติ” โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานการศึกษา สาธารณะ และเอกชน และสนับสนุนการออกแบบ “Micro-Credentials Stack” ที่เรียนรู้ต่อเนื่องและต่อยอดได้ถึงระดับปริญญา

6. ติดตาม ประเมินผล และพัฒนานโยบายอย่างยืดหยุ่น

พัฒนากลไก Monitoring & Evaluation (M&E) สำหรับโครงการที่ใช้ Micro-Credentials ในการพัฒนากำลังคน รวมถึงสนับสนุนงานวิจัยเชิงนโยบาย และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบัน ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ใช้งาน

บทสรุป Micro-Credentials: กลไกใหม่ในการยกระดับศักยภาพแรงงานในยุคดิจิทัล

Micro-Credentials เป็นแนวทางใหม่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ช่วยให้แรงงานสามารถ เสริมทักษะใหม่ (upskill) และ เปลี่ยนทักษะ (reskill) ได้อย่างตรงจุด รวดเร็ว และยืดหยุ่น รายวิชาในรูปแบบย่อย (modular) ที่เปิดสอนผ่าน Thai MOOC สามารถเชื่อมโยงกับ ทักษะสำคัญที่ตลาดแรงงานต้องการ ตามรายงาน World

Economic Forum เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และเทคโนโลยีดิจิทัล กรณีศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) และ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (URU) แสดงให้เห็นว่า Micro-Credentials ช่วยเพิ่มโอกาสในการจ้างงาน สร้างผู้ประกอบการใหม่ และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา

Micro-Credentials จึงมีบทบาทเชิงกลยุทธ์ในระดับระบบ โดยเชื่อมโยงระหว่าง ภาคการศึกษา – แรงงาน – อุตสาหกรรม – นโยบาย เพื่อขับเคลื่อนทุนมนุษย์ไทยสู่ความสามารถในการแข่งขันระดับโลก

Micro-Credentials: กลไกใหม่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อยกระดับศักยภาพแรงงานไทย

Micro-Credentials คือเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างยืดหยุ่น เหมาะสำหรับแรงงานทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ใหญ่ แรงงานนอกระบบ และผู้ประกอบการ อาชีพอิสระ ครอบคลุมทักษะสำคัญ ที่ตลาดแรงงานต้องการในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เช่น ความรู้ เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการเป็นผู้ประกอบการ ใช้เวลาเรียนสั้น สะสมหน่วยกิตได้ และสามารถนำไปใช้สมัครงาน ยกระดับวุฒิ หรือสร้างอาชีพใหม่ได้จริง ดังเช่น ผลลัพธ์จากโครงการ URU ที่สร้างผู้ประกอบการรายใหม่มากกว่า 85% ของผู้เรียน

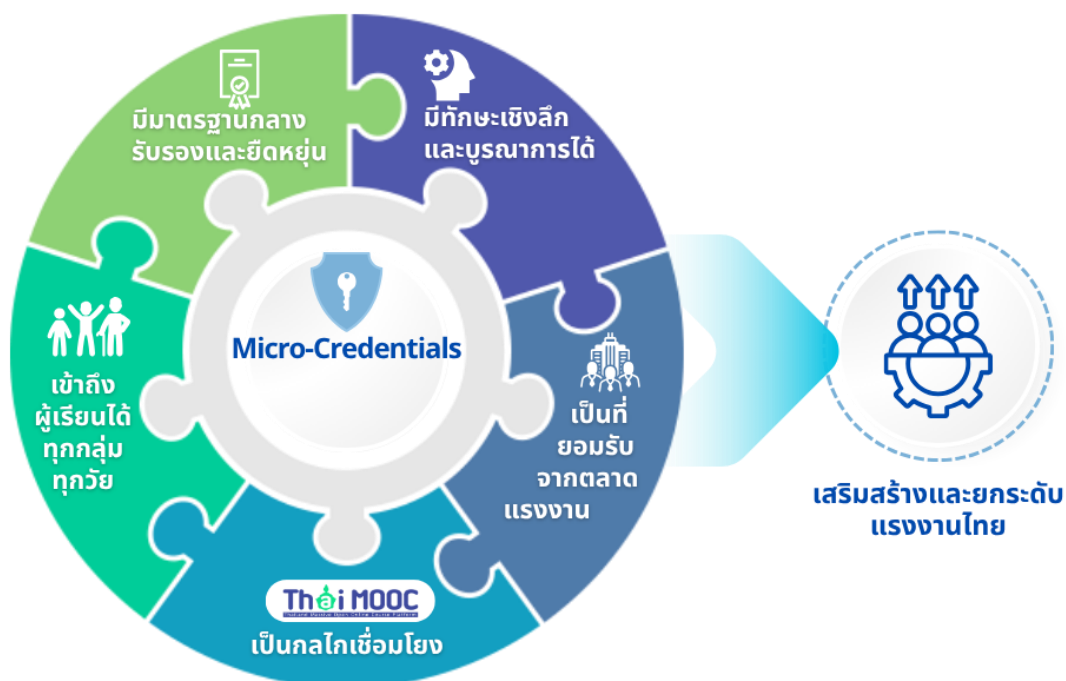
Thai MOOC ทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มกลาง ในการเผยแพร่หลักสูตร เปิดโอกาส การเรียนรู้แบบเปิด และสนับสนุนการรับรอง Micro-Credentials อย่างเป็นระบบ ความสำเร็จของการขับเคลื่อน Micro-Credentials มาจากความร่วมมือเชิงนโยบายและการออกแบบ ร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ภาคอุตสาหกรรม และภาครัฐ

ประเด็นชวนคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่าน Micro-Credentials เพื่อเสริมศักยภาพแรงงานในตลาดยุคใหม่

1. Micro-Credentials จะสามารถแทนที่ “วุฒิการศึกษาแบบเดิม” ได้จริงหรือไม่ การรับรองแบบย่อมีความยืดหยุ่นและทันสมัยกว่า แต่จะเพียงพอต่อการวัดคุณภาพในสายอาชีพบางประเภทหรือไม่
2. ประเทศไทยควรมีกฎเกณฑ์ใดในการกำกับคุณภาพของ Micro-Credentials หากไม่มีมาตรฐานกลาง ผู้เรียนอาจเผชิญปัญหาในความน่าเชื่อถือของวุฒีย่อยในตลาดแรงงาน
3. แรงงานกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงวัย หรือแรงงานนอกระบบ เข้าถึง Micro-Credentials ได้จริงหรือไม่ จะออกแบบระบบสนับสนุนอย่างไรให้เกิดความเท่าเทียมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. Micro-Credentials จะสามารถสร้าง “ทักษะเชิงลึกและบูรณาการ” ได้เทียบเท่าหลักสูตรระยะยาวหรือไม่ การเรียนรู้แบบแยกส่วนอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการบูรณาการองค์ความรู้ข้ามศาสตร์หรือไม่

5. จะอย่างไรให้ภาคอุตสาหกรรมยอมรับ Micro-Credentials อย่างแพร่หลาย ควรมีกลไกส่งเสริมการใช้วุฒิย่อยในระบบสรรหาบุคลากร และผูกโยงกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีหรือทุนพัฒนาแรงงานหรือไม่

6. บทบาทของ Thai MOOC ควรเป็นอย่างไรในอนาคต: แพลตฟอร์ม หรือ Ecosystem เชิงนโยบาย ควรขยาย Thai MOOC ให้เป็นกลไกระดับชาติเชิงนโยบายเพื่อเชื่อมโยง Micro-Credentials เข้ากับโครงสร้างคุณวุฒิแห่งชาติหรือไม่

ภาพที่ 4.7 การเสริมสร้างทักษะแรงงานไทย

Micro-Credentials เป็นกลไกใหม่ที่มีศักยภาพสูงในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและยกระดับศักยภาพแรงงานในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง โดยสามารถตอบโจทย์ทักษะสำคัญของตลาดแรงงาน ผ่านรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เข้าถึงได้ และใช้เวลาสั้น กรณีศึกษาของ มจร. และ มรภ.อุตรดิตถ์ รวมถึงบทบาทของ Thai MOOC แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของ Micro-Credentials ในการสร้างโอกาสทางอาชีพ ลดความเหลื่อมล้ำ และเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และนโยบายอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ความสำเร็จของระบบดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และการกำหนดนโยบายรองรับที่ชัดเจนในระดับชาติ

การเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับสู่สากล

บทนี้เน้นการเสริมพลังให้กับ MOOC (Massive Open Online Courses) เพื่อให้เป็นกลไกสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนในระดับประเทศและภูมิภาค โดยใช้ Thai MOOC เป็นกรณีศึกษาในการยกระดับจากแพลตฟอร์มระดับชาติสู่การเป็นระบบนิเวศดิจิทัลระดับภูมิภาคในอาเซียน เนื้อหาครอบคลุมประเด็นด้านคุณภาพเนื้อหา ระบบ Micro-Credentials ความเท่าเทียมในการเข้าถึง เทคโนโลยี AI ความร่วมมือระดับสากล ทฤษฎีสันับสนุน รวมถึงความท้าทายและข้อเสนอแนะเชิงระบบเพื่อให้ MOOC เป็นพลังขับเคลื่อน SDGs และอนาคตการศึกษาอย่างแท้จริง โดยมีรายละเอียดดังนี้

- บทนำ
- แนวทางการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ตัวอย่างความร่วมมือระดับสากลเพื่อพัฒนา Thai MOOC
- Thai MOOC กับบทบาทระดับภูมิภาค
- บทบาทของ MOOC ในการสนับสนุนเป้าหมาย SDGs
- ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลัง MOOC
- ความท้าทายในการขยาย MOOC สู่ความยั่งยืน
- บทสรุป
- ประเด็นชวนคิด

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัลอย่างสมบูรณ์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) มิได้เป็นเพียงทางเลือกสำหรับผู้สนใจพัฒนาตนเองเท่านั้น หากแต่ได้กลายเป็น “ความจำเป็นพื้นฐาน” ที่ทุกคนต้องมี เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงาน เทคโนโลยี และสังคมที่ซับซ้อนขึ้นอย่างต่อเนื่อง รายงานของยูเนสโก (UNESCO, 2018) ได้ระบุว่า ระบบการศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องเปิดกว้าง ยืดหยุ่น และรองรับผู้เรียนทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งกำลังเผชิญกับความท้าทายหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นช่องว่างทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ Massive Open Online Courses หรือ MOOCs ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าวสู่การปฏิบัติจริง ด้วยลักษณะของหลักสูตรที่เปิดกว้าง เข้าถึงได้ง่าย ไม่จำกัดเพศ วัย หรือภูมิหลัง

ทางสังคม MOOC จึงเป็น “ประชาธิปไตยทางการเรียนรู้” ที่แท้จริง และได้เปลี่ยนภูมิทัศน์ของระบบการศึกษาในระดับโลกอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN) ที่กำลังเร่งรัดพัฒนาศักยภาพของประชากรเพื่อรับมือกับบริบทโลกยุคใหม่ การประชุมเชิงนโยบายระดับภูมิภาค “Empowering MOOCs for Sustainable Lifelong Learning in the ASEAN Region” ซึ่งจัดขึ้นโดย Thailand Cyber University (TCU) ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2566 เป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวและการประสานพลังระหว่างประเทศสมาชิก ASEAN และสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อให้ MOOC เป็นกลไกกลางในการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาย่างยั่งยืน (TCU, 2023) รายงานสรุปจากการประชุมดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ประเทศในภูมิภาคอาเซียนต่างตระหนักถึงศักยภาพของ MOOC ในการเพิ่มการเข้าถึงการศึกษา ลดช่องว่างทักษะ (skill gap) และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยตัวแทนจากประเทศต่าง ๆ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ และไทย ต่างรายงานความก้าวหน้าและแนวทางเฉพาะของตนเองในการพัฒนา MOOC และระบบสนับสนุน เช่น ระบบ Micro-Credentials ระบบการประกันคุณภาพสำหรับหลักสูตรออนไลน์ และความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและอุตสาหกรรม (Thai MOOC, 2023)

ประเทศไทย โดยเฉพาะในบทบาทของ Thai MOOC ซึ่งดำเนินการโดยโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (TCU) ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำในด้านการจัดการศึกษาออนไลน์ในระดับภูมิภาค ด้วยการเปิดหลักสูตรกว่า 700 รายวิชาจากกว่า 100 สถาบัน ครอบคลุมทั้งกลุ่มอุดมศึกษา วิชาชีพ และผู้สนใจทั่วไป ปัจจุบันมีผู้เรียนกว่า 1.7 ล้านคน และออกใบรับรองผลการเรียนแล้วกว่า 1.5 ล้านใบ (Thai MOOC, 2024) Thai MOOC ยังได้พัฒนาระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ “ธนาคารหน่วยกิตแห่งชาติ” (National Credit Bank) ซึ่งช่วยให้การเรียนผ่าน MOOC สามารถรับรองหน่วยกิตได้จริง และนำไปใช้ต่อยอดในการศึกษาระดับสูงหรือการจ้างงานได้ นอกจากนี้ Thai MOOC ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับแพลตฟอร์ม ASEAN Cyber University (ACU) ซึ่งก่อตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลีภายใต้แนวคิดของ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตเลขาธิการอาเซียน โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางด้านเนื้อหาและหลักสูตรออนไลน์ของภูมิภาค (Thammetar et al., 2022) Thai MOOC ได้ทำงานร่วมกับ ACU ในการพัฒนาหลักสูตรร่วม การแลกเปลี่ยนเนื้อหาผ่านการเชื่อมต่อ Metadata และการผลักดันการรับรอง Micro-Credentials ระหว่างประเทศ รวมถึงความร่วมมือด้านการประกันคุณภาพในระดับภูมิภาคผ่านโครงการ AUNQ-A

จากข้อมูลทั้งหมดนี้ สามารถสรุปได้ว่า การเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนไม่อาจจำกัดอยู่ในระดับประเทศ แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในระดับภูมิภาคและนานาชาติ ที่หลอมรวมกันระหว่างนโยบาย วิสัยทัศน์ และนวัตกรรมทางการศึกษาดิจิทัล บทความในเล่มนี้จึงมุ่งเน้นการนำเสนอแนวทางการยกระดับ Thai MOOC จากแพลตฟอร์มระดับชาติสู่การเป็น “กลไกระดับภูมิภาค” เพื่อสนับสนุนวิสัยทัศน์ของอาเซียนในการสร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

ภาพที่ 5.1 การประชุมมุมมองของ ASEAN ที่มีต่อการพัฒนา MOOCs สำหรับการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 5.2 รายละเอียดเพิ่มเติมของการนำ MOOCs มาใช้ในระดับอุดมศึกษา

แนวทางการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1. ยกระดับคุณภาพเนื้อหาและการออกแบบการเรียนรู้ (Instructional Quality & Learning Design)

การพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะดิจิทัล ความคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และความสามารถในการเรียนรู้อย่างอิสระ ใช้รูปแบบการออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น Active Learning, Problem-Based Learning (PBL), Self-Paced Learning รวมถึงพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่าย โดยรองรับหลายภาษาและหลากหลายวัฒนธรรม

2. สนับสนุนการรับรองผลการเรียนรู้ผ่านระบบ Micro-Credentials

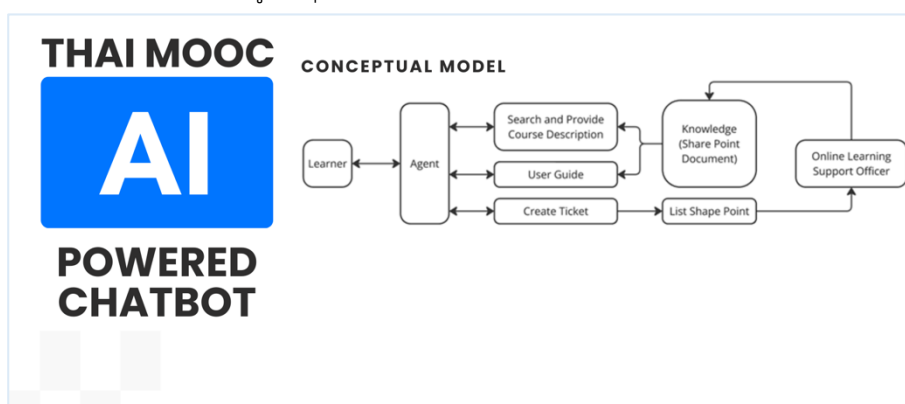
จัดทำระบบ Micro-Credentials ที่สามารถ “ถอดรหัส” ทักษะ (skills) ที่ได้จาก MOOC ให้อยู่ในรูปแบบของตราสัญลักษณ์ (Open Badges) หรือใบรับรองดิจิทัล (Digital Certificates) มีการเชื่อมโยง Micro-Credentials เข้ากับ National Credit Bank, ระบบกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) และ ASEAN Qualifications Reference Framework (AQRF) เพื่อการเทียบโอน

3. ขยายการเข้าถึงอย่างทั่วถึง (Equity and Inclusivity)

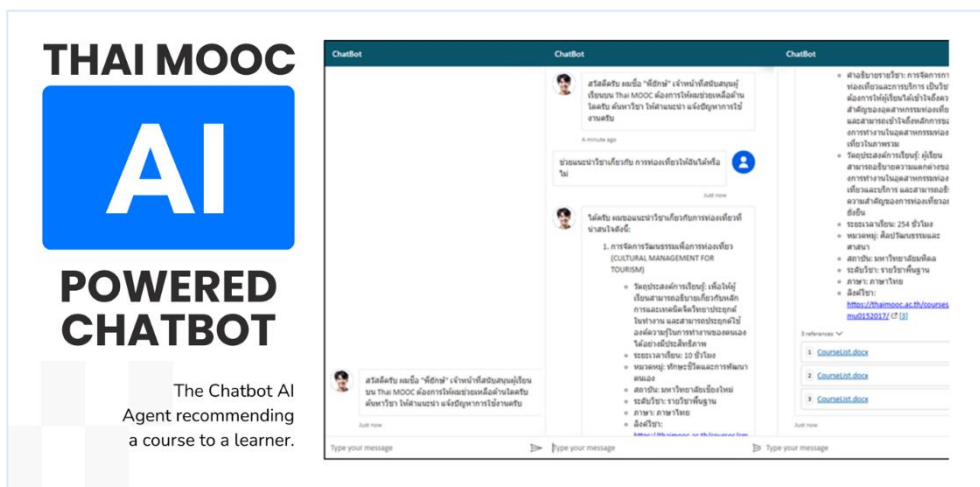
พัฒนาแพลตฟอร์มให้รองรับการใช้งานสำหรับกลุ่มผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล (Low-Bandwidth Mode) รวมถึงออกแบบหลักสูตรที่มีบริบทท้องถิ่น (Local Contextualization) เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและภาษาของผู้เรียน

4. ผสานเทคโนโลยีอัจฉริยะเพื่อการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning with AI and Big Data)

ใช้ AI Recommendation Engine เพื่อแนะนำหลักสูตรที่เหมาะสมกับเป้าหมาย ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพฤติกรรมของผู้เรียน (Learning Analytics) เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและเพิ่มอัตราการเรียนจบ รวมถึงใช้ Chatbot และระบบผู้ช่วยอัจฉริยะในการตอบคำถามและให้คำปรึกษาการเรียนรู้รายบุคคล

ภาพที่ 5.3 conceptual model ของ Thai MOOC Chatbot

ภาพที่ 5.4 การใช้ AI เพื่อแนะนำรายวิชาให้กับผู้เรียนของ Thai MOOC

5. สร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคและนานาชาติ (Regional & Global Partnerships)

การพัฒนาหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ เช่น ACU, JMOOC, K-MOOC หรือ edX และ Coursera มีการสนับสนุนการใช้ Metadata Sharing และ Open APIs เพื่อให้แพลตฟอร์ม MOOC เชื่อมต่อกันได้ในระดับภูมิภาค และพัฒนาแนวทางการเทียบโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาภายในอาเซียนผ่านโครงการ AUN-Q-A

ภาพที่ 5.5 ความร่วมมือระดับนานาชาติ

ภาพที่ 5.6 ความร่วมมือระหว่าง Thai MOOC กับ JMOOC เพื่อพัฒนาระบบ Micro-Credentials

ตัวอย่างความร่วมมือระดับสากลเพื่อพัฒนา Thai MOOC

ความร่วมมือกับ ASEAN Cyber University (ACU) – เกาหลีใต้

เป้าหมาย: เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรร่วม และสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภูมิภาคอาเซียน

กิจกรรมสำคัญ:

- พัฒนาหลักสูตรออนไลน์ร่วมกัน เช่น *Coexistence in a Multi-Cultural Society* และ *The Ultimate Business Concepts in Digital Era*
- แลกเปลี่ยนเนื้อหาผ่านระบบ **Metadata Sharing** เพื่อรองรับการเผยแพร่ข้ามแพลตฟอร์ม (ACU และ Thai MOOC)
- ผลักดันระบบ **Micro-Credentials** ที่สามารถเชื่อมโยงกับ National Credit Bank
- สนับสนุนแนวคิดการประกันคุณภาพออนไลน์ร่วมกันในอาเซียนภายใต้ชื่อ **AUNQ-A**

ความสำคัญ: สะท้อนบทบาทของ Thai MOOC ในการเป็นศูนย์กลางดิจิทัลการศึกษาในอาเซียน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 5.7 โครงการ Talk spark

ในหัวข้อ “Enhancing ASEAN Collaboration through ACU Platform as a Content Gateway”

6. เสริมความยั่งยืนผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้ (Sustainable Ecosystem Development)

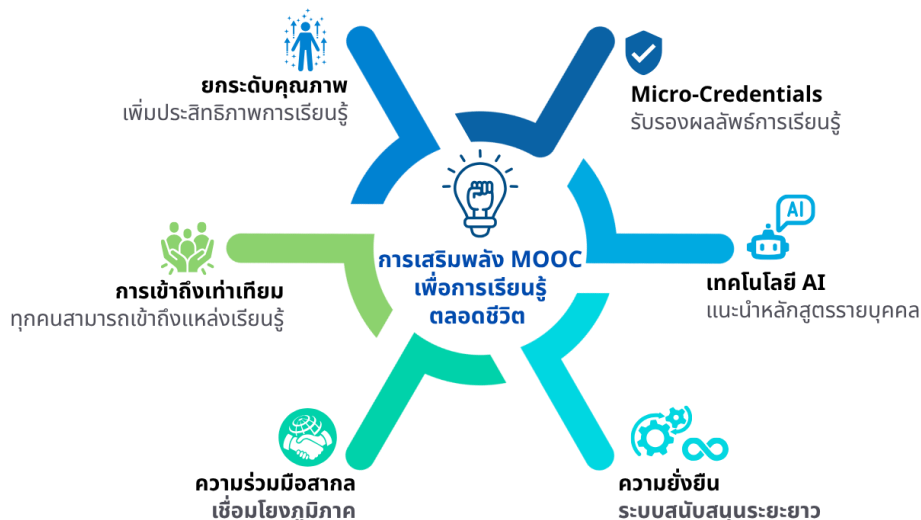
การพัฒนาโมเดลรายได้ที่ยั่งยืน เช่น การร่วมทุนกับอุตสาหกรรม การได้รับงบประมาณจากรัฐ หรือ การพัฒนาหลักสูตรเพื่อการอบรมองค์กร ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาเนื้อหา MOOC อย่างต่อเนื่อง พร้อมระบบสนับสนุนการฝึกอบรมอาจารย์ และสนับสนุนการประเมินผลและการวิจัยเกี่ยวกับ ผลกระทบของ MOOC ต่อผู้เรียนและสังคม

ภาพที่ 5.7 การประชุมวิชาการเพื่อสนับสนุนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ MOOC

ตารางที่ 5.1 ภาพรวมแนวทางการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวทาง	เป้าหมายสำคัญ	ตัวอย่างเครื่องมือ/กิจกรรม
ยกระดับคุณภาพ	เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้	Instructional Design, Active Learning
Micro-Credentials	รับรองผลลัพธ์การเรียนรู้	Open Badges, National Credit Bank
การเข้าถึงเท่าเทียม	ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้	Multilingual, Low-bandwidth mode
เทคโนโลยี AI	แนะนำหลักสูตรรายบุคคล	AI Recommendation, Learning Analytics
ความร่วมมือสากล	เชื่อมโยงภูมิภาค	ACU, K-MOOC, Metadata Sharing
ความยั่งยืน	ระบบสนับสนุนระยะยาว	Revenue Model, Government Support

ภาพที่ 5.8 แนวทางการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Thai MOOC กับบทบาทระดับภูมิภาค

Thai MOOC (Thailand Massive Open Online Course) ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2560 ภายใต้โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University: TCU) โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้คนไทยทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเสรีและต่อเนื่อง ตอบสนองนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์และเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยมีจุดเด่นของ Thai MOOC ในบริบทภูมิภาค ดังนี้

ระบบนิเวศการเรียนรู้ออนไลน์แบบครบวงจร (Comprehensive Ecosystem)

Thai MOOC ไม่ได้เป็นเพียงแพลตฟอร์มรวบรวมคอร์สออนไลน์เท่านั้น แต่ได้สร้าง “ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล” ที่ประกอบด้วย บัญชีเรียนรู้แบบ Roaming ระหว่างสถาบัน e-Profile ที่สะสมหลักฐานการเรียนรู้ Credit Bank ที่รองรับการเก็บสะสมหน่วยกิตจาก MOOC ไปใช้เทียบโอน รวมถึงระบบใบรับรองดิจิทัล (Digital Transcript) ที่สามารถตรวจสอบได้จริงโดยภาคการศึกษาและนายจ้าง

บทบาทระดับภูมิภาคผ่านความร่วมมือกับ ACU

Thai MOOC มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนแพลตฟอร์ม ASEAN Cyber University (ACU) ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและสาธารณรัฐเกาหลี โดยมีพันธกิจหลักในการพัฒนาเนื้อหาออนไลน์ร่วมกัน และสร้างระบบคุณวุฒิที่สามารถเทียบโอนได้ข้ามประเทศ ซึ่งมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเนื้อหาผ่านระบบ Metadata Sharing ซึ่งทำให้เนื้อหา MOOC จากไทยสามารถเปิดสอนใน ACU ได้ เช่น วิชา อาหารภาคเหนือ หรือ Coexistence in a Multicultural Society การผลักดัน ระบบประกันคุณภาพการเรียนรู้ออนไลน์ ในชื่อ AUNQ-A ร่วมกับ ASEAN University Network (AUN) และการวิจัยร่วมกับ ACU เพื่อกำหนดมาตรฐาน Metadata และระบบตรวจสอบความถูกต้องของใบรับรอง

การขยายบทบาทสู่การเรียนรู้ที่มีผลกระทบต่อแรงงานภูมิภาค

Thai MOOC ได้ร่วมมือกับ ACU ในการพัฒนา Micro-Credentials เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะแรงงานในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยหลักสูตรที่มุ่งเน้นทักษะเฉพาะ เช่น Entrepreneurial Mindset หรือ Digital Competency for the Future Workforce ซึ่งหลักสูตรเหล่านี้ได้รับการรับรองแบบโดยนักวิชาการจากหลายประเทศในอาเซียน และมีแผนจะผลักดันเข้าสู่ระบบคุณวุฒิ ASEAN (AQRF)

Thai MOOC ไม่ได้จำกัดบทบาทของตนอยู่แค่ในระดับประเทศอีกต่อไป หากแต่ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็น “ศูนย์กลางความรู้ดิจิทัลของอาเซียน” ด้วยระบบโครงสร้างที่ครบวงจร ความสามารถในการออกแบบหลักสูตรร่วม และความสามารถในการปรับใช้มาตรฐานสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทเรียนจาก Thai MOOC จึงเป็นต้นแบบสำคัญสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ที่ต้องการยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล

ภาพที่ 5.9 पोสเตอร์ประชาสัมพันธ์การพัฒนาทักษะผ่าน Thai MOOC ของสถานทูตไทยประจำมาเลเซีย

บทบาทของ MOOC ในการสนับสนุนเป้าหมาย SDGs

ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับ SDGs

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่สหประชาชาติประกาศใช้ในปี ค.ศ. 2015 ครอบคลุมเป้าหมาย 17 ข้อ เพื่อสร้างโลกที่มีความเท่าเทียม ยั่งยืน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภายในปี 2030 ในบรรดาเป้าหมายทั้งหมด SDG 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ (Quality Education) ได้รับการยอมรับว่าเป็น "หัวใจ" ของเป้าหมายอื่น ๆ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ ขจัดความยากจน พัฒนาสุขภาพ และสร้างเศรษฐกิจที่มีความยืดหยุ่น ซึ่ง MOOC (Massive Open Online Courses) ในฐานะกลไกการเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงได้ฟรีหรือมีต้นทุนต่ำ มีบทบาทชัดเจนในการสนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย SDGs โดยเฉพาะในประเด็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน และการสร้างสังคมที่มีความรู้เท่าทันดิจิทัล ในประเทศไทย Thai MOOC ภายใต้การดำเนินงานของโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (TCU) ได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นกลไกสนับสนุนการบรรลุ SDGs ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 4 มิติหลัก ได้แก่ การศึกษา (SDG 4), ความเท่าเทียม (SDG 10), การจ้างงานและทักษะอาชีพ (SDG 8), และความร่วมมือระดับสากล (SDG 17) โดยตัวอย่างรายวิชาเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ และการนำไปใช้ปฏิบัติกับองค์กรภาคธุรกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าอบรม

มีความรู้และความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของ Sustainable Development Goals: SDGs 17 ข้อของ องค์การสหประชาชาติ แนวทางในการนำ SDGs ไปสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับการดำเนินงานขององค์กรที่ทรงประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถผนวก SDGs เข้ากับการดำเนินธุรกิจขององค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 5.10 ตัวอย่างรายวิชาที่ส่งเสริม SDG ใน Thai MOOC

Thai MOOC กับ SDG 4: การศึกษาที่มีคุณภาพและตลอดชีวิต Thai MOOC มุ่งบทบาทโดยตรงต่อการศึกษามีคุณภาพและตลอดชีวิต โดยการขยายการเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษารวมถึงเพิ่มจำนวนผู้มีทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานและผู้ประกอบการ ซึ่ง Thai MOOC สนับสนุนเป้าหมายเหล่านี้ผ่านการเปิดหลักสูตรมากกว่า 700 วิชา ครอบคลุมหลายสาขา เช่น เทคโนโลยี ธุรกิจ สุขภาพ และภาษา การให้บริการแบบ ฟรี ไม่มีข้อจำกัดด้านอายุหรือวุฒิการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น Digital Literacy, Entrepreneurial Skills รวมถึงการใช้ระบบ Micro-Credentials เพื่อรองรับการเรียนรู้แบบสั้น สะสมหน่วยกิตได้จริง

Thai MOOC กับ SDG 8: การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ Thai MOOC สนับสนุนการพัฒนาทักษะอาชีพ โดยเฉพาะทักษะดิจิทัลและทักษะใหม่ (emerging skills) ที่จำเป็นในเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม เช่น หลักสูตรด้าน AI, Data Science, การตลาดดิจิทัล มีความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อ “upskill-reskill” แรงงาน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ประกอบอาชีพอิสระ ที่ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้เทียบโอนเพื่อศึกษาต่อ หรือใช้ในการสมัครงานได้จริง

Thai MOOC กับ SDG 10: การลดความเหลื่อมล้ำ หนึ่งในพันธกิจสำคัญของ Thai MOOC คือการ “เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษา” โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกล ผู้พิการ และผู้สูงอายุ รวมถึงกลุ่มแรงงานนอกระบบ และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับสู่สากล

การขับเคลื่อน MOOC ให้เป็นเครื่องมือหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานแนวคิดทางทฤษฎีที่แข็งแกร่งและทันสมัย ทั้งในมิติของการออกแบบการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจผู้เรียน การส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มที่สอดคล้องกับ บริบทดิจิทัลและความเปลี่ยนแปลงของโลก ตารางต่อไปนี้จะนำเสนอการสังเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดหลัก ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลัง MOOC ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ทฤษฎีทางเทคโนโลยีการศึกษา และกรอบนโยบายระดับนานาชาติ โดยมุ่งเน้นการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนบทบาทของ MOOC ในการยกระดับ การศึกษาไทยและอาเซียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และการเปลี่ยนผ่านสู่สากล

ตารางที่ 5.2 ทฤษฎี แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลัง และการประยุกต์ใช้กับ Thai MOOC

ทฤษฎี	แนวคิดสำคัญ	การประยุกต์ใช้กับ MOOC	แหล่งอ้างอิง
Connectivism	การเรียนรู้เกิดจากการ เชื่อมโยงข้อมูล ความรู้ และเครือข่าย	ใช้ในการออกแบบ MOOC ให้ผู้เรียน สร้างเครือข่ายความรู้ผ่านกิจกรรม ร่วมเรียน เช่น ฟอรัมหรือ Peer Review	Siemens, G. (2020).
Lifelong Learning Theory	การเรียนรู้ควรดำเนินอย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับช่วงชีวิต ของผู้เรียน	MOOC เป็นเครื่องมือส่งเสริมการ เรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านระบบ Micro-Credentials, Credit Bank และ ระบบแนะนำรายบุคคล	UNESCO Institute for Lifelong Learning (2021)
Self-Directed Learning	ผู้เรียนควบคุมเป้าหมาย แผน และวิธีการเรียนรู้ ด้วยตนเอง	MOOC ออกแบบให้ผู้เรียนเลือก เส้นทาง การเรียนรู้ได้เอง เช่น Personalized learning path, Self-paced modules	Cazan & Truța (2020)
Transformative Learning	การเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลง มุมมองของผู้เรียนอย่าง ลึกซึ้ง	ใช้กับ MOOC ที่เน้นเนื้อหา ด้าน พลเมืองโลก ความยั่งยืน หรือทักษะ อนาคต เช่น Global Citizenship	Mezirow, J. (2020)
Open Education Paradigm	การเปิดการศึกษาอย่างเสรี ทั้งในด้านเนื้อหา โอกาส และวิธีเรียนรู้	MOOC ส่งเสริม OER (Open Educational Resources) ที่เข้าถึงฟรี มีการเผยแพร่ภายใต้ open licenses	Inamorato dos Santos, A. (2020),
21st Century Skills Framework	การเรียนรู้ต้องเสริมสร้าง ทักษะการคิด วิเคราะห์ ความร่วมมือ และดิจิทัล	MOOC สร้างทักษะ soft skills และ digital skills ผ่านการเรียนรู้แบบ active และ collaborative	World Economic Forum (2023)
Digital Learning Ecology	การเรียนรู้เกิดขึ้นในระบบ นิเวศดิจิทัลที่เชื่อมโยง แพลตฟอร์ม ทรัพยากร และชุมชน	การพัฒนา Thai MOOC ให้เป็น “ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล” ที่ เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียน สถาบัน และ ตลาดแรงงาน	Chatti & Schroeder (2021)

ความท้าทายในการขยาย MOOC สู่ความยั่งยืน

แม้ว่า MOOC (Massive Open Online Courses) จะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล แต่การขยาย MOOC ให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนยังคงเผชิญกับความท้าทายหลากหลายด้าน ทั้งในมิติของนโยบาย คุณภาพ เทคโนโลยี และความร่วมมือระดับนานาชาติ ความเข้าใจต่อความท้าทายเหล่านี้อย่างถ่องแท้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาแนวทางที่ตอบโจทย์และขับเคลื่อนการเรียนรู้แบบเปิดให้กลายเป็นกลไกหลักของสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

หนึ่งในความท้าทายที่สำคัญคือ การขาดกรอบนโยบายที่รองรับการยอมรับผลการเรียนรู้จาก MOOC ในระบบการศึกษาและการจ้างงานอย่างเป็นทางการ แม้จะมีความพยายามในการพัฒนา Micro-Credentials และระบบ Credit Bank แต่ในหลายกรณี ใบรับรองจาก MOOC ยังไม่ได้รับการยอมรับจากมหาวิทยาลัยหรือสถานประกอบการในระดับกว้างขวางเท่าที่ควร ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และทำให้การลงทุนในระบบ MOOC ขาดความต่อเนื่อง

Micro credential collaboration with JMOOC

ภาพที่ 5.11 การร่วมมือกับ JMOOC ในด้านของ Micro Credential

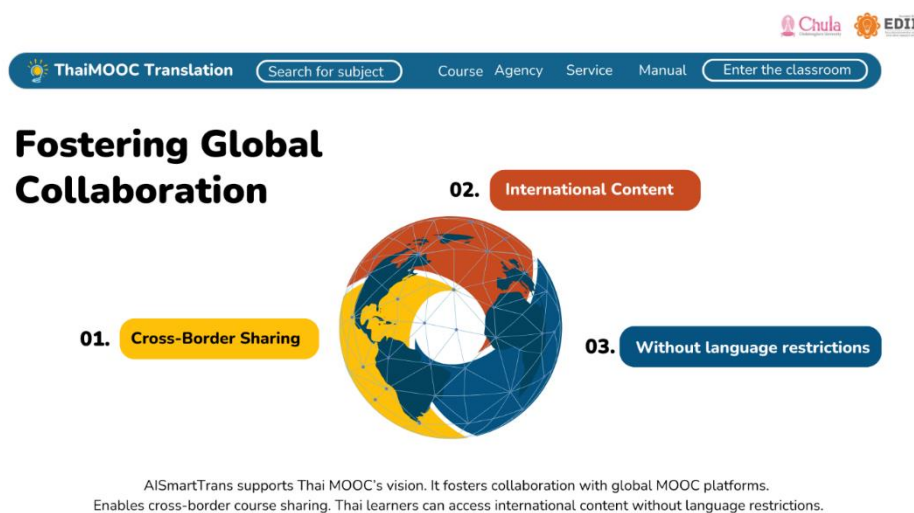
ประเด็นด้านคุณภาพของเนื้อหาและการเรียนรู้ ก็เป็นอีกหนึ่งข้อท้าทายสำคัญ การพัฒนา MOOC ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบการเรียนรู้ดิจิทัล (instructional design) ซึ่งอาจยังขาดแคลนในหลายสถาบัน นอกจากนี้ ระบบการประกันคุณภาพเฉพาะสำหรับหลักสูตรออนไลน์โดยเฉพาะยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น เช่น ความพยายามของ ASEAN ในการพัฒนา AUN-QA เพื่อรองรับหลักสูตรแบบเปิดโดยเฉพาะ ซึ่งยังต้องอาศัยเวลาและความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการพัฒนาให้สมบูรณ์และนำไปใช้จริงได้ในระดับภูมิภาค

ด้านเทคโนโลยีและการเข้าถึง ก็เป็นความท้าทายที่ยังต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ผู้สูงอายุ หรือผู้มีความพิการ อาจประสบปัญหาด้านอุปกรณ์ อินเทอร์เน็ต

หรือขาดทักษะด้านดิจิทัล (digital literacy) ทำให้ไม่สามารถเข้าถึง MOOC ได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ MOOC บางรายวิชายังออกแบบมาโดยเน้นผู้เรียนทั่วไปในเมืองหรือผู้มีพื้นฐานทางการศึกษาดีอยู่แล้ว จึงอาจไม่ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการโอกาสทางการเรียนรู้มากที่สุด

ความยั่งยืนทางการเงินและทรัพยากรบุคคล ก็เป็นอีกประเด็นที่ไม่ควรมองข้าม MOOC ส่วนใหญ่มักเปิดสอนฟรีหรือเก็บค่าบริการในอัตราต่ำ ทำให้รายได้ไม่สามารถนำมาเลี้ยงระบบได้อย่างเพียงพอ การพัฒนาแพลตฟอร์ม การดูแลระบบ การผลิตสื่อคุณภาพสูง และการสนับสนุนผู้เรียน ล้วนต้องใช้งบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การพึ่งพาเพียงงบประมาณของรัฐหรือทุนวิจัยระยะสั้นจึงไม่เพียงพอในระยะยาว

สุดท้ายคือ ความท้าทายด้าน**ความร่วมมือระดับสากล** แม้มีความพยายามสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เช่น ASEAN Cyber University (ACU) หรือความร่วมมือกับ K-MOOC และ JMOOC แต่การแลกเปลี่ยนหลักสูตร เทียบโอนหน่วยกิต หรือการยอมรับใบรับรองข้ามประเทศ ยังติดขัดด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมาย โครงสร้างระบบคุณวุฒิที่ต่างกัน รวมถึงความไม่สอดคล้องของมาตรฐานเทคโนโลยี เช่น Metadata, API และระบบประกันคุณภาพ

ภาพที่ 5.12 การใช้ AI เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในระดับสากล

ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า การขยาย MOOC สู่ความยั่งยืนไม่ใช่เพียงเรื่องของเทคโนโลยีหรือการผลิตหลักสูตรเท่านั้น แต่ต้องเป็นการดำเนินงานเชิงระบบที่บูรณาการหลายมิติ ทั้งด้านนโยบาย กฎหมาย เทคโนโลยี และความร่วมมือในระดับประเทศและภูมิภาค การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างเหล่านี้จึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยการผลักดันอย่างต่อเนื่องจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ MOOC กลายเป็นรากฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

บทสรุป

การเสริมพลัง MOOC ไม่ได้เป็นเพียงการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ แต่เป็นการยกระดับแนวคิด ระบบ และโครงสร้างของการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ก้าวทันโลกดิจิทัลและสังคมฐานความรู้ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน MOOC ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการขยายโอกาสการศึกษาอย่างเท่าเทียม สนับสนุนการพัฒนาทักษะแห่งอนาคต และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องทั้งในระบบและนอกระบบ กรณีศึกษา Thai MOOC สะท้อนให้เห็นถึงการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ออนไลน์ที่ครบวงจรและสามารถตอบโจทย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในมิติของการสะสมหน่วยกิตผ่าน Credit Bank การพัฒนา Micro-Credentials ที่สามารถใช้ได้จริง การประกันคุณภาพหลักสูตร การเข้าถึงของผู้เรียนหลากหลายกลุ่ม ตลอดจนความร่วมมือระดับภูมิภาคกับ ACU และความพยายามผลักดันมาตรฐานคุณวุฒิออนไลน์ในระดับอาเซียน (AUNQ-A)

อย่างไรก็ตามการขยาย MOOC ให้เติบโตอย่างยั่งยืนยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านโครงสร้างนโยบาย การยอมรับผลการเรียนรู้ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล และความต่อเนื่องทางการเงินและบุคลากร ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายจึงควรมุ่งพัฒนาใน 5 มิติหลัก ได้แก่ การสร้างระบบสนับสนุนเชิงโครงสร้าง การรับรองผลการเรียนรู้ การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และการสร้างความยั่งยืนทางการเงินและทรัพยากร ในภาพรวมการเสริมพลัง MOOC ให้ยั่งยืนและก้าวสู่ระดับสากลต้องอาศัยการขับเคลื่อนอย่างบูรณาการ ทั้งจากภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรภาคเอกชน และผู้เรียนในฐานะผู้มีส่วนร่วมที่สำคัญ การเรียนรู้แบบเปิดในโลกยุคใหม่จะไม่อาจเกิดขึ้นได้เพียงแค่เทคโนโลยี แต่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ ระบบนิเวศ และเจตจำนงร่วมในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงในทุกระดับ

ประเด็นชวนคิดสำคัญในการเสริมพลัง MOOC เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับสู่สากล

1. เราจะเปลี่ยน MOOC จาก "พื้นที่เรียนรู้ทางเลือก" ให้กลายเป็น "กลไกหลักของระบบการศึกษาแห่งอนาคต" ได้อย่างไร
2. ประเด็นในด้านใบรับรองจาก MOOC ควรมีสถานะอย่างไรในระบบการจ้างงานและการศึกษาระดับชาติ ที่ควรพิจารณาในด้าน ควรถูกเทียบโอนหน่วยกิตได้หรือไม่และต้องผ่านการรับรองโดยหน่วยงานใด จึงจะได้รับความเชื่อถือ
3. ในบริบทของอาเซียนที่มีความหลากหลายด้านภาษาและเทคโนโลยี ความเท่าเทียมในการเข้าถึง MOOC ควรถูกออกแบบอย่างไร
4. ถ้ารัฐไม่มีงบประมาณสนับสนุน MOOC ต่อเนื่อง เราควรมีโมเดลการเงินแบบใดที่ยังคงรักษาความเป็น “การเรียนรู้เพื่อทุกคน”
5. ความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น Thai MOOC-ACU จะต่อยอดไปสู่การพัฒนาหลักสูตรข้ามพรมแดนได้จริงหรือไม่ มีอุปสรรคด้านนโยบายหรือระบบคุณวุฒิหรือไม่ รวมถึงจะสร้างระบบร่วมรับรอง (co-certification) ได้อย่างไร

6. MOOC ที่มีคุณภาพต้องประกอบด้วยอะไรบ้างในมุมมองของผู้เรียน มีความยืดหยุ่น ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา การมีปฏิสัมพันธ์ รวมถึงระบบติดตามผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นอย่างไร
7. ถ้านาคตของการเรียนรู้คือ AI + MOOC เราควรเตรียมตัวอย่างไรในฐานะผู้พัฒนา MOOC หรือผู้กำหนดนโยบาย
8. จะทำอย่างไรให้ MOOC ไม่กลายเป็นอีกหนึ่ง “ความเหลื่อมล้ำ” สำหรับผู้ที่ไม่มีความคุ้นเคยดิจิทัล หรือการเข้าถึงเทคโนโลยี
9. มหาวิทยาลัยไทยควรปรับบทบาทอย่างไรในโลกที่การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในรั้วมหาวิทยาลัยอีกต่อไป
10. เราจะทราบได้อย่างไรว่า MOOC กำลังสร้าง “ผลกระทบ” ที่แท้จริงต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคม ควรมีเครื่องมือชี้วัดอะไรบ้าง และจะเก็บข้อมูลและใช้ประโยชน์จากระบบ Learning Analytics อย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

อนาคตการเรียนรู้ตลอดชีวิต: ทิศทางและโอกาสใหม่ ในระบบนิเวศ Thai MOOC Ecosystem และแนวทางสู่ความยั่งยืน

บทนี้นำเสนอทิศทางใหม่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทของ Thai MOOC ที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ทั่วไป สู่การเป็น “ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตระดับชาติ” ที่มีความยืดหยุ่น เข้าถึงง่าย และตอบสนองต่อผู้เรียนทุกกลุ่ม ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI, Micro-Credentials, การเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (personalized learning) การเชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิและตลาดแรงงาน รวมถึงการสื่อสารเชิงกลยุทธ์เพื่อขยายผลกระทบสู่สังคมในวงกว้าง พร้อมชี้ให้เห็นโอกาสใหม่ ความท้าทาย และแนวทางสู่ความยั่งยืนในอนาคต ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

- บทนำ
- ทิศทางใหม่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบท Thai MOOC
- การเชื่อมโยงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ Thai MOOC
- ตารางสังเคราะห์และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- โอกาสใหม่ในการขับเคลื่อน Thai MOOC สู่ความยั่งยืน
- บทบาทของการสื่อสารในระบบนิเวศ Thai MOOC
- บทสรุป
- ประเด็นชวนคิด

บทนำ

โลกยุคดิจิทัลในปัจจุบันกำลังเคลื่อนเข้าสู่ยุคแห่งปัญญาประดิษฐ์และการเรียนรู้แบบอัตโนมัติอย่างเต็มรูปแบบ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปรับตัว ทนทาน และเติบโตท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) พ.ศ. 2563–2570 ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายโอกาสการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำ (ศูนย์บริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2567)

ระบบนิเวศ Thai MOOC นับเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความท้าทายดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้แบบไม่มีข้อจำกัด และไม่มีค่าใช้จ่าย เป็นการขับเคลื่อนแนวคิด “ความรู้เป็นของทุกคน” อย่างแท้จริง ทั้งนี้ Thai MOOC ไม่ได้เป็นเพียงคลังบทเรียนออนไลน์เท่านั้น แต่กำลังก้าวสู่บทบาทของ “แพลตฟอร์มกลางระดับชาติ” ที่เชื่อมโยงหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน และชุมชนวิชาชีพในการสร้างระบบเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เข้มแข็งและยั่งยืน ในบริบทของการเรียนรู้สมัยใหม่ แนวโน้มสำคัญที่ปรากฏชัดคือการพัฒนาหลักสูตรแบบ Microlearning, Micro-Credentials และการเรียนรู้แบบ Cross-Institutional Learning ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนล่วงหน้า เรียนข้ามสถาบัน และเรียนในรูปแบบยืดหยุ่นตามความสนใจและความพร้อมของตนเอง (MOE, 2567) รายงานโครงการการพัฒนารายวิชาศึกษาทั่วไปผ่าน MOOC ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของแนวทางนี้ในการส่งเสริมทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 และการเตรียมกำลังคนแห่งอนาคตในด้านปัญญาประดิษฐ์ ความยั่งยืน และเทคโนโลยีดิจิทัล ขณะเดียวกัน การบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ากับ Thai MOOC โดยเฉพาะในด้าน AI Translation Ecosystem ซึ่งประกอบด้วย Speech-to-Text, Machine Translation และ Text-to-Speech กำลังเปลี่ยนรูปแบบการเข้าถึงเนื้อหาให้สามารถรองรับผู้เรียนหลากหลายภาษาและภูมิหลัง วางรากฐานให้ Thai MOOC สามารถเติบโตในระดับภูมิภาคและนานาชาติได้อย่างมั่นคง (Castilho et al., 2017; Fu & Liu, 2024) เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยลดต้นทุน เพิ่มความเร็วในการผลิตเนื้อหา และเพิ่มคุณภาพประสบการณ์ของผู้เรียน ทั้งยังรองรับการนำ Thai MOOC ไปใช้ในบริบทข้ามภาษา ข้ามประเทศ ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาตลอดชีวิตของไทยให้ก้าวทันโลกอย่างมีศักยภาพ แม้จะมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนโยบาย แต่การสร้างความยั่งยืนของ Thai MOOC Ecosystem ยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การบริหารจัดการข้อมูลผู้เรียน (Data Governance), การสร้างโมเดลธุรกิจเพื่อความมั่นคงทางการเงิน (Sustainable Business Model), การยอมรับคุณวุฒิจาก MOOC ในระบบการศึกษาและแรงงาน รวมถึงความจำเป็นในการพัฒนาครูและอาจารย์ให้สามารถออกแบบและสอนในรูปแบบ MOOC ได้อย่างมีคุณภาพ

บทต่อไปในหนังสือเล่มนี้จะนำเสนอ ทิศทางใหม่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในยุค AI ผ่าน Thai MOOC รวมถึงการวิเคราะห์โอกาส ความเสี่ยง และแนวทางเชิงกลยุทธ์สู่การเป็น “ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตระดับชาติ” ที่มีความยืดหยุ่น เข้าถึงได้ และยั่งยืนอย่างแท้จริง

ทิศทางใหม่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบท Thai MOOC

Thai MOOC ไม่ได้เป็นเพียงระบบการเรียนออนไลน์แบบเปิด (Massive Open Online Course) เท่านั้น แต่กำลังก้าวสู่การเป็น “แพลตฟอร์มกลางของระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ” โดยมีทิศทางการพัฒนาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นชัดเจน ได้แก่

1. การส่งเสริมการเรียนรู้ล่วงหน้าและข้ามสถาบัน

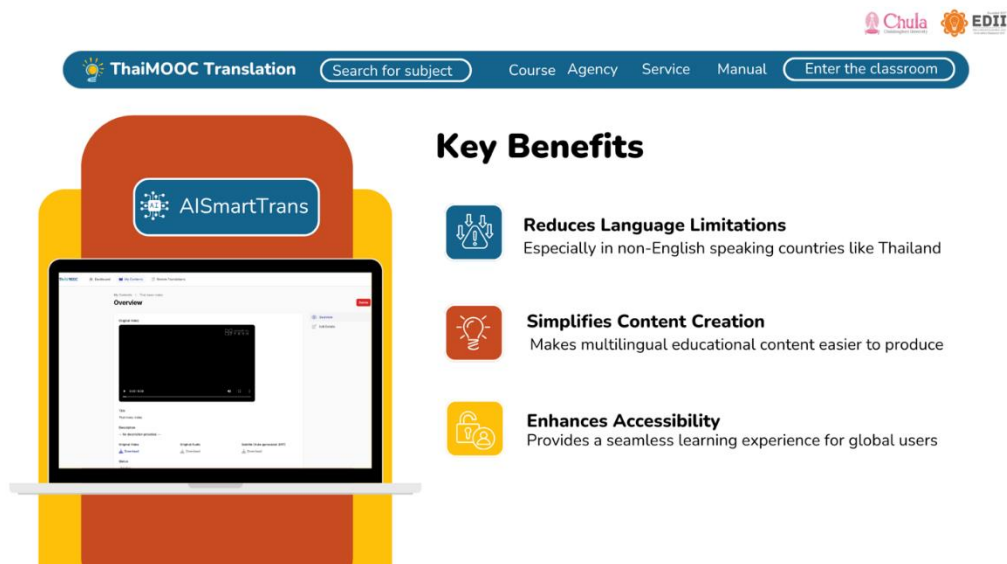
Thai MOOC มีแนวโน้มชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตรแบบสั้น (short course) ที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น และสามารถต่อยอดสะสมเป็นหน่วยกิตหรือประกาศนียบัตรได้ เช่น “หลักสูตร AI สำหรับผู้เริ่มต้น” หรือ “STEM เพื่อความยั่งยืน” ซึ่งสามารถเรียนแยกกันได้ และเมื่อนำมารวมกันจะได้ “ชุดความรู้” ที่ตอบโจทย์อาชีพในยุคใหม่ (Chulalongkorn University, 2024; Office of the Permanent Secretary, MHESI, 2023) นอกจากนี้รายวิชาบน Thai MOOC เริ่มได้รับการออกแบบให้สามารถรองรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาในการเรียน “ล่วงหน้า” (Advanced Placement) และ “ข้ามสถาบัน” (Cross-Institutional Learning) โดยมุ่งเน้นทักษะสมัยใหม่ เช่น ความเข้าใจเรื่องอาชญากรรมไซเบอร์ และการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น

2. การเรียนรู้เฉพาะบุคคลด้วยเทคโนโลยี (Personalized & AI-driven Learning)

การบูรณาการระบบปัญญาประดิษฐ์ เช่น ระบบแนะนำหลักสูตรตามโปรไฟล์ผู้เรียน, การใช้ AI แปลภาษาในวิดีโอและเนื้อหา รวมถึง Learning Analytics สำหรับติดตามพฤติกรรมการเรียนรู้แบบเรียลไทม์ ทำให้ Thai MOOC สามารถปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนมากขึ้น (Fu & Liu, 2024; Castilho et al., 2017; Thai MOOC AI Translation Project, 2024)

3. พัฒนาแพลตฟอร์มการแปลภาษาด้วย AI เพื่อรองรับผู้เรียนหลากหลายภาษา

Thai MOOC ได้ริเริ่มการบูรณาการระบบ AI Translation Ecosystem โดยใช้เทคโนโลยี Speech-to-Text, Machine Translation และ Text-to-Speech เพื่อแปลงวิดีโอเป็นข้อความ แปลภาษา และแปลงกลับเป็นเสียง เพื่อสนับสนุนผู้เรียนทั้งในประเทศและระดับนานาชาติ

ภาพที่ 6.1 AISmartTrans เครื่องมือในการแปลภาษาของ Thai MOOC

4. การเชื่อมโยงสู่ระบบคุณวุฒิแห่งชาติและแรงงาน (Recognition & Credit Transfer)

Thai MOOC กำลังพัฒนาระบบ Lifelong Learning Passport หรือ “สมุดสะสมหน่วยกิต” ร่วมกับระบบคลังหน่วยกิตกลาง (Credit Bank) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนไปเทียบโอนเข้ามหาวิทยาลัย หรือใช้ประกอบการสมัครงานได้ (TCU Annual Report, 2023) นอกจากนี้ Thai MOOC ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้เรียนที่สามารถเก็บประวัติการเรียนรู้ และสะสมหน่วยกิตจากรายวิชาต่าง ๆ เพื่อสามารถนำไปเทียบโอนกับมหาวิทยาลัย และพัฒนาทักษะเชิงอาชีพในยุคดิจิทัล

5. การเรียนรู้แบบไร้พรมแดนและข้ามสถาบัน (Cross-Institutional & Borderless Learning)

แนวทางการเรียนข้ามสถาบัน (Cross-Institutional Learning) และการเรียนล่วงหน้า (Advanced Placement) โดยใช้ Thai MOOC เป็นแพลตฟอร์มกลาง กำลังกลายเป็นทางเลือกที่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เริ่มนำไปใช้ร่วมกัน เช่น Chula MOOC Flexi เป็นต้น

ภาพที่ 6.2 ทิศทางใหม่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบท Thai MOOC

การเชื่อมโยงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทิศทางใหม่ของ Thai MOOC

การออกแบบและพัฒนาระบบ Thai MOOC ให้สอดคล้องกับทิศทางใหม่ของการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น สอดรับกับทฤษฎีหลักด้านการเรียนรู้ เทคโนโลยี และการยอมรับนวัตกรรมดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model - TAM)

ในกรณีของ Thai MOOC การออกแบบระบบ AI Translation ที่เน้นการใช้งานง่าย (Perceived Ease of Use) และแสดงผลลัพธ์ที่ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ในการใช้งาน (Perceived Usefulness) เช่น การแปลเนื้อหาทันที การแนะนำหลักสูตรที่เหมาะสม ล้วนเป็นการตอบสนองต่อปัจจัยใน TAM และเป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้เรียนยอมรับ MOOC เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ระยะยาว

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning – SDL)

หลักสูตรบน Thai MOOC ที่เน้น microlearning และ modular design เช่น การเขียนโปรแกรม Python หรือสะเต็มศึกษาเพื่อความยั่งยืน ต่างก็ถูกออกแบบเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมแบบ SDL อย่างเป็นระบบจากการที่ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง และเลือกวิธีเรียน และประเมินผลการเรียนของตนได้ สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้แบบ “Self-Paced” บน Thai MOOC ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเวลาใดก็ได้ และกลับมาเรียนซ้ำได้ตลอดเวลา

3. ทฤษฎี Connectivism

แนวคิดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล และ Connectivism มองว่าความรู้ในยุคใหม่ไม่ได้อยู่แค่ในตัวผู้เรียนเท่านั้น แต่กระจายอยู่ในเครือข่าย (Network) เช่น บนอินเทอร์เน็ต, สื่อสังคมออนไลน์, และแพลตฟอร์มอย่าง Thai MOOC ซึ่งแนวคิดนี้รองรับการพัฒนาระบบ “Cross-Institutional Learning” และ “Learning Community” ซึ่ง Thai MOOC กำลังผลักดันในรูปแบบ “การเรียนรู้แบบร่วมมือบนแพลตฟอร์มกลาง” และการจัดกิจกรรมเสริม เช่น ฟอรัมสนทนา บอร์ดถาม-ตอบ

4. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น (Flexible Learning Theory)

แนวคิดนี้เน้นความหลากหลายของช่องทางการเข้าถึง (time, place, pace, path) และความสามารถในการเลือกวิธีเรียนรู้ตามบริบทของตน ซึ่งสะท้อนอย่างชัดเจนใน Thai MOOC ที่เปิดให้ผู้เรียนจากหลากหลายวัย วุฒิ ภูมิหลัง สามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา และมีระบบสะสมหน่วยกิตระยะยาวผ่าน Digital Credit Bank

5. แนวคิด Lifelong Learning Ecosystem

แนวคิดนี้พัฒนาโดยองค์กรระดับโลก เช่น UNESCO และ OECD ระบุว่า “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ต้องอยู่บนฐานของระบบนิเวศที่บูรณาการองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ผู้เรียนทุกช่วงวัย เทคโนโลยีการเรียนรู้ นโยบายระดับชาติ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และกลไกรับรองคุณวุฒิ และการเชื่อมโยงกับแรงงาน ซึ่ง Thai MOOC กำลังดำเนินการตามแนวคิดนี้เป็นระบบ ทั้งในด้านการใช้ AI, ระบบ Credit Transfer, การสนับสนุนการเรียนรู้ในโรงเรียน-มหาวิทยาลัย-บุคลากรภาครัฐ และการพัฒนาไปสู่การเทียบโอนคุณวุฒิแห่งชาติ

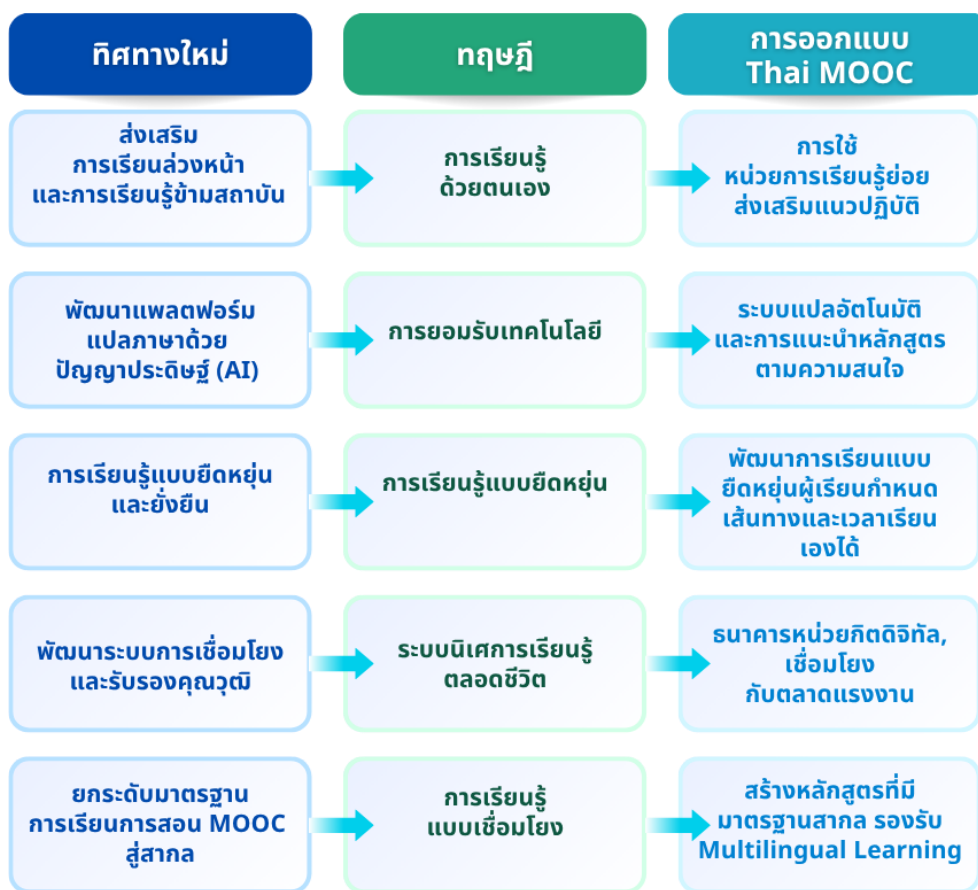
ตารางที่ 6.1 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทิศทางใหม่ แนวปฏิบัติ เทคโนโลยีและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทิศทางใหม่	แนวปฏิบัติใน Thai MOOC	เทคโนโลยี/ กลไกสนับสนุน	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
การเรียนรู้ล่วงหน้า และข้ามสถาบัน	เปิดเรียนรายวิชาศึกษาทั่วไปผ่าน MOOC ร่วมกับ Chula MOOC	Credit Transfer, Cross- Institutional Enrollment	Self-Directed Learning
แพลตฟอร์มรองรับผู้เรียน หลากหลายภาษา	ใช้ AI แปลภาษาในบทเรียนวิดีโอ Thai MOOC	Google Cloud AI, Translation APIs	Technology Acceptance Model (TAM)
การเรียนรู้แบบยืดหยุ่น และยั่งยืน	ผู้เรียนเลือกเวลาและเส้นทางเรียนเอง, ระบบเรียนรู้ไร้กำหนดเวลา	ระบบเรียนแบบ Self-paced, Learning Analytics	Flexible Learning Theory
การเรียนรู้แบบแยกหน่วย (Microlearning)	ออกแบบหลักสูตรแบบหน่วยเรียนย่อย (Modules) ต่อรวมได้	Micro- Credentials, Modular Curriculum	Lifelong Learning Ecosystem (OECD)
การเชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน และการรับรองคุณวุฒิ	พัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต, Digital Wallet & Badge	Credit Bank, Blockchain Certification	Lifelong Learning + Competency- based Education
การยกระดับสู่ระดับสากล	สร้างหลักสูตรที่มีมาตรฐานสากล และรองรับ Multilingual Learning	MOOC Standards, AI Translation, TraMOOC model	Connectivism

Thai MOOC ในฐานะแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลระดับชาติ ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อทิศทางใหม่ของการศึกษายุคดิจิทัล โดยอาศัยการบูรณาการแนวปฏิบัติ เทคโนโลยี และทฤษฎีการเรียนรู้ที่หลากหลายเข้าด้วยกัน หนึ่งในแนวโน้มสำคัญคือ การเรียนรู้ล่วงหน้าและข้ามสถาบัน ซึ่ง Thai MOOC ดำเนินการโดยเปิดรายวิชาศึกษาทั่วไปร่วมกับ Chula MOOC และสนับสนุนระบบการลงทะเบียนเรียนข้ามสถาบันและการเทียบโอนหน่วยกิต (Credit Transfer) ภายใต้แนวคิด Self-Directed Learning ที่ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเองได้ อีกมิติหนึ่งคือการสร้างแพลตฟอร์มรองรับผู้เรียนที่หลากหลายภาษา ผ่านการใช้ AI แปลภาษาวิดีโอในบทเรียน โดยอิงจากโมเดล Technology Acceptance Model (TAM)

ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้สะดวกขึ้น Thai MOOC ยังส่งเสริมการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น (Flexible Learning) ที่ผู้เรียนสามารถกำหนดเวลาและเส้นทางการเรียนรู้เองได้ พร้อมระบบ Self-paced และ Learning Analytics เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงได้ตลอดเวลา แนวปฏิบัตินี้สอดคล้องกับ Flexible Learning Theory ซึ่งเน้นการเรียนรู้ที่ปรับให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคน

นอกจากนี้ Thai MOOC ได้พัฒนาหลักสูตรแบบ Microlearning โดยออกแบบเนื้อหาให้เป็นหน่วยย่อย (Modules) ที่สามารถสะสมและประกอบเป็นวุฒิบัตรขนาดย่อ (Micro-Credentials) ได้อย่างยืดหยุ่น ตามแนวคิด Lifelong Learning Ecosystem ของ OECD ที่เน้นการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้านการเชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน Thai MOOC ได้พัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) และระบบยืนยันตัวตนและคุณวุฒิด้วย Blockchain เพื่อสนับสนุนการรับรองคุณวุฒิแบบ Competency-based ซึ่งอ้างอิงทฤษฎี Lifelong Learning + Competency-Based Education สุดท้าย Thai MOOC ได้ตั้งเป้าสู่การยกระดับสู่ระดับสากล โดยพัฒนาหลักสูตรที่ได้มาตรฐานสากล รองรับผู้เรียนต่างชาติด้วยระบบ Multilingual Learning ภายใต้แนวคิด Connectivism ที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงความรู้ผ่านเครือข่าย

ภาพที่ 6.3 แผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ทิศทางใหม่ – ทฤษฎี – การออกแบบ Thai MOOC

โอกาสใหม่ในการขับเคลื่อน Thai MOOC สู่ความยั่งยืน

การพัฒนา Thai MOOC ไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงการเพิ่มจำนวนหลักสูตรหรือผู้เรียนเท่านั้น แต่จำเป็นต้องสร้าง “ความยั่งยืน” ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี นโยบาย และการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ส่งเสริมโอกาสใหม่หลายประการที่สามารถใช้เป็นจุดเปลี่ยนเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบนิเวศ Thai MOOC ดังนี้

ตารางที่ 6.2 ตารางแสดงโอกาสใหม่และกลยุทธ์สนับสนุนการพัฒนา Thai MOOC อย่างยั่งยืน

โอกาสใหม่	รายละเอียด	ศักยภาพเชิงกลยุทธ์
การสนับสนุนนโยบายชาติ	Thai MOOC อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผน อววน. ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต	เพิ่มโอกาสการบูรณาการกับหน่วยงานรัฐ, ได้รับงบประมาณสนับสนุนต่อเนื่อง
ความร่วมมือระดับอาเซียน และ นานาชาติ	เปิดรับหลักสูตรจากต่างประเทศ และการเชื่อมต่อกับ ASEAN MOOCs, UNESCO, AI MOOC Alliance	ขยายผู้เรียนข้ามพรมแดน และยกระดับ Thai MOOC สู่ระดับภูมิภาค
การบูรณาการ AI และเทคโนโลยีเปิด	ใช้ AI Translation, Personalized Recommendation, Learning Analytics	ลดต้นทุนการพัฒนาหลักสูตร เพิ่มคุณภาพและประสบการณ์ผู้เรียน
ระบบ Micro-Credentials & Credit Bank	รองรับการเรียนรู้แบบ modular และการสะสมหน่วยกิตข้ามหลักสูตร	ส่งเสริมการเรียนรู้ระยะยาว และการเทียบโอนในระบบอุดมศึกษา
การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และอุตสาหกรรม	พัฒนา MOOC สายวิชาชีพร่วมกับองค์กร เช่น Digital Skills, AI, ESG	เพิ่มความเกี่ยวข้องกับตลาดแรงงาน และสร้างรายได้ร่วมแบบ PPP (Public-Private Partnership) หรือความร่วมมือระหว่างรัฐ-เอกชน
การสร้างเครือข่ายชุมชนผู้เรียน (Learner Community)	ส่งเสริมกิจกรรมเสริม เช่น discussion forum, peer learning, mentorship	สร้าง engagement ต่อเนื่อง และ ความภักดีต่อระบบ Thai MOOC

การสร้างการรับรู้ในฐานะกลไกเสริมพลังระบบนิเวศการเรียนรู้

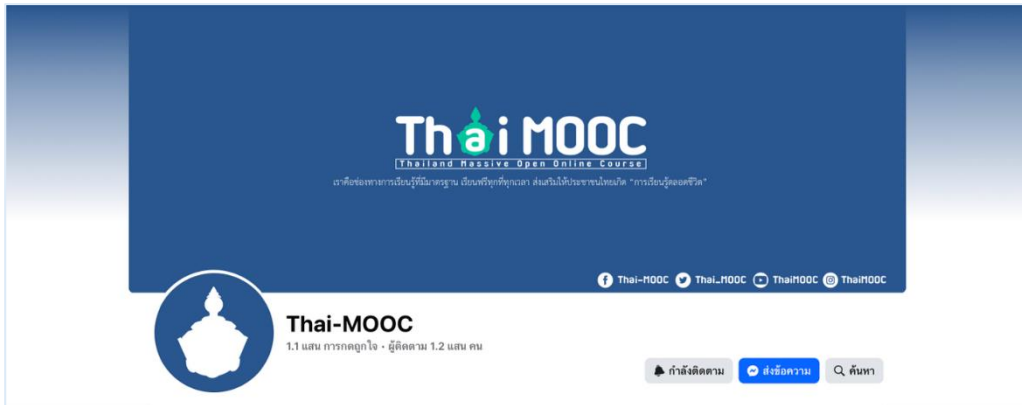
ในบริบทของการขับเคลื่อนระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแพลตฟอร์ม Thai MOOC การมีเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย หลักสูตรที่หลากหลาย และความร่วมมือในระดับสากล ถือเป็นฐานรากที่สำคัญ แต่สิ่งที่จะทำให้ระบบนิเวศนี้ "เคลื่อนไหว" อย่างแท้จริง คือการสร้างการรับรู้ (awareness) และการเห็นคุณค่า (value recognition) ในหมู่ประชาชนต่อโอกาสของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสร้างการรับรู้จึงมิใช่เพียงการประชาสัมพันธ์ หากแต่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ที่มีบทบาทในการเสริมพลัง (empower) และปลูกฝังพลังการเรียนรู้ภายในสังคมอย่างยั่งยืน หนึ่งในความท้าทายของ Thai MOOC ที่ปรากฏในช่วงที่ผ่านมา คือข้อจำกัดด้านการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย แม้แพลตฟอร์มจะมีเนื้อหาคุณภาพที่หลากหลายและเข้าถึงได้ฟรี แต่ผู้คนจำนวนมากยังไม่ทราบว่ามีการให้บริการเช่นนี้อยู่ หรือหากทราบแล้ว ก็ยังไม่เห็นภาพชัดเจนว่าการเรียนรู้นี้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร ด้วยเหตุนี้ โครงการ Thailand Cyber University (TCU) จึงได้ริเริ่มแนวทางการสร้างการรับรู้ในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย สื่อสารด้วยภาษาคน และสื่อสารเรื่องเล่าที่ทรงพลัง เช่น โครงการ Thai MOOC Talk Spark ที่เชิญผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการนำความรู้ไปใช้จริง ตลอดจนผู้สอนที่อยู่เบื้องหลังหลักสูตร มาแบ่งปันเบื้องหลังการสร้างและแรงบันดาลใจ กลไกการสร้างการรับรู้ลักษณะนี้ทำหน้าที่มากกว่าการแนะนำหลักสูตร แต่ทำให้ผู้คนได้ “เชื่อมโยง” การเรียนรู้กับชีวิตจริง เห็นภาพของผู้ที่คล้ายคลึงกับตนเองซึ่งสามารถใช้ Thai MOOC เพื่อพัฒนาทักษะ สมัยครงาน เปิดธุรกิจ หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนเส้นทางชีวิตใหม่ สิ่งเหล่านี้ช่วยปลูกฝังแรงจูงใจในการเรียนรู้ (learning motivation) และสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในฐานะผู้เรียนตลอดชีวิต การสร้างการรับรู้จึงไม่ใช่ภารกิจเฉพาะของฝ่ายประชาสัมพันธ์ แต่เป็นกลไกกลางของระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงระหว่าง “ผู้ให้” และ “ผู้เรียน” ผ่านเรื่องเล่า (narratives) แรงบันดาลใจ และความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม หากกลไกนี้เข้มแข็งมากพอ จะทำให้ Thai MOOC เป็นมากกว่าแพลตฟอร์มออนไลน์ หากแต่กลายเป็น “พื้นที่แห่งโอกาส” ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

ในทิศทางสู่ความยั่งยืน การสร้างการรับรู้เชิงรุกจะทำให้ระบบมีผู้ใช้งานที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง สร้างชุมชนการเรียนรู้ที่มีพลังและขยายผลไปสู่ครอบครัว โรงเรียน สถานประกอบการ และชุมชน สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาระบบนิเวศ Thai MOOC ให้เป็นกลไกหลักของประเทศในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล

บทบาทของการประชาสัมพันธ์ในการเสริมพลัง Thai MOOC Ecosystem

ในขณะที่ Thai MOOC ได้พัฒนาเทคโนโลยี หลักสูตร และกลไกสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างก้าวหน้า การสร้าง “ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วม” จากผู้เรียนและสังคมในวงกว้างกลับกลายเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของระบบ

การสื่อสารสาธารณะจึงมิใช่เพียงการ “ประชาสัมพันธ์” รายวิชาหรือการแจ้งข่าวสาร แต่เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วย ขยายระบบนิเวศ Thai MOOC ออกไปให้เชื่อมโยงกับชีวิตของผู้คน ด้วยวิธีการที่เข้าถึงง่าย สื่อสารได้อย่างมีความหมาย และสร้างพลังร่วมในการเรียนรู้ ซึ่ง Thai MOOC มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ทั้งทาง Facebook, TikTok, Line Official เป็นต้น

ภาพที่ 6.4 Facebook page: Thai MOOC

ภาพที่ 6.5 ตัวอย่างรายการ Thai MOOC Talk ที่ให้ความรู้ในหัวข้อต่าง ๆ

ภาพที่ 6.6 ตัวอย่างรายการ Thai MOOC Talk ที่เชิญวิทยากรจาก edX มาให้ความรู้

Thai-MOOC
19 Jun · 🌐

✨ 10 อันดับรายวิชาที่มีผู้เรียนมากที่สุดใน Thai MOOC ✨
(update ข้อมูล 18 มิถุนายน 2568)... See more

10 รายวิชา

ที่มีผู้เรียนมากที่สุด

เดือน มิถุนายน

เทคโนโลยีการเงิน

ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล

สหกิจศึกษา
การพัฒนาทักษะ
การทำงานใน
ศตวรรษที่ 21

การสมรสตาม
กฎหมายไทย

การเงินส่วนบุคคล

ความรู้เกี่ยวกับ
กระบวนการยุติธรรมทาง
อาญาในการดำเนินคดี
ทุจริตและประพฤติมิชอบ

การพัฒนาบุคลิกภาพ
และการพูดเพื่อสร้าง
Personal Branding

สิทธิมนุษยชนใน
กระบวนการยุติธรรม

มวยไทยขั้นพื้นฐาน

ภาษาอังกฤษเพื่อ
วิชาชีพครู

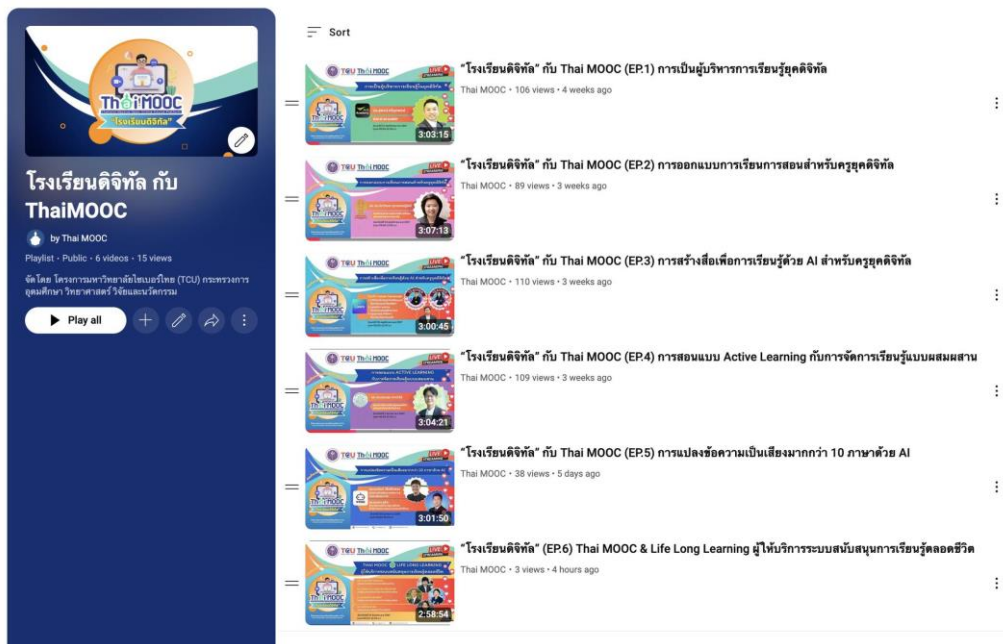
[f: Thai-MOOC](#)
[@Thaimooc](#)
<https://thaimooc.ac.th>

👍 Thai-MOOC + 112 186 shares

ภาพที่ 6.7 ตัวอย่างการประชาสัมพันธ์รายวิชาที่มีผู้เรียนมากที่สุด ประจำเดือนมิถุนายน 2568

ภาพที่ 6.8 การประชาสัมพันธ์ผ่าน TikTok

ภาพที่ 6.9 ตัวอย่าง Playlist โรงเรียนดิจิทัลกับ Thai MOOC ใน YouTube

การประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์: โอกาสใหม่เพื่อความยั่งยืน

ตารางที่ 6.3 ตารางแสดงแสดงแนวทางการประชาสัมพันธ์และโอกาสเชิงกลยุทธ์

แนวทางการประชาสัมพันธ์	โอกาสเชิงกลยุทธ์
แคมเปญการสื่อสารแบบ Storytelling	สร้างแรงบันดาลใจ ขยายผู้เรียนกลุ่มใหม่
ใช้ Influencer/EduTuber เข้าร่วมเรียนแล้วรีวิว	เข้าถึงกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ที่ไม่ใช่นักศึกษา
จัด Thai MOOC Challenge (เรียนแล้วได้เกียรติบัตร+โพสต์ประสบการณ์)	กระตุ้นการมีส่วนร่วมและการบอกต่อจากผู้เรียน
เชื่อมโยงเนื้อหา MOOC กับวันสำคัญ (เช่น วันแรงงาน วันครู วันสิ่งแวดล้อม)	สื่อสารแบบทันสมัยสถานการณ์ สร้างการมีส่วนร่วม ของสังคม

Thai MOOC ไม่ได้อยู่ในระบบนิเวศของเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ในระบบนิเวศของการสื่อสารที่มีชีวิต การบูรณาการการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะผ่าน Facebook, Thai MOOC Talk และสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ จะทำให้ Thai MOOC เป็นมากกว่าคลังเนื้อหา แต่กลายเป็น ขบวนการสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีพลัง สร้างแรงบันดาลใจ และมีผู้ร่วมเดินทางมากขึ้นเรื่อย ๆ

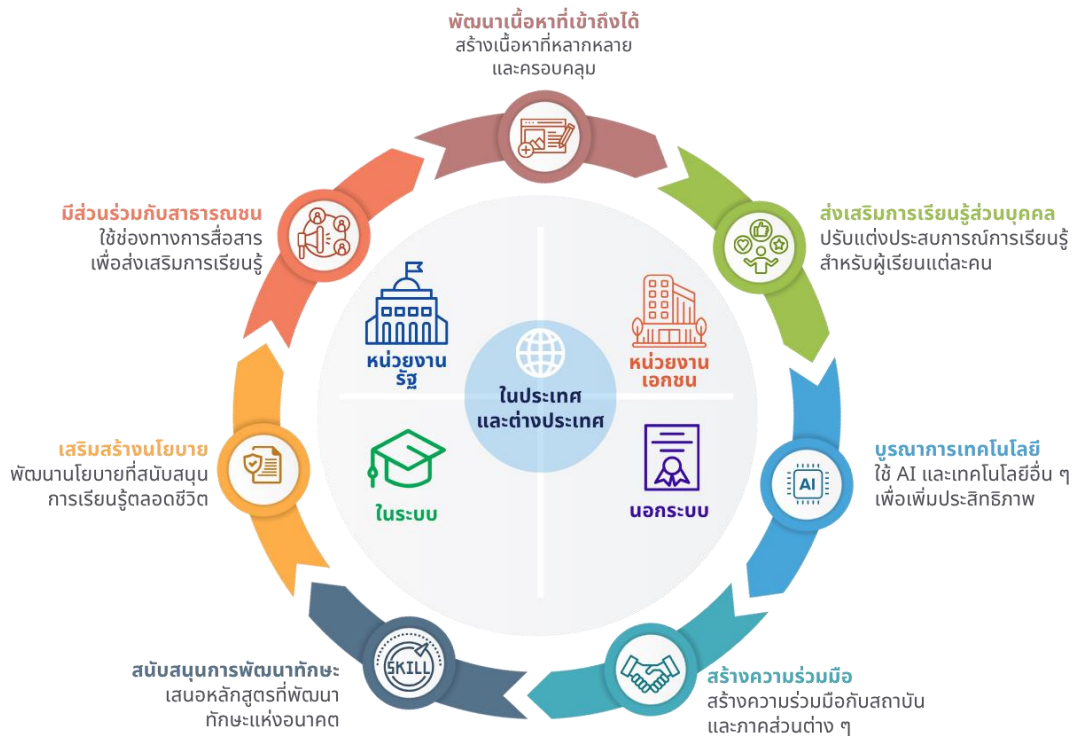
บทสรุป

ในยุคที่โลกหมุนด้วยข้อมูลและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงกลายเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการมีชีวิต การทำงาน และการพัฒนาประเทศ Thai MOOC ในฐานะแพลตฟอร์มกลางของชาติ สำหรับการเรียนรู้ออนไลน์แบบเปิด ได้แสดงบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ ยืดหยุ่น และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย บทนี้ได้นำเสนอ ทิศทางใหม่ของ Thai MOOC ที่ตอบสนองต่อโลกอนาคต เช่น Personalized Learning, Modular Curriculum, AI Translation, Micro-Credentials, และ Cross-Institutional Access พร้อมทั้งชี้ให้เห็น โอกาสใหม่ในการพัฒนา ทั้งในดำนโยบาย ความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมถึงบทบาทของการสื่อสารสาธารณะผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น Thai MOOC Facebook และ Thai MOOC Talk ที่ช่วยเสริมพลังให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา ยิ่งไปกว่านั้น Thai MOOC ยังเป็นพื้นที่สำคัญในการพัฒนา ทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) ให้กับคนไทยทุกช่วงวัย ด้วยรายวิชาที่ครอบคลุม digital skills, green skills, soft skills และ entrepreneurial mindset พร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายที่สนับสนุนการสร้างรายวิชากลุ่มใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงานและการเปลี่ยนผ่านของสังคมไทย

แนวทางสู่ความยั่งยืนของ Thai MOOC จึงไม่ใช่แค่การมีแพลตฟอร์มที่ดีหรือเนื้อหาที่หลากหลายเท่านั้น แต่ต้องเป็น “ระบบนิเวศ” ที่มีนโยบาย เทคโนโลยี ครูผู้สอน ผู้เรียน ภาควิชา และกลไกสนับสนุนที่บูรณาการกันอย่างต่อเนื่อง การลงทุนใน Thai MOOC วันนี้ คือการลงทุนใน “ทุนมนุษย์” และ “ทุนทางปัญญา” ที่จะสร้างสังคมการเรียนรู้แห่งอนาคตอย่างยั่งยืน

ประเด็นชวนคิด

1. Thai MOOC จะสามารถเป็น “ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตระดับชาติ” ได้จริงหรือไม่ หากยังพึ่งพารัฐเป็นหลัก กลไกอะไรบ้างที่ต้องเกิดขึ้นเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมจากมหาวิทยาลัย เอกชน และชุมชน
2. การออกแบบหลักสูตร MOOC ต้องเปลี่ยนแปลงอย่างไรเพื่อรองรับผู้เรียนในโลกที่หลากหลาย ทั้งวัย วุฒิ และภาษา จะออกแบบอย่างไรให้ “วิชาน่าเรียน” กลายเป็น “ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปลี่ยนชีวิต”
3. จะสร้างแรงจูงใจให้คนไทยเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยไม่ต้องบังคับได้อย่างไร การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Thai MOOC Talk จะมีพลังเพียงพอหรือไม่
4. Thai MOOC จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ หรือจะกลายเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่คนเข้าถึงได้เฉพาะกลุ่ม จะออกแบบระบบอย่างไรให้ผู้สูงวัย ผู้พิการ หรือกลุ่มชายขอบเข้าถึงได้จริง
5. เมื่อ AI เริ่มมีบทบาทใน Thai MOOC มากขึ้น บทบาทของครู อาจารย์ หรือผู้สอนจะเปลี่ยนไปอย่างไร จะเป็นผู้ออกแบบ (designer), ผู้โค้ช (coach) หรือเป็นผู้ร่วมเรียนรู้
6. จะมีแนวทางใดบ้างในการประเมิน “ผลกระทบ” ของ Thai MOOC ไม่ใช่แค่จำนวนนักเรียน แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตผู้เรียน จะใช้โมเดลใด เช่น Kirkpatrick, Impact Chain, หรือ Narrative Evaluation

ภาพที่ 6.10 วงจรการพัฒนา Thai MOOC

Thai MOOC กำลังเปลี่ยนผ่านจากแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ทั่วไป สู่ระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิตระดับชาติที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี เช่น AI, Micro-Credentials และระบบแพลตฟอร์มอัตโนมัติ ทิศทางใหม่เหล่านี้ช่วยให้ Thai MOOC รองรับผู้เรียนหลากหลายกลุ่ม ทั้งในและต่างประเทศ พร้อมทั้งส่งเสริมทักษะแห่งอนาคตอย่างเป็นระบบ

โอกาสในการขับเคลื่อน Thai MOOC ให้ยั่งยืนอยู่ที่การบูรณาการนโยบายระดับชาติ ความร่วมมือระหว่างภาคส่วน และการออกแบบรายวิชาที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงานและสังคมไทย การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ Thai MOOC Talk ก็เป็นอีกพลังสำคัญที่ทำให้การเรียนรู้ออนไลน์กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหม่แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

รายการอ้างอิง

- APEC HRDWG-EDNET. (2022). *AI in Education: Framework and Readiness in Asia-Pacific*. Retrieved from <https://hrd.apec.org>
- ASEAN Cyber University. (2023). ASEAN Cyber University Project. <http://www.aseancyber.org/>
- Brockett, R. G., & Hiemstra, R. (2018). *Self-direction in adult learning: Perspectives on theory, research, and practice*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315146906>
- Castilho, S., Gaspari, F., Moorkens, J., & Way, A. (2017). Integrating Machine Translation into MOOCs. EDULEARN17 Proceedings. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2017.0765>
- Cazan, A.-M., & Truta, C. (2020). Self-directed learning, personality traits and academic achievement. *Frontiers in Psychology*, 11.
- Chatti, M. A., & Schroeder, U. (2021). Personalized and connected learning in the digital age. *IEEE Transactions on Learning Technologies*.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2020). *Self-Determination Theory*. Guilford Press.
- Doss, C. J., Wolfe, R. L., & Tekkumru-Kisa, M. (2024). The Role of Micro-Credentials in Strengthening STEM Teaching and Learning. RAND Corporation. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA2486-2.html
- European Commission. (2020). *European Skills Agenda for Sustainable Competitiveness, Social Fairness and Resilience*. Brussels: EU Publications. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>
- Fu, L., & Liu, L. (2024). *A comparative study of generative artificial intelligence translation and human translation of scientific texts*. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11(1), 1–12.
- Inamorato dos Santos, A. (2020). The impact of open education: A contribution to the state of the art and policy recommendations. European Commission.
- Jarvis, P. (2022). *Towards a comprehensive theory of lifelong learning*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003023857>
- Khlaisang, J. (2021). Envisioning the Future of Thai MOOC: The National Digital Learning Platform for Lifelong Learning. National Cheng Kung University, Taiwan.

- Khlaisang, J., Khaopa, W., & Phaopeng, C. (2023). Development of digital badge certification model for ThaiMOOC. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 24(1), 74–88. <https://doi.org/10.17718/tojde.1247366>
- Khlaisang, J., & Songkram, N. (2023). Enhancing Lifelong Learning through Thai MOOC Ecosystem: Design, Challenges, and Policy. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 20(1), 1–15.
- King Mongkut's University of Technology Thonburi. (2024). การเสริมสร้างพลังแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: การปรับใช้และการบูรณาการ Micro-Credentials ผ่านความร่วมมือด้านการจ้างงานและการควบคุมคุณภาพในประเทศไทย.
- Knowles, M. S. (1980). *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy*. Cambridge Adult Education.
- Knowles, M. S., Holton III, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The Adult Learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (8th ed.). Routledge.
- McGreal, R., & Olcott, D. Jr. (2021). *Micro-Credentials Landscape Report: Transforming workforce futures*. Athabasca University. <https://auspace.athabascau.ca/handle/2149/3655>
- Mezirow, J. (2020). Transformative learning theory revisited: A dialog between John M. Dirkx and Jack Mezirow. *Adult Education Quarterly*.
- OECD. (2021). *Digital Education Outlook: Pushing the Frontiers with AI*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2023). *Digital Education Outlook: Reimagining Education for the Digital Age*. OECD Publishing.
- Office of the Permanent Secretary, MHESI. (2023). *Thai MOOC and National Lifelong Learning Policy Report*.
- Pérez Caldentey, E. (2023). Develop a qualification ecosystem for adult learners: Micro-credentialing to formalize informal and non-formal learning. In *Springer International Handbooks of Education*. https://doi.org/10.1007/978-3-031-19592-1_40
- Qin, L. et al. (2017). *User experience with machine-translated UI: A study of Android apps*.
- Rajabalee, Y. B. (2023). *The Implementation of Micro-Credentials in Formal and Informal Learning: A Systematic Review*. *International Journal of Learning and Teaching*, 9(4), 328–345. <https://www.ijlt.org/uploadfile/2023/IJLT-V9N4-328.pdf>
- Redecker, C., et al. (2011). *The Future of Learning: Preparing for Change*. European Commission

Joint Research Centre

- Schunk, D. H. (2020). *Learning Theories: An Educational Perspective* (8th ed.). Boston: Pearson Education.
- Siemens, G. (2005). *Connectivism: A learning theory for the digital age*. International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2(1).
- Siemens, G. (2020). Knowing Knowledge
- Şimşek, E. (2023). Micro-Credentials and reflections on higher education. Higher Education Evaluation and Development. <https://doi.org/10.1108/heed-08-2022-0028>
- Steel, C., & Drager, Y. (2022). Are Micro-Credentials the Netflix of the tertiary education industry? And how do we ensure they are ‘bingeworthy’? *ASCILITE Publications*. <https://doi.org/10.14742/apubs.2022.203>
- Taylor, E., & Hamdy, H. (2023). Adult learning in online environments: Revisiting andragogical principles. *Adult Education Quarterly*. <https://doi.org/10.1177/07417136221114058>
- Thai MOOC. (2024). *Course listings and partnerships overview*. <https://thaimooc.org/>
- Thai MOOC Executive Summary. (2023). Thailand Cyber University (TCU).
- Thai Cyber University. (2023). *All-Course-Thai MOOC-221266.pdf*. [Thai MOOC Online Course Database]. <https://www.thaimooc.org>
- Thai Cyber University (TCU). (2023). *Annual Report on MOOC Development and Credit Transfer System*.
- Thammetar, T., Duangchinda, V., Theeraroungchaisri, A., & Klaisang, J. (2022). *Strategic leadership in digital learning: Thai MOOC’s role in ASEAN collaboration*. Thailand Cyber University.
- Theeraroungchaisri, A., Thammetar, T., Khlaisang, J., & Duangchinda, V. (2023). *Leveraging Thai MOOC Academy for Continuous Self-Development: A Transformative Step Towards the Realization of Future Learning Organizations in Thailand*. Thailand Cyber University.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2015). Recognition, Validation and Accreditation of Non-formal and Informal Learning
- UNESCO. (2018). *Guidelines on the development of open educational resources policies*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. <https://unesdoc.unesco.org/>
- UNESCO. (2020). *Embracing a culture of lifelong learning: Contribution to the Futures of Education initiative*. Paris: UNESCO Institute for Lifelong Learning.

- UNESCO. (2021). Guidelines on Open and Distance Learning for Higher Education during COVID-19.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2021). Embracing a culture of lifelong learning.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2022). Designing Inclusive Open Learning Ecosystems. Policy Brief.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2022). *Harnessing the Power of MOOCs for Lifelong Learning*. UIL Policy Brief.
- UNESCO. (2022). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>
- Thailand Cyber University (TCU). (2567). รายงานผลการดำเนินงานโครงการ Thai MOOC ประจำปี 2566. กระทรวง อว.
- Yang, Y., & Wang, X. (2019). *Modeling the intention to use machine translation for student translators: An extension of Technology Acceptance Model*. Computers & Education, 133, 116–126.
- Weller, M. (2014). The Battle for Open: How Openness Won and Why it Doesn't Feel Like Victory. Ubiquity Press.
- World Economic Forum. (2023). *The Future of Jobs Report 2023*. <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023>
- World Economic Forum. (2023). Education 4.0 Framework: The future of learning in the digital age.
- Zia, B. (2023). Micro-Credentials: Need to be benchmarked across institutions. *Higher Education Research and Development*. <https://doi.org/10.1016/b978-0-323-95662-8.00026-6>
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2567). รายงานผลการศึกษารวบรวมวิเคราะห์และออกแบบชุดรายวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ล่วงหน้าและการเรียนข้ามสถาบันระหว่างเครือข่าย. ศูนย์บริการวิชาการ นฤปดี วรธนาคม, พันทิพา อมรฤทธิ, พิสิษฐ์ ญัญประเสริฐ, และ อภิรติ สราญรมย์. (2566). แผนการเปิดตัว Thai MOOC Academy. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2567). รายงานกรณีศึกษาการพัฒนาหลักสูตร MOOC และการบูรณาการ Micro-Credentials. เชียงใหม่: วิทยาลัยการศึกษาดลอดชีวิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). แนวทางการดำเนินงานคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565.

ดัชนี

A	P
Andragogy.....1, 2, 4, 5, 18, 23, 26, 36, 37, 43, 58, 2–3	Personalized Learning.....10, 13, 17, 66, 92
C	PLC.....2, 5
Credit Bank.....2, 6, 9, 14, 18, 23, 31, 37, 44, 59, 60, 64, 66, 70, 77, 82	Proctored/Non-proctored.....94
D	S
Digital Certificate.....2, 18	SDG4.....94
E	Self-Directed Learning.....17, 36, 43, 57, 74, 83
e-Profile.....2, 16, 17, 20, 23, 71	T
L	Thai MOOC.....1, 14, 29, 43, 56, 77, 79, 80, 91
Learning Analytics.....6, 12, 13, 66, 70, 78, 81, 84, 85, 86	Thailand 4.0.....9, 10
M	ก
Micro-Credentials.....3, 10, 35, 41, 52, 70, 80, 84, 92	การเรียนรู้ตลอดชีวิต.....94
O	บ
OECD Learning Compass 2030.....10, 11	ใบรับรองดิจิทัล (Digital Certificate)....18, 43, 66, 71
Open Educational Resources.....6, 10, 74	ด
Outcome-Based Education.....19, 50, 56	ตลาดแรงงาน.....1, 10, 33, 35, 37, 41, 49, 60, 72, 84, 92
	ร
	ระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล.....58, 71, 74

